

b138 300 65

U.O.V.S. BIBLIOTHEEK

HIERDIE EKSEMPLAAR MAG ONDER
GEEN OMSTANDEHEDE UIT DIE
BIBLIOTHEEK VERWYDER WORD NIE

University Free State

34300000363204

Universiteit Vrystaat

01

*DIE OPENBAARMAKING VAN FINANSIËLE
INSTRUMENTE IN DIE FINANSIËLE STATE
VAN MIKRO-GELDUITLENERS*

DEUR

ZULEKA JASPER

VIR DIE GRAAD

MAGISTER COMPUTATIONIS

HIERDIE VERHANDELING WORD VOORGELÊ OM TE VOLDOEN AAN DIE VEREISTES VAN

DIE GRAAD MAGISTER COMPUTATIONIS

IN DIE FAKULTEIT EKONOMIESE EN BESTUURSWETENSAPPE,

SENTRUM VIR REKENINGKUNDE,

AAN DIE UNIVERSITEIT VAN DIE ORANJE-VRYSTAAT.

DATUM VAN INLEWERING: 31 MEI 2000

STUDIELEIER: PROFESSOR H.A. VAN WYK

HOOF: SENTRUM VIR REKENINGKUNDE, UOVS

Voorwoord

Die mikro-gelduitlenersbedryf (*Micro lending industry*) het sedert 1992, ná aankondiging van die Woekerwet-uitsluitingskennisgewing van 31 Desember 1992 (Staatskoerant nommer 14498, 1992), geweldig gegroei. Die bedryf is gevestig en word nou as 'n integrerende deel van die finansiële sektor in Suid-Afrika beskou.

Die jaar 1999 was 'n belangrike jaar vir die bedryf. Nie net het die Minister van Handel en Nywerheid gepoog om die rentekoerse vir die bedryf skerp aan te pas nie, maar ook 'n reguleerder, die *Micro Finance Regulatory Council*, in die lewe geroep.

Aan die rekeningkundige front het die harmonisering met internasionale rekeningkundige standpunte groot debat uitgelok. Dit was veral die standpunte wat handel met finansiële instrumente wat groot belangstelling tot gevolg gehad het.

Die interessante ontwikkelinge in die rekeningkunde en die mikro-gelduitlenersbedryf het die skrywer beïnvloed om hierdie verhandeling aan te pak.

Die skrywer hoop dat hierdie verhandeling ander navorsers sal inspireer tot verdere navorsing in die mikro-gelduitlenersbedryf om uiteindelik te verseker dat behoorlike verslagdoening ook in dié bedryf sal realiseer.

Die skrywer

Mei 2000

DANKBETUIGINGS

Die skrywer is besondere dank verskuldig aan die volgende persone sonder wie se hulp die verhandeling nie suksesvol afgehandel sou kon word nie:

- Professor H.A. van Wyk, my studieleier, vir al sy hulp en bystand.
- Die *Micro Finance Regulatory Council*, vir die vergunning om die empiriese studie te doen.
- My ouers en susters, Renate en Ilonka, vir hulle volgehoue vertroue en ondersteuning.
- Mnr. B.G. Joubert, vennoot van Deloitte & Touche, vir al sy ondersteuning.
- My Skepper, sonder Wie ons tot niks in staat is nie.

***I** NHOUDSOPGAW*

Bl.

HOOFSTUK-INDELING

1	Doel en organisering van die verhandeling	1
2	Oorsig oor die materiaal gebruik in die verhandeling	13
3	'n Oorsig oor die mikro-gelduitlenersbedryf	15
4	Ondernemingsvorme in die mikro-gelduitlenersbedryf	28
5	Belanghebbendes en hul behoeftes	34
6	Finansiële verslagdoeningsvereistes	60
7	Finansiële verslagdoening deur mikro-gelduitleners – 'n Empiriese studie	110
8	Gevolgtrekking en aanbevelings	140

<i>AANGEHAALDE LITERATUUR</i>	151
-------------------------------	-----

<i>ANDER BRONNE GERAADPLEEG</i>	161
---------------------------------	-----

LYS VAN TABELLE, FIGURE EN ILLUSTRASIES

Verskille tussen die informele en formele sektor	16
Aanwending van lenings	18
Verwantskap tussen risiko en opbrengs	21

LYS VAN TABELLE, FIGURE EN ILLUSTRASIES (vervolg)

Ondernemingsvorme in die bedryf	29
Geregistreerde regspersone in die bedryf	30
Eienaarsteorie	42
Vergelyking tussen handelsdebiteure en beleggings	69
Klassifisering van leningsdebiteure	73
Opsomming van die inligting wat geopenbaar moet word:	
□ 'n Algemene bespreking van die mikro-gelduitlenersbedryf	101
□ Langtermynlenings	102
□ Handels- en ander krediteure	104
□ Leningsdebiteure	105
□ Voorsiening vir slegte skulde	107
□ Handels- en ander debiteure	108
□ Bank- en kontantsaldo's	108
□ Inkomste	109
□ Finansieringskoste / Rente-uitgawe	109
Stratifikasie – Ondernemingsvorm (geregistreerde regspersone)	118
Stratifikasie – Ondernemingsvorm (voorwaardelik geregistreerde regspersone)	118
Steekproefgrootte	120
Gestratifiseerde steekproef	120

LYS VAN TABELLE, FIGURE EN ILLUSTRASIES (vervolg)

Beskikbaarheid van finansiële state - Maatskappye	122
Beskikbaarheid van finansiële state - Beslote korporasies	122
Die openbaarmaking van inligting rakende langtermynlenings	125
Die openbaarmaking van inligting rakende inkomste uit leningsdebiteure	127
Die openbaarmaking van inligting rakende die voorsiening vir slegte skulde	129
Die openbaarmaking van inligting rakende leningsdebiteure	131
Aantal afsetpunte – Beslote korporasies	134
Aantal afsetpunte – Maatskappye	135
Omset per afsetpunt – Beslote korporasies	135
Omset per afsetpunt – Maatskappye	136
Opsomming van die empiriese studie	138

BYLAE TOT DIE VERHANDELING

Bylaag A	Woekerwet-uitsluitingskennisgewing van 1 Junie 1999
Bylaag B	Reëls van die <i>Micro Finance Regulatory Council</i>

*H*oofstuk 1

DOEL EN ORGANISERING VAN DIE VERHANDELING

1.1 INLEIDING

Die mikro-gelduitlenersbedryf (*Micro lending industry*) het sedert 1992 vinnig tot 'n opbloeï gekom ná publiserings van die Woekerwet Uitsluitingskennisgewing van 31 Desember 1992 (Staatskoerant nommer 14498, 1992). Die bedryf word nou as 'n integrerende deel van die finansiële sektor in Suid-Afrika beskou.

Naas 1992 was 1999 die belangrikste jaar vir die bedryf. Nie net het die Minister van Handel en Nywerheid gepoog om die rentekoerse vir die bedryf skerp aan te pas nie, maar 'n reguleerder is ook in die lewe geroep. Die *Micro Finance Regulatory Council (MFRC)* is op 16 Julie 1999 as reguleerder aangekondig (Staatskoerant nommer 20145, 1999). Dit is duidelik dat die gedagte bestaan om die bedryf te suiwer en al die belanghebbendes te beskerm.

Slegs twee formele navorsingsverslae oor die mikro-gelduitlenersbedryf het al die lig gesien, beide saamgestel deur professor P.G. du Plessis van die Universiteit van Stellenbosch. Hierdie verslae handel oor die algemene kenmerke van die bedryf. Dit wil dus voorkom asof daar tot op hede nog geen navorsing gedoen is oor die finansiële openbaarmaking deur mikro-gelduitleners nie.

1.2 DOEL VAN DIE STUDIE

'n Gebrek aan navorsing oor die finansiële verslagdoening deur mikro-gelduitleners het aanleiding gegee tot hierdie verhandeling.

Die finansiële state is steeds die belangrikste bron van inligting vir die belanghebbendes van 'n entiteit. Die aanbieding in die finansiële state het dus 'n invloed op die besluite wat uiteindelik deur die belanghebbendes geneem gaan word.

In die rekeningkunde het die harmonisering met internasionale rekeningkundige standpunte groot debat uitgelok. Dit was veral die standpunte wat handel met finansiële instrumente wat groot belangstelling tot gevolg gehad het.

Die billike waarde van die finansiële instrumente van 'n entiteit is deels bepalend van die waarde van dié entiteit. Behoorlike openbaarmaking van inligting rakende die finansiële instrumente is dus nodig vir gebruikers van finansiële state om 'n belegging in 'n entiteit te waardeer.

Die inligting oor finansiële instrumente wat geopenbaar moet word, word deur hierdie verhandeling saamgevat. Die huidige openbaarmaking van inligting in die finansiële state van mikro-gelduitleners word ook gemeet aan hierdie openbaarmakingsvereistes.

1.3 VRAE WAT IN HIERDIE VERHANDELING BEANTWOORD GAAN WORD

Suid-Afrika kan deels as 'n Derdewêreld-land beskou word. Die groei en ontstaan van 'n informele sektor is 'n belangrike kenmerk van 'n Derdewêreld-land (Holford, 1997: 7). Ongelukkig is die kennis in die

informele sektor beperk tot eenvoudige besigheidsbeginsels. Die kennis rakende finansiële verslagdoeningsvereistes is dus beperk.

Die mikro-gelduitlenersbedryf het in die informele sektor ontstaan. Dit het die vraag laat ontstaan of die finansiële verslagdoening in die bedryf op 'n aanvaarbare standaard is.

Ten einde hierdie vraagstuk aan te spreek sal daar noodwendig ook aandag aan die volgende vrae gegee moet word:

- ☐ Wie is die belanghebbendes van 'n mikro-gelduitlenersentiteit?
- ☐ Wat is die behoeftes van die verskillende belanghebbendes?
- ☐ Wat is die huidige openbaarmakingsvereistes rakende finansiële instrumente?
- ☐ Wat is die huidige kwaliteite van openbaarmaking in die finansiële state van mikro-gelduitleners?
- ☐ Voldoen hierdie openbaarmaking aan die vereistes van die belanghebbendes en stem dit ooreen met die openbaarmakingsvereistes in terme van Algemeen Aanvaarde Rekeningkundige Praktyk (AARP)?

1.4 DUUR EN OMVANG VAN DIE STUDIE

Die studie is in 1998 begin en in April 2000 voltooi. Daar is gepoog om die mees onlangse inligting te gebruik om sodoende 'n gevolgtrekking te maak wat as tydig en relevant beskou kan word.

1.5 DEFINISIES

So ver moontlik is die terme wat in die verskillende hoofstukke gebruik word, in daardie hoofstukke verduidelik. Die volgende terme word voortdurend gebruik en is nie beperk tot 'n enkele hoofstuk nie. Tensy anders aangedui, behoort die volgende verduidelikings aan die terme gekoppel word.

1.5.1 FINANSIËLE VERSLAGDOENING

Die verslagdoening deur 'n entiteit by wyse van jaarstate, finansiële state en interim finansiële state.

1.5.2 MIKRO-GELDUITLENERSBEDRYF

In die breë begrip *mikro-gelduitlenersbedryf* word, onder andere, stokvelle, pandbesighede en die sogenaamde *loan sharks* ingesluit. Hierdie studie fokus slegs op die geld-uitlener wat klein bedrae uitleen teen 'n ooreengekome rentekoers. Geen ander goedere of dienste vorm deel van die transaksie nie.

Die term *mikro-gelduitlenersbedryf* word gevolglik gebruik met spesifieke verwysing na die mikro-gelduitlener.

1.5.3 MIKRO-GELDLENER

Die mikro-geldlener is die persoon wat ingevolge 'n geldleenkontrak klein bedrae ontvang en dit saam met 'n bepaalde teenprestasie (gewoonlik rente) aan die mikro-gelduitlener terugbetaal.

1.5.4 MIKRO-GELDUITLENER

Die mikro-gelduitlener is die natuurlike of regspersoon wat ingevolge 'n geldleenkontrak klein bedrae toestaan en dit saam met 'n bepaalde teenprestasie (gewoonlik rente) weer van die mikro-geldlener terugontvang.

Die mikro-gelduitlener is onderworpe aan die Woekerwetuitsluitingskennisgewing wat in werking getree het op 15 September 1999 (Staatskoerant nommer 713, 1999).

1.5.5 VERSLAGDOENING

Enige vorm van verslagdoening deur entiteite, met inbegrip van finansiële verslagdoening.

1.6 ORGANISERING VAN DIE INHOUD

Hoofstuk 2 gee 'n kort oorsig oor die materiaal wat gebruik is in die verhandeling. Die belangrikste bronne wat gebruik is, word in dié hoofstuk uitgelig.

Alvorens die finansiële verslagdoening in die mikro-gelduitlenersbedryf aangespreek word, is dit nodig om die bedryf te verstaan. In hoofstuk 3 word 'n kort oorsig oor die bedryf gegee. Dié hoofstuk fokus veral op die navorsing gedoen deur professor P.G. du Plessis van die Universiteit van Stellenbosch. Die bespreking van die bedryf word afgesluit deur 'n kort bespreking oor die reguleerder in die bedryf, die *MFRC*.

In hoofstuk 4 word die ondernemingsvorme in die mikro-gelduitlenersbedryf aangeraak. Hierdie bespreking word grootliks beïnvloed deur die voorvereistes vir registrasie soos vasgestel deur die MFRC. Een van die voorvereistes vir registrasie is dat die aansoekende entiteit 'n regspersoon moet wees. Daar kan dus aanvaar word dat alle *wettige* mikro-gelduitleners regspersone sal wees.

Gevolglik gee die studie net aandag aan mikro-gelduitlenende regspersone en in die besonder beslote korporasies en maatskappye. Hierdie ondernemingsvorme blyk die gewildste regsvorme in die bedryf te wees.

Beide die Maatskappywet en Wet op Beslote Korporasies verwys na AARP as basis van verslagdoening. In Suid-Afrika dui die interpretasie van die term in beide wette ongelukkig nie noodwendig op die toepassing van standpunte oor AARP nie. AARP is dus nie 'n wetlike verpligting nie.

Vergeleke met die omstandighede in die Verenigde State van Amerika, die Verenigde Koningryk, Kanada, Nieu-Seeland en Australië is die ontwikkeling om AARP in die toepaslike wetgewing te vervat heelwat stadiger in Suid-Afrika. In genoemde lande is AARP reeds etlike jare 'n wetlike verpligting (Van Wijk, 1997: 2-5).

Gelukkig is dié posisie besig om te verander. In die toekoms sal entiteite hul blootstel aan 'n gekwalifiseerde (negatiewe) auditverslag indien hulle nie aan die Rekeningkundige Standpunte voldoen nie. Die verhandeling is dus gebaseer op die aanname dat die verwysing na AARP in die Maatskappywet en Wet op Beslote Korporasies beteken dat standpunte oor AARP toegepas móét word.

In hoofstuk 5 word die belanghebbendes en hul behoeftes aangespreek. In die Suid-Afrikaanse konteks is die King-verslag waarskynlik die belangrikste bron waarin die begrip *belanghebbendes* aangespreek word.

Hoofstuk 12 van die King-verslag lui dat 'n "*belanghebbende enige persoon, entiteit of belangegroep is wat enige betrokkenheid by die maatskappy het*" (Instituut van direkteure van Suider Afrika, 1997: 17).

Dit is 'n breë begrip en impliseer dat selfs die omgewing 'n belanghebbende is. Weens die groot omvang van die begrip is die belangrikste belanghebbendes geïdentifiseer, naamlik:

- ☐ Die eienaars
- ☐ Die verskaffers van langtermynfondse
- ☐ Die leningsdebiteure
- ☐ Die werknemers.

Die primêre doelstellers van 'n entiteit is die eienaars (Faul, 1999: 9). Dit sluit aan by die eienaarsteorie waarvolgens die eienaar van die entiteit die bates en laste besit en geregtig is op die opbrengs van die aanwending van die bates. Hieruit kan ons aflei dat die eienaars steeds die belangrikste belanghebbendes is.

Die meerderheid mikro-gelduitleners maak gebruik van langtermynlenings om die bedrywighede van die entiteit te finansier. Die verskaffers van langtermynlenings word as belangrike belanghebbendes uitgesonder weens die risiko waaraan hul blootgestel is.

Die grootste bate van mikro-gelduitleners is waarskynlik die lenings aan debiteure. Hierdie leningsdebiteure is 'n belangrike belangegroep, aangesien hulle lewensomstandighede ingrypend verander kan word deur die besluite en aksies van die mikro-gelduitlener.

Met inagneming van die koste rakende indiensneming van werknemers en die mate waarin werknemers bydra tot die finansiële welvaart van 'n onderneming kan hulle as die grootste belangegroep van die groter entiteite beskou word.

Die aantal werknemers in die mikro-gelduitlenersbedryf is klein wanneer dit met ander bedrywe, soos byvoorbeeld die mynbedryf, vergelyk word. Daar sou aangevoer kon word dat die werknemers van mikro-gelduitleners, weens hul lae getalle, nie 'n belangrike belanghebbende is nie. Die media en algemene publiek plaas egter groot klem op die belangrikheid van die totale werknemerskorps in Suid-Afrika. Dit wil dus voorkom asof die omvang van die werknemerskorps in 'n bedryf nie belangrik is nie.

Alle belanghebbendes het 'n behoefte aan voldoende inligting sodat behoorlike, ingeligte besluite geneem kan word. Die kwaliteit van die inligting speel 'n belangrike rol en aangesien finansiële state steeds die belangrikste bron van inligting is, moet die openbaarmaking in die finansiële state van hoogstaande gehalte wees.

Die prys wat 'n belegger bereid is om te betaal vir 'n belang in 'n onderneming is gebaseer op die verwagte opbrengs uit die belegging (Correia, 1993: 84 en Lambrechts, 1986). Risiko word verhoog deur die bestaan van onsekerhede. Gebrekkige inligting veroorsaak groter onsekerheid en gevolglik word die risiko vir die belegger verhoog. Die belegger / kapitaalverskaffer verwag dus 'n hoër opbrengs. Dit is dus in die belang van die entiteit om soveel as moontlik inligting openbaar te maak.

Hoofstuk 6 is die kern van die studie. Die hoofstuk is suiwer rekeningkundig van aard en bevat 'n bespreking van die verslagdoeningsvereistes rakende die finansiële instrumente wat tydens die empiriese studie geïdentifiseer is.

Besondere aandag word aan RE125 – Finansiële instrumente: openbaarmaking en aanbieding gegee. Die definisies in hierdie standpunt word in detail bespreek aangesien dit as maatstaf gebruik is vir die

identifisering van finansiële instrumente in die finansiële state van mikro-gelduitleners.

Dit is belangrik om daarop te let dat, alhoewel die meting en openbaarmaking van finansiële instrumente spesifiek voorgeskryf word in RE125 en RE133, finansiële instrumente ten eerste elemente van die finansiële state is. Al die standpunte oor AARP wat met hierdie elemente handel behoort daarom in die bepaling van die tersaaklike verslagdoeningsvereistes in ag geneem te word.

Die definisies van finansiële instrumente in hoofstuk 6 is toegepas op 'n steekproef finansiële state. Die volgende finansiële instrumente is geïdentifiseer:

- ☐ Bank- en kontantsaldo's
- ☐ Debiteure (nie leningsdebiteure nie)
- ☐ Leningsdebiteure
- ☐ Langtermynlenings
- ☐ Krediteure.

Elk van dié instrumente word in hoofstuk 6 bespreek.

Daar word veral klem gelê op die leningsdebiteure. Dié bate het eiesoortige kenmerke wat dit onderskei van ander bates en gevolglik moet dit as sodanig geopenbaar word. Hierdie openbaarmaking sal verseker dat daar in die dag-tot-dag-behoeftes, gebruike en vereistes van die finansiële gemeenskap voorsien word (Davies, 1996a: 44-45).

Die hoofstuk word afgesluit met 'n opsomming van die inligting wat in die finansiële state geopenbaar moet word.

Hierdie opsomming sluit die toepaslike inligting soos uiteengesit in die rekeningkundige standpunte en toepaslike wetgewing in. Waar die

rekeningkundige standpunte keuses laat ten aansien van die plek waar die inligting geopenbaar moet word, is dit op só 'n wyse ingesluit dat dit die eenvoud en verstaanbaarheid van die finansiële state sal bevorder.

Weens die belangrikheid van 'n addisionele verslag wat met die aktiwiteite van die entiteit handel, is hierdie inligting ook ingesluit, ten spyte van die feit dat dit nie deel van die finansiële state van die entiteit vorm nie.

Dit is belangrik om in ag te neem dat die effektiewe datum vir die implementering van RE125 – Finansiële instrumente: openbaarmaking en aanbieding vir finansiële jaareindes beginnende op of ná 1 Januarie 1998 is, en RE101 – Aanbieding van finansiële state vir jaareindes beginnende op of ná 1 Julie 1999.

Tog is die meeste van dié openbaarmakingsvereistes reeds etlike jare van toepassing en is hierdie standpunte slegs 'n uitbreiding op bestaande openbaarmakingsvereistes. Só byvoorbeeld is die verdeling tussen bedryfs- en nie-bedryfsitems aangespreek in die Maatskappywet, terwyl openbaarmaking van inligting rakende leningsdebiteure soos vereis deur RE125 'n uitvloeisel is van die King-verslag. Daarmee saam is die openbaarmaking van byvoorbeeld slegte skulde 'n beginsel wat in RE000 na vore kom. RE000 het in 1990 in werking getree.

In hoofstuk 7 word die omvang en uiteindelijke resultate van die empiriese studie bespreek. 'n Uittreksel van die inligting op die databasis van die *MFRC* is vir die studie gebruik.

'n Verskeidenheid voorwaardes is gestel waarvan die volgende die uitvoering van die studie beïnvloed het:

- ☐ Geen inligting rakende die identiteit van enige mikro-gelduitlener of geassosieerde daarvan mag geopenbaar word nie.

- ❑ Spesifieke verwysings na mikro-gelduitleners mag nie gemaak word nie; alle verwysings moet in die algemeen gemaak word.
- ❑ Die skrywer het geen toegang tot die databasis van die *MFRC* gehad nie.
- ❑ Die personeel van die *MFRC* is nie toegelaat om die skrywer by te staan in die uitvoering van die studie nie.

Die voorwaardes het hoofsaaklik die steekproefneming beïnvloed. Die studie is in Desember 1999 onderneem.

Die empiriese studie is uitgevoer op 'n steekproef beslote korporasies en maatskappye wat by die *MFRC* geregistreer of voorwaardelik geregistreer was. Sodoende is verseker dat daar slegs op *wettige* mikro-gelduitleners gefokus kon word.

Die populasie van mikro-gelduitleners is gestratifiseer en 'n steekproef is getrek uit die verskillende strata by wyse van 'n ewekansige metode van steekproefneming. Die grootte van die steekproef was gelykstaande aan 15% van die populasie. Daar was vermoed dat al die mikro-gelduitleners nie finansiële state aan die *MFRC* gestuur het nie. Die steekproefgrootte is dus met 30% verhoog om te verseker dat voldoende entiteite gekies sou word om 'n sinvolle gevolgtrekking te maak. Uiteindelik is 102 beslote korporasies en maatskappye gekies.

Die finansiële state van slegs 60 entiteite was beskikbaar. Dit was hoofsaaklik te wyte aan die groot aantal nuwe entiteite wat aansoek gedoen het om registrasie en daarom nog nie finansiële state beskikbaar gehad het nie.

Die finansiële state is ontleed om te bepaal in watter mate daar aan die verslagdoeningsvereistes, soos uiteengesit in hoofstuk 6, deur die gekose

mikro-gelduitleners voldoen is. Die resultate van die studie word in hoofstuk 7 uiteengesit.

Ander kwalitatiewe en kwantitatiewe aspekte wat tydens die ondersoek na vore gekom het, word ook in dié hoofstuk weergegee.

Die verhandeling word afgesluit deur die samevatting en gevolgtrekkings in hoofstuk 8. Dié hoofstuk handel ook met areas waar daar ruimte is vir verdere studie.

1.7 VORIGE STUDIES WAT ONDERNEEM IS

Soos reeds genoem, wil dit blyk dat die studieveld onaangeraak is. Die soektog na plaaslike en internasionale studies het niks opgelewer nie. 'n Soektog is begin na Suid-Afrikaanse studies tot einde April 1999 wat ingesluit is op die databasis van *NSC DISCover Report*. Hierdie soektog het die *Index to South African periodicals* en *Index to South African thesis and dissertations* ingesluit.

In sy verslag aangaande die mikro-gelduitlenersbedryf vermeld Du Plessis dat dit die tweede formele verslag oor die mikro-gelduitlenersbedryf is. Ons kan dus met redelike sekerheid aanvaar dat hierdie verhandeling die eerste is wat handel oor die openbaarmaking van finansiële instrumente in die finansiële state van mikro-gelduitleners.

*H*OOFSUK 2

OORSIG OOR DIE MATERIAAL GEBRUIK IN DIE VERHANDELING

2.1 MATERIAAL GEBRUIK IN DIE VERHANDELING

Die belangrikste inligting wat in die verhandeling gebruik is, is die Rekeningkundige Standpunte oor Algemeen Aanvaarde Rekeningkundige Praktyk (AARP). Hierdie standpunte kan egter nie in isolasie gesien word nie. Die invloed van wetgewing en die algemene behoeftes van die finansiële gemeenskap moet ook in ag geneem word. Gevolglik is daar ook besondere aandag gegee aan die Maatskappywet, die Wet op Beslote Korporasies en die King-verslag.

Die volgende bronne kan uitgesonder word as die belangrikste vir die doeleindes van die verhandeling:

- Die Maatskappywet
- Die Wet op Beslote Korporasies
- Die King-verslag
- RE000 – Raamwerk vir die opstel en aanbieding van finansiële state
- RE101 – Aanbieding van finansiële state
- RE120 – Openbaarmaking in die finansiële state van banke
- RE125 – Finansiële instrumente: openbaarmaking en aanbieding.

2.2 MATERIAAL WAARMEE NIE GEHANDEL IS NIE

Volgens Lunt (1997: 35-37) word interim finansiële state wel deur analiste gebruik en is die doel van interim finansiële state soortgelyk aan dié van jaarstate.

Beslote korporasies en privaat maatskappye het nie nodig om interim finansiële state voor te berei nie. Ten spyte van die belangrikheid van interim state sal die inhoud van RE127 – *Interim financial reporting* dus nie behandel word nie.

Die studie handel slegs met die openbaarmaking rakende finansiële instrumente en nie met die meting van die instrumente nie. RE133 – *Financial instruments: recognition and measurement* is gevolglik nie hanteer nie.

Die kontantvloeistaat is 'n uitvloeisel van die inligting vervat in die balansstaat en die inkomstestaat. Indien die balansstaat en inkomstestaat behoorlik opgestel is, kan die gebruiker van die finansiële state met 'n bietjie moeite self 'n kontantvloeistaat opstel. Die openbaarmaking in die kontantvloeistaat vorm dus nie deel van die verhandeling nie.

Die Rekeningkundige Praktykeraad en die Rekeningkundige Praktykekomitee het dit ten doel om die standpunte oor AARP en die internasionale standpunte te harmoniseer (RE400: .02). Afwykings van die inhoud van die internasionale standpunte sal slegs voorkom in gevalle waar die verskille behoorlik gemotiveer kan word. Oor die algemeen stem die inhoud van die standpunte oor AARP dus ooreen met die internasionale standpunte en hoef die internasionale standpunte nie spesifiek bespreek te word nie.

*H*oofstuk 3

'N OORSIG OOR DIE MIKRO-GELDUITLENERSBEDRYF

3.1 ONTSTAAN VAN DIE BEDRYF

Groot polemieks bestaan rondom die klassifisering van Suid-Afrika as 'n Derde- of Eerstewêreld-land. Volgens Holford (1997: 7) is Suid-Afrika in die unieke situasie waar dit tred gehou het met die Eerstewêreld-lande rakende verslagdoeningsvereistes. Hierteenoor is die politieke en sosiale posisie steeds dié van 'n Derdewêreld-land.

Die groei en ontstaan van 'n informele sektor is 'n belangrike kenmerk van 'n Derdewêreld-land (Holford, 1997: 7). Hart, soos aangehaal deur Rogerson (1985: 11), het tot die gevolgtrekking gekom dat die inkomstemoontlikhede in die informele sektor legio is.

Die verskille tussen die informele en formele sektore word hieronder uiteengesit (Rogerson, 1985: 13).

INFORMELE SEKTOR	FORMELE SEKTOR
Ongereguleerde en kompeterende mark	Markte word gereguleer
Nuwe besighede kan sonder veel moeite opgerig word	Statutêre vereistes en ander regulasies bemoeilik die oprigting van nuwe besighede
Hoofsaaklik plaaslike insette	Groot mate van internasionale insette
Hoofsaaklik familie-eiendom	Korporatiewe eiendom
Aktiwiteite op klein skaal	Grootskaalse aktiwiteite
Arbeidsintensief	Kapitaalintensief
Aangepaste, plaaslike tegnologie	Ingevoerde tegnologie
Laer vlak kennis en vaardigheid word benodig	Formele vaardighede word benodig

Informele markte is gerig op die dag-tot-dag behoeftes van die samelewing (vewys paragraaf 3.4). In die armer gemeenskappe, wat veral kenmerkend is van Derdewêreld-lande, is finansiële bystand noodsaaklik om in die daaglikse behoeftes te voorsien. Na mening van die skrywer het die mikro-gelduitlenersbedryf as antwoord op hierdie behoefte ontstaan.

Die mikro-gelduitlenersbedryf het in die informele sektor ontstaan. Ná die wetgewing van 1992 (Staatskoerant nommer 14498, 1992) is 'n gedeelte van die bedryf geformaliseer. Die grootste gedeelte van die bedryf is egter steeds informeel.

3.2 NAVORSING IN DIE BEDRYF

Soos vermeld in Du Plessis se verslag (1998: 50-53) kan die bedryf in drie kategorieë verdeel word:

- Die formele sektor
- Die semi-formele sektor
- Die informele sektor.

Die verdeling is gedoen op grond van die sigbaarheid van afsetpunte, die deursigtigheid van bedrywighede en die soort infrastruktuur van die mikro-gelduitlener.

3.3 GROOTTE VAN DIE BEDRYF

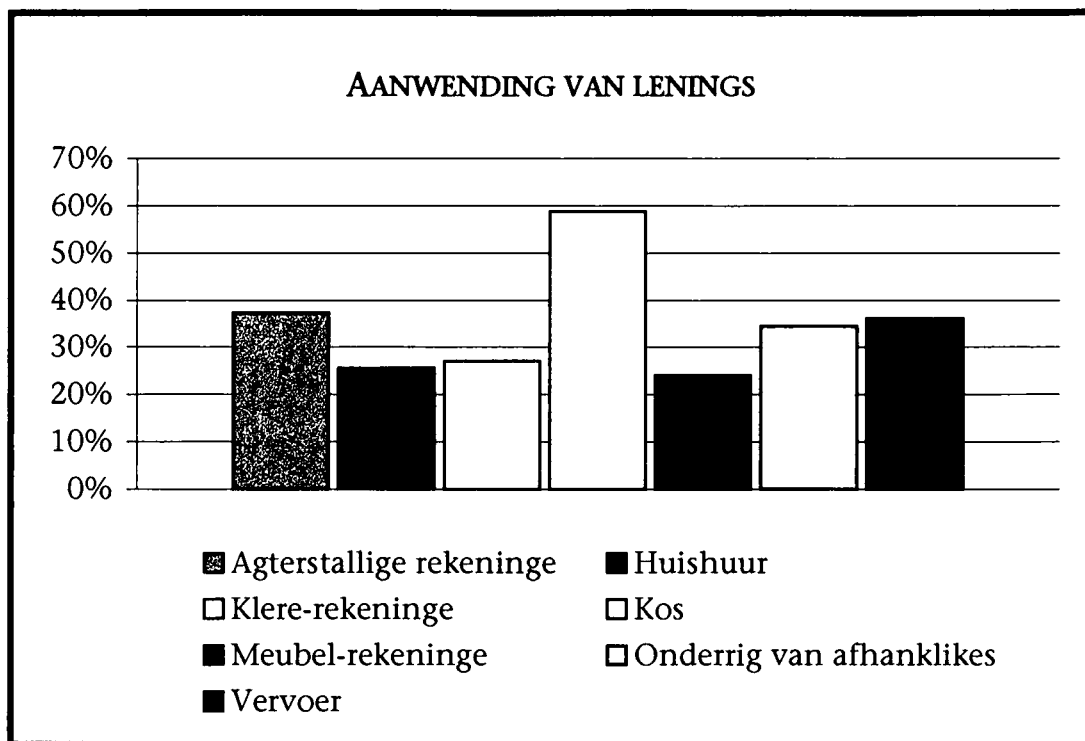
Volgens Du Plessis (1998: 52-53) is die bedrywighede en grootte van die informele sektor onbekend. Daar word geraam dat daar minstens 25 000 mikro-gelduitleners in die informele sektor bestaan (Du Plessis, 1998: 52-53).

Die totale aantal mikro-gelduitleners wat in 1997 bestaan het, word geraam op 30 500 afsetpunte met 'n totale omset van minstens R10,10 biljoen (Du Plessis, 1998: 49). Dit is dus duidelik dat die bedryf 'n definitiewe plek in die Suid-Afrikaanse ekonomie het.

3.4 KLIËNTE EN AANWENDING VAN LENINGS

Du Plessis (1998: 123-129) bevind in sy studie dat die gemiddelde kliënt in die mikro-gelduitlenersbedryf 'n 35-jarige swart man met drie afhanklikes is. Die kliënt leen gemiddeld R742 per maand (Du Plessis, 1998: 138).

Du Plessis bevind dat die lenings soos volg aangewend word (1998: 131):

Bogenoemde staaf beide die skrywer van hierdie verhandeling en Du Plessis se mening dat die mikro-gelduitlenersbedryf ontstaan het om in die daaglikse finansiële behoeftes van die lae-inkomstegemeenskappe te voorsien (sien ook Kaltenheuser, 1997a: 5).

3.5 VOORLOOP TOT DIE WOEKERWET-UITSLUITINGSKENNISGEWINGS

Die heffing van rente kan teruggevoer word na die Ou Testament, waar dit (indien dit letterlik geïnterpreteer word) as onchristelik beskou word om geld uit te leen en derhalwe rente daarop te hef (Verwys, onder andere, Lev. 25: 35-36).

Die Woekerwet (Wet nommer 73 van 1968) kan as 'n voortvloeiende van dié siening beskou word. Die Woekerwet fokus op die teenprestasie (opbrengs) vir die verlening van krediet en plaas 'n verbod op die heffing van onaanvaarbare hoë rentekoerse.

3.6 WOEKERWET-UITSLUITINGSKENNISGEWING VAN 1992

'n Woekerwet-uitsluitingskennisgewing is op 31 Desember 1992 (Staatskoerant nommer 14498, 1992) gepubliseer. Dit het gelduitleners vrygeskeld van die beperkings op rentekoerse. Die kennisgewing het deur die daarstelling van 'n wettige alternatief vir die lae-inkomstegemeenskappe hoop gebring.

Hierdie Uitsluitingskennisgewing het bepaal dat, indien:

- ☐ 'n Lening tot 'n maksimum bedrag van R6 000 gemaak word,
- ☐ Die termyn van die lening nie meer as 36 maande is nie en
- ☐ Die lening aan 'n natuurlike persoon gemaak word,
- ☐ Daar geen beperking op die rentekoers is nie.

Na mening van die skrywer het wetgewing dit, onder andere, ten doel om die verbruiker te beskerm. Dit het gou duidelik geword dat die onbeperkte rentekoerse eerder die uitbuiting van verbruikers as die beskerming van hul regte tot gevolg gehad het.

Reeds in 1994 het die Minister van Handel en Nywerheid laat blyk dat hy voornemens was om die Uitsluitingskennisgewing te herroep (Staatskoerant nommer 15836, 1994). Die herroeping het eers in 1999 gerealiseer. Die uitsluitingskennisgewing is herroep met effek 1 Augustus 1999 (Staatskoerant nommer 713, 1999).

3.7 WOEKERWET-UITSLUITINGSKENNISGEWING VAN 1999

'n Nuwe Uitsluitingskennisgewing (Staatskoerant nommer 713, 1999) is op 1 Junie 1999 gepubliseer.

Die kennisgewing bepaal dat vir:

- ☐ Lenings tot 'n maksimum van R10 000 en
- ☐ Vir 'n periode nie langer nie as 36 maande
- ☐ Rente gehef kan word tot 'n maksimum van 10 keer die prima uitleenkoers.

Die Uitsluitingskennisgewing bepaal ook dat:

- ☐ Identiteitsdokumente en bankkaarte nie as sekuriteit gehou mag word nie
- ☐ Die aansoeker nie blanko vorms mag onderteken nie
- ☐ Geen onwettige invorderingsmetodes gebruik mag word nie.

'n Belangrike voorwaarde het bepaal dat voordeel slegs getrek kan word uit die Uitsluitingskennisgewing indien die gelduitlener by 'n reguleringsliggaam (verwys paragraaf 3.10) registreer. Die geaffekteerde entiteite het tot 15 September 1999 tyd gehad om die nodige veranderinge in hul besighede aan te bring (De Kock, 1999).

Die Mikrolenersvereniging van Suid-Afrika is van mening dat 'n rentekoersbepierking die bedryf se vooruitgang sal belemmer (Bruwer, 1999b: 1 en MLA, 1999: 12). Dit was ook deels die dryfveer agter die hofgeding tussen die Minister van Handel en Nywerheid, die verweerder, en die Mikrolenersvereniging van Suid-Afrika en sowat 40 ander mikro-gelduitlenersondernemings (Van Tonder, 1999: 1 en Du Plooy, 1999: 1).

Die regter se uitspraak het bepaal dat die Minister van Handel en Nywerheid nie die rentekoersbepierking wetenskaplik bepaal het nie. Die rentekoersbepierking is dus tersyde gestel (Bruwer, 1999b: 1) ¹.

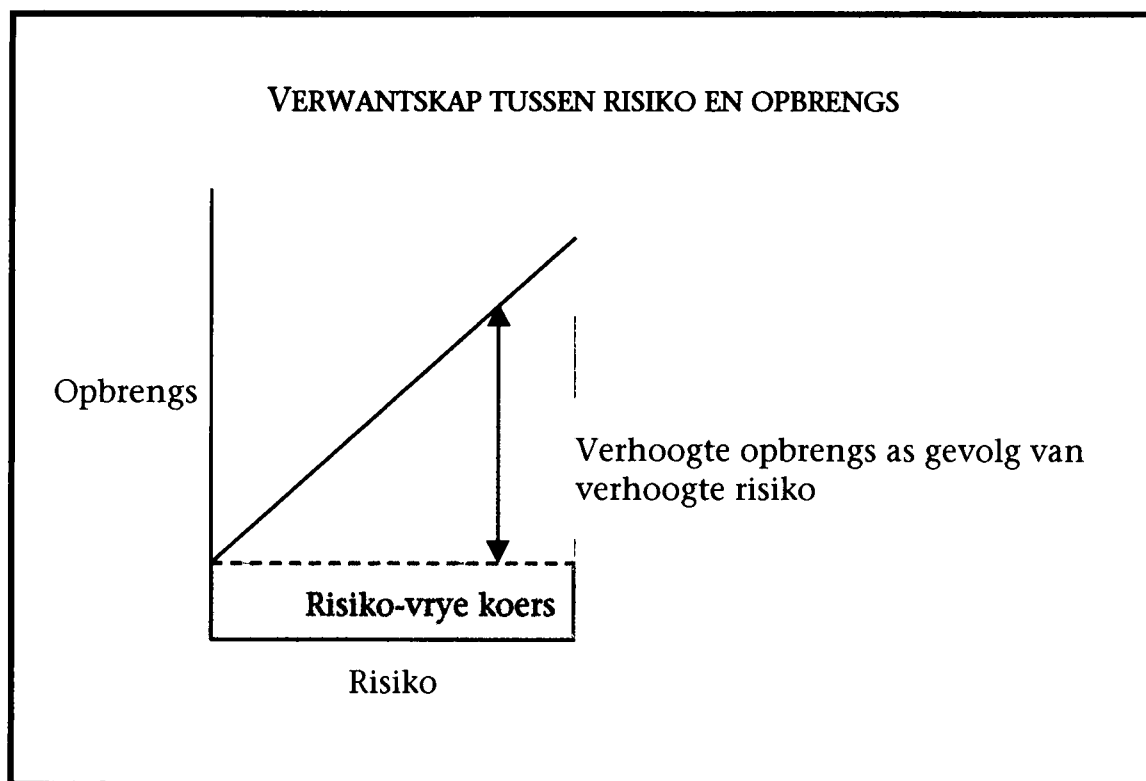
¹ Ten tyde van die inhandiging van die verhandeling was die hofsake nog nie in die register van hofsake aangeteken nie.

Tans is die bepaling van die 1999-Uitsluitingskennisgewing steeds van krag, behalwe vir die bepaling rakende die rentekoersbepanking wat tersyde gestel is. Na registrasie by die tersaaklike reguleringsliggaam staan dit 'n mikro-gelduitlener dus vry om enige rentekoers op lenings te hef.

3.8 STATUTÊRE REGULERING VAN RENTEKOERSE

Die reperkussie rondom die rentekoerse wat deur mikro-gelduitleners gehef word, is 'n belangrike sosiale vraagstuk (Kaltenheuser, 1997b: 32). Na die 1999-wetgewing het dié vraagstuk weer onder die vergrootglas gekom.

Die opbrengs op 'n belegging is in 'n hoë groot mate 'n weerspieëling van die risiko en onsekerheid geassosieer met die belegging (Correia, 1993: 83 en ook Kellison, 1991: 297-298).

Soos reeds genoem, word lenings aangegaan om in die daaglikse behoeftes van lae-inkomstegemeenskappe te voorsien. Dit bevestig die onvermoë van die geldlener om 'n persoonlike begroting op te stel en sodoende sy uitgawes te beheer.

Dit verhoog die risiko en onsekerheid vir die gelduitlener. Die gelduitlener is volkome bewus van die risiko (Robinson, 1971).

Hy besef dat hy nie voldoende sekuriteite het om die invorderbaarheid van die lening te verseker nie en gevolglik word die rentekoers opwaarts aangepas (De Jager, 1981 en De Jong, 1994).

Die probleem van invorderbaarheid is reeds gedeeltelik benader deur die daarstelling van 'n sentrale kredietregisterstelsel. In 1999 het die Mikrolenersvereniging van Suid-Afrika aangekondig dat hy 'n ooreenkoms met die Wetenskaplike en Nywerheidsnavorsingsraad (WNNR) bereik het om 'n sentrale kredietregisterstelsel te ontwikkel in 'n poging om die gelduitlener en die geldlener te beskerm (Bruwer, 1999a: 5).

Uitermatige hoë rentekoerse word in die informele sektor gehef, tot so hoog as 100% per dag, terwyl die gemiddeld van die bedryf geraam word op 30% per maand (Du Plessis, 1998: 92).

Na mening van die skrywer van hierdie verhandeling het dit deels bygedra tot die aanvanklike instelling van 'n rentekoersbeperking deur die Minister van Handel en Nywerheid gedurende 1999.

3.9 OWERHEIDSREGULERING VAN RENTEKOERSE

In Werkstuk 46 verwys Otto en sy medewerkers na belangrike kommissie-verslae wat met die owerheidsregulering van rente handel (Otto, 1991).

Die eerste verslag wat behandel word, is die verslag van die Millstein-kommissie (Otto, 1991: 209). Dié kommissie het vier redes verskaf waarom rentekoersbeperkings vir verbruikerskrediet statutêr vasgestel moet word:

- ❑ Die ongelyke bedinginsposisies tussen kontrakterende partye moet in balans gebring word.
- ❑ Daar moet verhoed word dat kredietnemers te veel skuld aangaan.
- ❑ Kredietgewers moet gedwing word om hul besighede as openbare nutsmaatskappye te bedryf.
- ❑ Daar moet verseker word dat kredietnemers redelike pryse vir krediet betaal.

In hoofstuk sewe van die Millstein-verslag (Otto, 1991: 209), getiteld *Rates and the availability of credit* is aan die hand van 'n empiriese studie bevind dat indien die rentekoers statutêr vasgestel word die beskikbaarheid van krediet direk geraak sal word. Nuwe kredietgewers kan nie tot die mark toetree nie en ou kredietgewers kan nie langer 'n bestaan maak nie.

Die Millstein-verslag, soos aangehaal deur Otto (1991: 209), het ook bevind dat hoë-risiko-geldleners deur statutêre plafonkoerse uit die wettige mark gedwing word. Dié wat nie krediet kan bekom nie word gedwing om lenings op die onwettige mark aan te gaan. Hierdie lenings is baie duurder en dra indirek by tot oormatige skuld aan die kant van die geldlener. Die teenoorgestelde van wat statutêr vasgestelde koerse ten doel het, word dus bereik.

Die Suid-Afrikaanse Regskommissie het ook die Crowther-verslag bestudeer (Otto, 1991: 211). Die eerste argument in die verslag teen die vasstelling van rentekoersbeperkings is die feit dat die lede van die gemeenskap wat geld die meeste nodig, nie geld kan leen nie (Otto, 1991: 212). Hierdie persone se omstandighede is gewoonlik so haglik dat die risiko verbonde aan die gelduitlening buitensporig hoog is. Om dié risiko effektief aan te spreek moet 'n verhoogde rentekoers gebruik word.

Voorts moet die vraag gevra word of 'n beperking op die rentekoers wel die *vryheid van kompetisie* ondersteun. In die hofsaak *Taylor and Horn (Pty) Ltd v Dentall (Pty) Ltd* (1991 (1) SA412 (A) at 421) het die hof beslis dat kompetisie die *lifeblood of commerce* is. 'n Beperking op die rentekoerse sal dus die markkragte versteur (Klein, 1983).

3.10 REGULERING VAN DIE MIKRO-GELDUITLENERSBEDRYF

Op 16 Julie 1999 kondig die Minister van Handel en Nywerheid die *Micro Finance Regulatory Council (MFRC)* aan as reguleerder van die mikro-gelduitlenersbedryf (Staatskoerant nommer 20145, 1999).

Die *MFRC* het kort na die aankondiging die aansoekvorm om lidmaatskap en die reëls van die liggaam die lig laat sien. Die reëls van die *MFRC* het die wurggreep van die nuwe wetgewing verder versterk deur kriteria daar te stel waaraan voldoen moet word as voorvereiste vir registrasie:

- ❑ Die gelduitlener moet 'n regspersoon wees.
- ❑ Die gelduitlener moet ouditeure aanstel wat jaarliks 'n audit moet uitvoer.
- ❑ Vereistes rakende die kriminele rekords van top-bestuur is gestel.
- ❑ Voorskrifte rakende die berekening van die nominale jaarlikse rentekoers, soos vasgestel volgens wet, is gestel.

(Kyk bylaag B vir die volledige lys reëls.)

Laasgenoemde is nie meer relevant nie, aangesien die daarstelling van 'n plafonkoers deur die hof tersyde gestel is (verwys 3.7).

Indien 'n mikro-gelduitlener wil voortgaan met sy besigheid moet die keuse gemaak word of hy onder die Woekerwet of die Woekerwet-uitsluitingskennisgewing besigheid wil bedryf. Ingevolge die Woekerwet word die rentekoers op alle uitgeleende geld beperk (verwys paragraaf 3.5). Hierdie beperking is heelwat laer as die aanvanklike rentekoersbeperking wat op 1 Junie 1999 (Staatskoerant nommer 713, 1999) vasgestel is.

Die Uitsluitingskennisgewing is by verre die voordeligste, maar vereis registrasie by die *MFRC*. Die registrasie dwing die gelduitlener tot onderwerping aan die reëls van die *MFRC*.

Die skrywer is van mening dat daar 'n lang en opdraende stryd vir die *MFRC* voorlê, aangesien mikro-gelduitleners nie oortuig is dat registrasie by die *MFRC* hulle verhoogde status en voordele bo die sogenaamde onwettige entiteite sal gee nie. Voort beskou talle gelduitleners die aansoek- en jaarlikse fooie van die reguleerder as buitensporig hoog. Die *MFRC* sal daadwerklik moet optree om die vooroordeel te besweer.

3.11 VOORTBESTAAN VAN DIE MIKRO-GELDUITLENERSBEDRYF

'n Groot deel van die Suid-Afrikaanse bevolking vorm deel van die lae-inkomstegemeenskap en as gevolg van hul hoë risiko-profiel het hulle nie toegang tot die formele bank- en finansieringsbedryf nie (Du Plessis, 1998: 139). Du Plessis (1998: 134) bepaal in sy studie dat daar bykans geen ander bron van finansiering vir lae-inkomstegemeenskappe is nie.

Die geldlener is besonder lojaal aan die gelduitlener (Du Plessis, 1998: 132). Dit is waarskynlik deels te wyte aan die addisionele dienste wat sommige mikro-gelduitleners bied, soos byvoorbeeld finansiële advisering en opvoeding van hulle kliënte (Du Plessis, 1998: 132). Voorts is die mikro-gelduitlenersbedryf baie toeganklik.

Die skrywer is dit eens met Du Plessis dat die mikro-gelduitlenersbedryf gekom het om te bly (1998: 140).

3.12 OPSOMMING

Die mikro-gelduitlenersbedryf het ontstaan as gevolg van die dag-tot-dag-behoefte van die armer gemeenskappe in Suid-Afrika. Die bedrywighede vind hoofsaaklik plaas op 'n informele wyse omdat die informele mark 'n laer vlak van kennis en vaardighede vereis.

Die *MFRC* is aangestel as die reguleerder in die bedryf. Die reëls van die instelling, tesame met die Woekerwet-uitsluitingskennisgewing van 1 Junie 1999, het dit ten doel om die bedryf te suiwer en onbehoorlike praktyke te ontmoedig.

Die skrywer is van mening dat die *MFRC* 'n lang en opdraende stryd voor het, aangesien die magte van dié instelling beperk is. So byvoorbeeld kan die *MFRC* nie optree teen nie-geregistreerde mikro-gelduitleners wat nie aan die vereistes van die wet voldoen nie.

Die skrywer vermoed dat strenger wetgewing sal lei tot meer informele en sogenaamde *swartmark*-bedrywighede.

Die voortbestaan van die bedryf word egter allermens bedreig! Soos Du Plessis (1998: 141) dit gestel het:

"The popularity of the Micro Lending Industry at grassroots level, their infrastructure, the goodwill between micro lender and the client and the confidence instilled, is making a solid contribution to the exposure and education of a very important up and coming sector in South African society as regards the working of an open market economy, the formal financial system and the management of personal finances. This contribution has enormous potential for the future and could play an important role in the economic development of South Africa, if it is fully exploited."

HOOFSTUK 4

ONDERNEMINGSVORME IN DIE MIKRO-GELDUITLENERSBEDRYF

4.1 INLEIDING

Hierdie verhandeling gee net aandag aan twee mikro-gelduitlenende regspersone: privaat maatskappye en beslote korporasies.

In hoofstuk 3 is daar kortliks verwys na die voorvereistes vir registrasie by die *Micro Finance Regulatory Council (MFRC)*. Een van die vereistes is dat die aansoeker 'n regspersoon moet wees. Daar kan dus aanvaar word dat alle *wettige* mikro-gelduitleners regspersone sal wees.

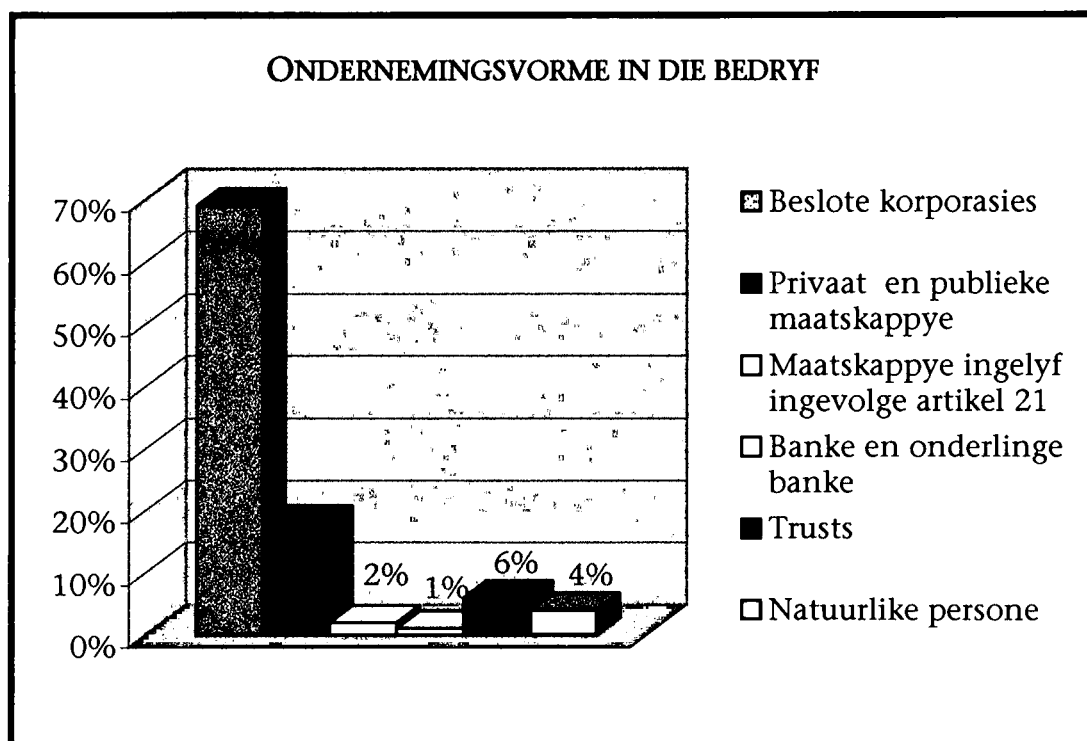
4.2 ALGEMENE REGSVORME

Die aansoekvorm om registrasie by die *MFRC* maak voorsiening vir die volgende ondernemingsvorme wat almal regspersone is:

- ☐ Beslote korporasies
- ☐ Privaat maatskappye
- ☐ Publieke maatskappye
- ☐ Maatskappye ingelyf ingevolge artikel 21
- ☐ Banke
- ☐ Onderlinge banke
- ☐ Trusts
- ☐ Koöperasies.

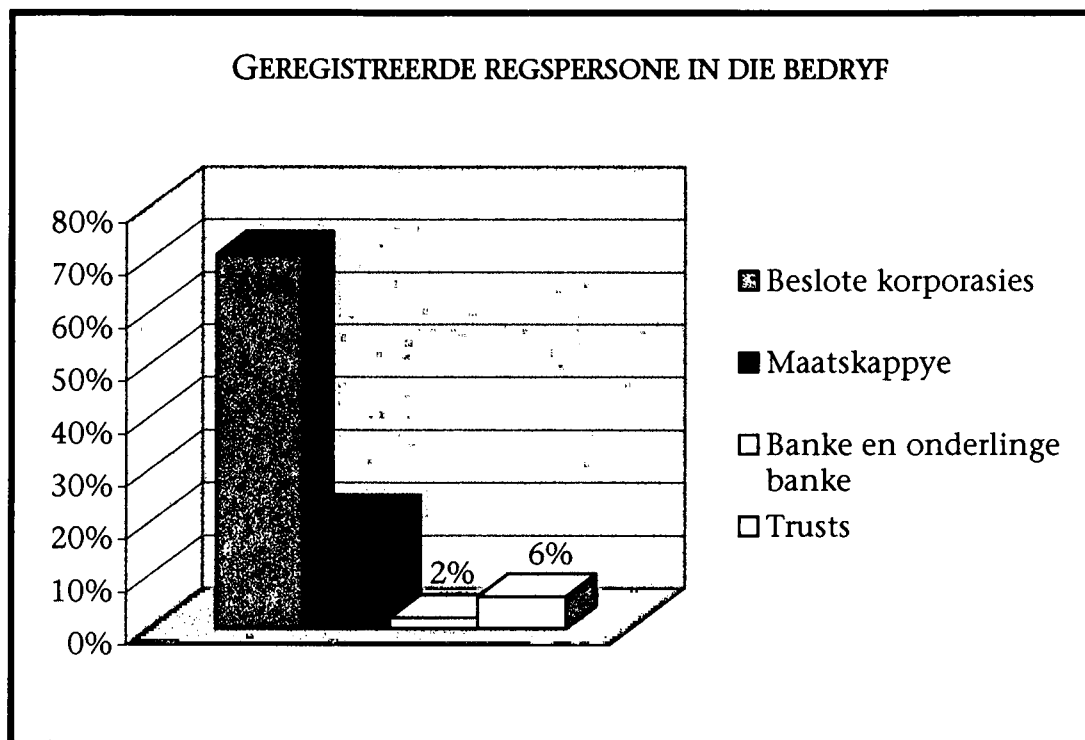
Du Plessis (1998: 77) bepaal in sy studie dat sowat 62,50% van die formele mikro-gelduitleners hul besighede as beslote korporasies bedryf. Dit is belangrik om daarop te let dat die studie in 1997 gedoen is en dat die populasie beperk was tot die lede van die Mikrolenersvereniging van Suid-Afrika.

As die inligting vergelyk word met die databasis van die MFRC blyk dit egter akkuraat te wees. Die inligting vervat in die voorlopige kwartaalverslag van die MFRC vir Oktober 1999 toon die volgende statistiek:

Die statistiek is gebaseer op al die aansoeke ontvang en ingevoer op die databasis aan die einde van Oktober 1999. Aansoeke is van natuurlike persone ontvang en is gevolglik in die databasis ingesluit. Natuurlike persone kan nie by die MFRC registreer nie (verwys paragraaf 3.10).

'n Opsomming van al die aansoeke wat verwerk en geregistreer was aan die einde van Oktober 1999, vertoon soos volg:

Dit blyk dat beslote korporasies en maatskappye die gewildste regsforme is.

4.3 MAATSKAPPYE

Maatskappye word geregistreer in terme van die Maatskappywet, nommer 61 van 1973.

Artikel 286 (3) van die Maatskappywet bepaal dat "[d]ie finansiële jaarstate van 'n maatskappy moet ooreenkomstig algemeen aanvaarde rekeningkundige praktyk die toestand van die sake van die maatskappy en sy besigheid aan die einde van die betrokke boekjaar redelik weergee en moet vir daardie doel in ooreenstemming wees met en ten minste insluit die aangeleenthede voorgeskryf deur Bylae 4, ..."

Dit sou impliseer dat 'n maatskappy aan al die toepaslike rekeningkundige standpunte behoort te voldoen. In die bylae tot RE100 (Voorwoord by standpunte) is 'n opsomming ingesluit van 'n senior advokaat se mening rakende voldoening aan Algemeen Aanvaarde Rekeningkundige Praktyk (AARP). Dié senior advokaat is gevra of nie-voldoening aan Rekeningkundige Standpunte 'n oortreding van die Maatskappywet sou uitmaak.

Die advokaat het tot die gevolgtrekking gekom dat nie-voldoening aan standpunte oor AARP wel " 'n oortreding van die wet ... 'kan' of 'mag' uitmaak, maar dat dit nie noodwendig die geval is nie."

Dit het 'n onaanvaarbare skuiwergat veroorsaak en waarskynlik bygedra tot die siening dat nie-voldoening aan standpunte oor AARP aanvaarbaar is wanneer alternatiewe wat algemeen gebruik word beskikbaar is, soos byvoorbeeld die afskrywing van klandisiewaarde teen reserwes. Hattingh (1999: 21) verwys in sy rubriek in die *Accountancy SA* na hierdie beginsel as *klein AARP (small GAAP)*.

Daar bestaan geen formele definisie vir *klein AARP* nie. In die algemeen is dit die term wat gebruik word wanneer entiteite voldoen aan 'n aanvaarbare praktyk wat nie ooreenstem met die inhoud van die Rekeningkundige Standpunte nie.

Die rekeningkundige en ouditgemeenskap beweeg egter in die rigting waar die toepassing van rekeningkundige standpunte afdwingbaar is. Verder sal 'n hersiende Maatskappy-wet wat AARP 'n wetlike verpligting maak, binnekort die lig sien.

Voortaan sal alle maatskappye aan AARP soos uiteengesit in die Rekeningkundige Standpunte moet voldoen. Nie-voldoening sal lei tot 'n gekwalifiseerde oudit-verslag.

Hierdie ontwikkeling word deur sommige verwelkom, aangesien dit ooreenstem met die omstandighede in die Verenigde State van Amerika, die Verenigde Koningryk, Kanada, Nieu Seeland en Australië. In genoemde lande is AARP reeds etlike jare 'n wetlike verpligting (Van Wijk, 1997: 2-5 en Van Wyk, 1998: 5-9).

Dié ontwikkeling het ook vooroordeel gewek. Hattingh (1999: 21), in sy gereelde rubriek *Straight Talking*, sluit sy artikel af met die vraag: "*But of what benefit is all the additional disclosure which no one will use and of what benefit are the new complex accounting standards in the case of a small operator who needs the tools of accounting to measure and monitor his operations and not to raise capital from outsiders?*"

4.4 BESLOTE KORPORASIES

Die toepassing van AARP in die finansiële state van beslote korporasies word aangespreek in artikel 58(2(b)) van die Wet op Beslote Korporasies nommer 69 van 1984: "*Die finansiële jaarstate van 'n korporasie ... moet ooreenkomstig algemeen aanvaarde rekeningkundige praktyk, geskik vir die besigheid van die korporasie, die toestand van die sake van die korporasie soos aan die einde van die betrokke boekjaar, en die resultate van sy bedrywighede van daardie jaar, redelik weergee.*"

Die artikel is soortgelyk aan die artikel in die Maatskappywet, met uitsondering van die woorde "*geskik vir die besigheid van die korporasie.*"

Sou dit beteken dat 'n klein entiteit wat sake bedryf as 'n beslote korporasie nie aan sekere Rekeningkundige Standpunte hoef te voldoen nie, aangesien dit nie geskik is vir sy besigheid nie? Byvoorbeeld, is dit geskik vir 'n entiteit om sy finansiële state ooreenkomstig RE101 op te stel

indien die lede van die korporasie slegs geïnteresseerd is in monitering van die entiteit se bedrywighede?

Daar bestaan volgens die skrywer geen definitiewe antwoord op dié vraag nie, aangesien die belanghebbendes van elke entiteit en hul behoeftes die bepalende faktor behoort te wees. Verwys na hoofstuk 5.

4.5 OPSOMMING

Maatskappye en beslote korporasies is die belangrikste regsforme in die mikro-gelduitlenersbedryf.

Groot vordering is gemaak rakende die rekeningkundige openbaarmaking deur maatskappye. Alle maatskappye moet voortaan aan AARP soos uiteengesit in die Rekeningkundige Standpunte voldoen. Nie-voldoening sal lei tot 'n gekwalifiseerde audit-verslag.

Na mening van die skrywer is dit te betwyfel of die Wet op Beslote Korporasies in die nabye toekoms aangepas sal word, aangesien beslote korporasies, indien dit vergelyk word met maatskappye, nie dieselfde omvangryke publieke verantwoordelikheid het nie.

Kleiner regsforme word meer en meer belangrik soos die semi-formele en informele markte in Suid-Afrika ontwikkel en groei. Die kwaliteit van die entiteite se finansiële openbaarmaking sal dus dringend onder die vergrootglas geplaas moet word.

Daar kan volstaan word met die aanname dat alvorens grondige redes vir nie-voldoening aan Rekeningkundige Standpunte nie behoorlik geïdentifiseer word nie, beide maatskappye en beslote korporasies aan die Rekeningkundige Standpunte móét voldoen.

HOOFSUK 5

BELANGHEBBENDES EN HUL BEHOEFTE

5.1 INLEIDING

Drie terme, wat duidelik na vore kom wanneer verslagdoening ter sprake is, is:

- ☐ Gebruikers van rekeningkundige inligting
- ☐ Gebruikers van finansiële state
- ☐ Belanghebbendes.

Die term *gebruikers van finansiële state* blyk 'n enger definisie te wees as die term *gebruikers van rekeningkundige inligting en belanghebbendes*.

Alvorens hierdie terme bespreek word, is dit belangrik om die term *entiteit* kortliks te definieer, aangesien bostaande terme ontstaan het na aanleiding van die bestaan van entiteite en hul aktiwiteite.

5.2 ENTITEIT

Cornell & Shapiro (1987) se teorie oor korporatiewe belanghebbendes, soos aangehaal deur Steadman (1997: 142-147), omskryf die term *entiteit* as "*a set of interrelated contracts among the various input suppliers and the purchasers of the final products.*" Die entiteit is dus 'n sentrale punt waar al die belanghebbendes en gebruikers bymekaar kom.

5.3 GEBRUIKERS VAN REKENINGKUNDIGE INLIGTING

Faul (1999: 10) identifiseer sewe soorte gebruikers van rekeningkundige inligting:

- ☐ Die bestuur
- ☐ Die eienaar, aandeelhouer en voornemende belegger
- ☐ Die uitlener / krediteur
- ☐ Die finansiële ontleder en adviseur
- ☐ Die werknemers
- ☐ Die staat
- ☐ Die algemene publiek.

Rekeningkundige inligting sluit, onder andere, finansiële en bestuursrekeningkunde in (Faul, 1999: 6). Bestuursrekeningkunde is gerig op die bestuur van die entiteit en die fokus word verskuif vanaf die boekstaving van transaksies na die ontleding van die transaksies (Faul, 1999: 8).

Hierteenoor hou finansiële rekeningkunde hom besig met die verslagdoening aan partye buite die entiteit (Faul, 1999: 6).

5.4 GEBRUIKERS VAN FINANSIËLE STATE

Volgens White (1997: 3) kan die gebruikers van finansiële state in drie groepe verdeel word:

- ☐ Beleggers en kredietinvesteerders
- ☐ Regeringsliggame
- ☐ Die algemene publiek, insluitende arbeidsunies en verbruikersgroepe.

Eersgenoemde word beskou as die primêre gebruikers van die finansiële state. Dit is dan ook hierdie gebruikers wat primêr in ag geneem is in die daarstelling van Rekeningkundige Standpunte en Standaarde.

Die eerste Rekeningkundige Standpunt wat die term *gebruikers van finansiële state* aanspreek is RE000 - Raamwerk vir die opstel en aanbieding van finansiële state.

Paragraaf .06 van RE000 wys daarop dat finansiële state op die algemene inligtingsbehoefte van 'n groot verskeidenheid gebruikers gerig is en derhalwe opgestel moet word om aan hul behoeftes te voldoen.

Verder bepaal RE000 dat voldoening aan die behoeftes van beleggers die meerderheid gebruikers se behoeftes in ag sal neem en bevredig. In paragraaf .09 word 'n aantal gebruikers van finansiële state genoem:

- ☐ Beleggers
- ☐ Werknemers
- ☐ Uitleners van geld
- ☐ Leweransiers en ander krediteure
- ☐ Klante
- ☐ Regerings en hulle instellings
- ☐ Die publiek.

Dit is belangrik om daarop te let dat bestuur uitgesluit is van hierdie lys. *Gebuikers van finansiële state* is dus 'n enger definisie as *gebruikers van rekeningkundige inligting* deurdat dit nie bestuur insluit nie.

Alhoewel bestuur ook een van die gebruikers van finansiële state is, het hulle toegang tot interne verslae en inligting wat hulle in 'n posisie plaas waar hulle nie primêr op die finansiële state van die entiteit hoef te vertrou nie. Dit word bevestig deur RE101 – Aanbieding van finansiële state.

Dié standpunt verwys na gebruikers as persone wat nie in die posisie is om detail-verslae van bestuur aan te vra nie (RE101: .03).

Besprekingsdokument 12 (onttrek) - *Meeting the financial reporting needs of users of South Africa*, uitgegee deur die Instituut vir Geoktrooieerde Rekenmeesters in Maart 1994, onderskei drie groepe gebruikers van finansiële state:

- ❑ Primêre gebruikers. Eienaarskap van die entiteit vestig in die primêre gebruikers.
- ❑ Sekondêre gebruikers. Hulle het 'n direkte finansiële belang in die entiteit, maar geen eienaarskap.
- ❑ Tersiere gebruikers. Die gebruikers het 'n indirekte finansiële belang in die entiteit en word beïnvloed / glo dat hulle beïnvloed word deur die wyse waarop die hulpbronne van die entiteit aangewend word.

Hierdie definisie is waarskynlik die naaste aan die verduideliking in die King-verslag. Verwys paragraaf 5.6.

5.5 BELANGHEBBENDES

Die "*Aims and scope of company reports*", gepubliseer deur die Departement van Handel in die Verenigde Koninkryk (1976) bevestig dat die houding van mense verander het en dat maatskappye nou nie meer net 'n verantwoordelikheid het teenoor die aandeelhouers nie, maar ook teenoor werknemers en die wyer gemeenskap (Soos aangehaal deur Birken, 1997: 58). Dié standpunt is van toepassing op alle entiteite.

In sy boek omskryf Mitroff (1983: 5) belanghebbendes (*stakeholders*) as "*all those interest groups, parties, actors, claimants, and institutions – both internal and external to the corporation – that exert a hold on it.*"

That is, stakeholders are all those parties who either affect or who are affected by a corporation's actions, behaviour and policies."

Carroll (1993: 59) brei verder uit op dié definisie.

"A stakeholder, then, is an individual or group that asserts to have one or more of the kinds of stakes in a business. Just a stakeholder may be affected by the actions, decisions, policies, or practices of the business firm, these stakeholders also may affect the organization's actions, decisions, policies, or practices. With stakeholders, therefore, there is a potential two-way interaction or exchange influence. In short a stakeholder may be thought of as any individual or group who can effect or is affected by the actions, decisions, policies, practices, or goals of the organization."

Voorbeelde van belanghebbendes is: opvoeders, ouditeure, opleidingsbeampes, lyn-bestuurders, menslike hulpbronsbestuurders, verskaffers, kliënte, aandeelhouers, vakbonde, die finansiële omgewing, die regering, plaaslike owerhede, omgewingsbewustes, werknemers, direkteure, bestuur en langtermyn-krediteure (Steadman, 1996: 4-9).

In die Suid-Afrikaanse konteks is die King-verslag waarskynlik die belangrikste bron waarin die begrip *belanghebbende* aangespreek word (Prinsloo, 1997: 5,7).

5.6 KING-VERSLAG

Die King-verslag is in November 1994 uitgereik deur die Instituut van Direkteure van Suider Afrika. Soortgelyke verslae het ook die lig gesien in die Verenigde Koningryk (*Report of the committee on the financial aspects of corporate governance - Cadbury committee, 1992*) en in die

Verenigde State van Amerika (*Principles of corporate governance: analysis and recommendations from American Law Institute, 1992*).

Die King-verslag handel spesifiek oor die belanghebbendes van 'n entiteit en word as die mees omvattende verslag in dié verband beskou (Ronan, 1996: 44-45).

Hoofstuk 12 van die King-verslag (Instituut van Direkteure van Suider Afrika, 1997: 17) lui dat 'n "*belanghebbende enige persoon, entiteit of belangegroep is wat enige betrokkenheid by die maatskappy het. Daar bestaan drie klasse belanghebbendes: aandeelhouders, kontrakterende partye en nie-kontrakterende partye. 'n Voorbeeld van 'n kontrakterende party is 'n werknemer en van 'n nie-kontrakterende party is die staat.*"

Voorbeelde van belanghebbendes word in die verslag gegee. Dit sluit in aandeelhouders, werknemers, bankiers, verskaffers, klante, omgewingsbewustes, die gemeenskap of land waarin die entiteit besigheid bedryf en die staat (Instituut van Direkteure van Suider Afrika, 1997: 2).

Die belanghebbendes van ondernemings neem voortdurend toe (Lubbe, 1995: 82). Die definisie van belanghebbendes blyk so wyd te wees dat selfs die omgewing hierby ingesluit kan word (Lubbe, 1996b: 156-167).

Dit is noodsaaklik dat die entiteit al die belanghebbendes in ag neem (Reinecke, 1996: 34-39). In paragraaf 8, hoofstuk 12, van die King-verslag word genoem dat "*[d]it ... beter [is] om bande met alle belanghebbendes te behou as slegs met een of twee instellings*" (Instituut van Direkteure van Suider Afrika, 1997: 18).

Na mening van die skrywer is dit 'n bykans onbegonne taak om al die belanghebbendes se behoeftes gelyktydig in ag te neem. Daar word

vervolgens gepoog om die belangrikste belanghebbendes in die mikro-gelduitlenersbedryf te identifiseer.

5.7 DIE BELANGRIKSTE BELANGHEBBENDES

Ten einde die belangrikste belanghebbendes in die mikro-gelduitlenersbedryf te kon identifiseer, was dit nodig om die finansiële state van mikro-gelduitleners te ondersoek.

Tydens die empiriese studie (verwys hoofstuk 7) is die volgende balansstaat-items geïdentifiseer:

- ☐ Ekwiteit
- ☐ Eienaarslenings
- ☐ Ander langtermynlenings
- ☐ Krediteure
- ☐ Vaste bates
- ☐ Leningsdebiteure
- ☐ Debiteure (nie leningsdebiteure nie)
- ☐ Bank- en kontantsaldo's.

Die volgende hoofklasse inkomste en uitgawes is geïdentifiseer (verwys hoofstuk 7):

- ☐ Finansieringsinkomste vanaf leningsdebiteure
- ☐ Administrasie-fooie vanaf leningsdebiteure
- ☐ Bedryfsuitgawes, wat huur-uitgawes en salarisse en lone ingesluit het
- ☐ Finansieringskoste
- ☐ Belasting-uitgawe.

Uit bogenoemde items kan die volgende belanghebbendes geïdentifiseer word:

- ☐ Die eienaars
- ☐ Verskaffers van langtermynlenings
- ☐ Bankinstellings en ander krediteure
- ☐ Leningsdebiteure
- ☐ Debiteure (nie leningsdebiteure nie)
- ☐ Werknemers
- ☐ Regeringsinstellings.

Elk van dié belanghebbendes sal bespreek word om sodoende die belangrikste belanghebbendes te identifiseer.

5.7.1 DIE EIENAARS

Ekonomiese aktiwiteite vind plaas met die doel om rykdom of items van waarde te bekom (Faul, 1999: 4). Finansiële verslagdoening / rekenskap het dit ten doel om die mate waarin dié doel bereik is aan die persone wat die doelwit gestel het, weer te gee (Faul, 1999: 5).

Makanda sluit hierby aan. Volgens Makanda (1996: 6-11, 27) is finansiële rekenskap (*financial accountability*) die verpligting van een party om verslag te doen aan 'n ander party oor die fondse (en ook hulpbronne) wat deur die ander party aan die verslaggewende entiteit toevertrou is. Rekenskap is volgens Makanda noodsaaklik in die daarstelling van 'n behoorlike funksionerende mark-ekonomie.

Die primêre doelstellers van 'n entiteit is die eienaars (Faul, 1999: 9). Dit sluit aan by die eenaarsteorie (Faul, 1999: 9) waarvolgens die eenaar van die entiteit die bates en laste besit en geregtig is op die opbrengs van die aanwending van die bates.

EIENAARSTEORIE

$$\text{Bates} - \text{Laste} = \text{Eienaarsbelang}$$

Die aandeelhouders van 'n maatskappy en die lede van 'n beslote korporasie is die eienaars van die onderskeie entiteite.

Dit wil dus voorkom asof die belegger / eienaar van die entiteit steeds die belangrikste belanghebbende is.

5.7.2 VERSKAFFERS VAN LANGTERMYNLENINGS

'n Totaal van 90% van die finansiële state wat tydens die empiriese studie ondersoek is (verwys paragraaf 7.10.2) het saldo's vir langtermynlenings getoon. Die langtermynlenings het hoofsaaklik bestaan uit eienaarslenings en langtermynlenings vanaf ander partye, soos byvoorbeeld bankinstellings. Die lenings word aangewend om die bedrywighede van die entiteit, naamlik die uitleen van geld, te finansier.

Die verskaffers van langtermynlenings is baie belangrik vir die mikro-gelduitlener. Sonder hierdie verskaffers se finansiële bystand kan die mikro-gelduitlener nie voortbestaan nie.

In hoofstuk 3 is die risiko's in die mikro-gelduitlenersbedryf toegelig (verwys paragraaf 3.8). Hierdie risiko's het 'n direkte impak op die verskaffers van langtermynlenings.

Die verskaffers van langtermynfondse is 'n belangrike belanghebbende. Hierdie standpunt word ondersteun deur die studie wat deur Hussley & Hussley (Dugdale, 1997: 32-33) gedoen is.

5.7.3 BANKINSTELLINGS EN ANDER KREDITEURE

Die empiriese studie het aan die lig gebring dat 'n skrale 13% van die mikro-gelduitleners oortrokke banksaldo's gehad het (verwys paragraaf 7.10.4). Bankinstellings is net 'n belangrike belanghebbende wanneer hul langtermynfondse voorsien.

Die krediteure van die mikro-gelduitleners (verwys paragraaf 6.5.1) het ontstaan in die normale loop van bedrywighede en sluit hoofsaaklik opgelope uitgawes in. Die uitstaande saldo's wat op die balansstaat getoon word, is nie wesenlik nie. Krediteure is dus nie 'n belangrike belanghebbende nie.

5.7.4 LENINGSDEBITEURE

'n Groot deel van die Suid-Afrikaanse bevolking vorm deel van die lae-inkomstegemeenskappe en as gevolg van hul hoë risiko-profiel het hulle nie toegang tot die formele bank- en finansieringsbedryf nie (Du Plessis, 1998: 139). Die mikro-geldlener is afhanklik van die mikro-gelduitlener vir die voorsieing van fondse vir sy dag-tot-dag behoeftes (verwys paragraaf 3.4).

Die mikro-geldlener se kennis rakende finansiële aangeleenthede is baie skraap en gevolglik maak hul gebruik van die addisionele dienste wat sommige mikro-gelduitleners bied (Du Plessis, 1998: 132).

Die mikro-geldlener is 'n belangrike belanghebbende van die mikro-gelduitlener.

5.7.5 DEBITEURE (NIE LENINGSDEBITEURE NIE)

Die bedrae ontvangbaar vanaf ander debiteure is onbeduidend. Debiteure (nie leningsdebiteure nie) is nie 'n belangrike belanghebbende van die mikro-gelduitlener nie.

5.7.6 WERKNEMERS

Black empowerment word beskou as 'n fundamentele bousteen op die pad na behoorlike korporatiewe beheer (Roodt, 1996: 10). Die doelstelling van korporatiewe beheer kan gesien word as die strewe na "*a prosperous and stable South Africa for all South Africans*" (Roodt, 1996: 11).

Bemagtiging van swart mense (*black empowerment*) impliseer die aanstelling van nie-blankes in bestuursposisies. Dit word ondersteun deur die regering van die dag se mening rakende regstellende aksie.

Die bestuur van 'n entiteit vorm deel van die werknemerskorps van 'n entiteit. Indien die koste rakende indiensneming in ag geneem word en die mate waarin werknemers bydra tot die finansiële welvaart van 'n onderneming kan hulle as die grootste belange-groep van die groter entiteite beskou word (Blumberg 1996: 5-10). Dit maak die werknemers 'n belangrike belanghebbende.

Dit word deur Erasmus (1998: 10-12) bevestig. Volgens Erasmus is sosiale verslagdoening hoofsaaklik gemik op die omgewing en die werknemers.

5.7.7 REGERINGSINSTELLINGS

Regeringsinstellings benodig inligting om die aktiwiteite van ondernemings te reguleer en die land se belastingbeleid te bepaal. 'n Enkele entiteit sal waarskynlik nie 'n wesenlike invloed op die besluite en inkomste van regeringsinstellings hê nie. Vir doeleindes van hierdie verhandeling word regeringsinstellings nie as 'n belangrike belanghebbende beskou nie.

5.8 DIE VERMOË OM BELANGHEBBENDES SE BEHOEFTE TE BEVREDIG

Soos reeds genoem, is dit moeilik om die eise van al die gebruikers van finansiële state te bevredig. Blumberg (1996: 5-10) identifiseer drie redes in dié verband:

(i) Gebruikers se verskeidenheid behoeftes

Krediet-investeerders en ook potensiële beleggers is bekommerd oor die risiko en potensiële opbrengs van hul belegging. Aandeelhouers is ook geïnteresseerd in die dividende wat die entiteit kan betaal.

Werknemers en vakbonde daarenteen het belang by die stabiliteit en winsgewendheid van die entiteit, die mate waarin die entiteit sy werknemers kan vergoed, van aftree-voordele kan voorsien, werksgeleenthede en die entiteit se betrokkenheid by sosiale verpligtinge.

(ii) Die verskillende vlakke van kennis van gebruikers

RE000 impliseer dat gebruikers van finansiële state (ook voorheen agtergeblewe gemeenskappe!) 'n redelike kennis moet hê van sake- en ekonomiese aktiwiteite (RE000: .25).

Volgens Van den Bergh (1992: 10) is die mannekrag van Suid-Afrika onvoldoende opgelei. In 'n groot mate is dit die skuld van apartheid, aldus Van den Bergh.

Die gebrek aan kennis en die toename in beleggers uit voorheen agtergeblewe gemeenskappe laat die vraag ontstaan of dit regverdig is om te verwag dat die gebruikers van finansiële state 'n redelike sake-kennis moet hê.

(iii) Die beperkinge van finansiële inligting in die finansiële state

RE000: .10 maak dit duidelik dat die finansiële state nie in al die inligtingsbehoefte van al die gebruikers kan voldoen nie, maar dat die oogmerk eerder is om te voldoen aan die vereistes van die beleggers, aangesien dit sal lei tot die bevrediging van die meeste ander gebruikers se behoeftes.

Verder bestaan daar 'n algemene neiging by maatskappye om so min as moontlik inligting openbaar te maak. Bhana (1992: 8) meen dat dit 'n voortvloeiende is uit die jare waarin sanksies teen Suid-Afrikaanse ondernemings ingestel was. Talle maatskappye het aansoek gedoen om ingevolge artikel 15A van die Maatskappywet sekere inligting geheim te hou en sodoende die vlak van finansiële rekenskap te verwater (CC10/91).

Standpunte oor Algemeen Aanvaarbare Rekeningkundige Praktyk (AARP) is deels daarop gemik om die openbaarmaking van sekere inligting te verseker. Na mening van die skrywer skep die ongeneentheid van entiteite om inligting te openbaar die indruk dat daar nie veel oordeel aan die kant van entiteite gelaat moet word nie. Gevolglik is die aantal en omvang standpunte baie uitgebrei en dek dit die meerderheid elemente in die finansiële state.

Drie probleme kan geïdentifiseer word as die rede waarom AARP nie behoorlik toegepas word nie (Van Wijk, 1997: 2-5):

- (i) Volgens bestuur het AARP soms nie redelike weergawe tot gevolg nie.

Die eienskappe van finansiële state is nie gelyktydig bereikbaar nie en soms teenstrydig in betekenis (Smith, 1996a: 11-15). Dit is onduidelik watter van die eienskappe eerste gestel moet word. Dit sal waarskynlik van gebruiker tot gebruiker verskil. Entiteite sit dus met die dilemma dat hulle moet besluit watter belanghebbendes se vereistes voorop gestel moet word.

- (ii) Die Maatskappywet en die Wet op Beslote Korporasies definieer nie die term *AARP* nie. Verwys na paragraaf 4.3.

- (iii) Die interpretasie van rekeningkundige standpunte vereis soms oordeel.

Die ouditfirma, KPMG, het 'n ondersoek begin (1996/97) na die nakoming van die vereistes van die King-verslag en rekeningkundige standpunte deur maatskappye (De Castro, 1998: 23). Die steekproef het bestaan uit die top-100 genoteerde maatskappye en 100 ander maatskappye met jaareindes vanaf 30 Junie 1996 tot 30 Junie 1997. Die verbetering ten opsigte van die openbaarmaking was baie swakker as wat verwag is. Kyk ook Koen, 1997b: 95-113.

De Castro (1998: 23) maak dit egter duidelik dat die transformasie-proses nie oornag kan plaasvind nie. Die implementering van die vereistes van die King-verslag moet eerder oor tyd, na deeglike ondersoek en interpretasie, geïmplimenteer word, aldus De Castro.

Volgens Beattie (1996: 52-54) blyk die swak gehalte van finansiële state 'n internasionale probleem te wees. Beattie het 'n studie gedoen oor maatskappye in die Verenigde Koningryk en tot die gevolgtrekking gekom dat daar nog heelwat ruimte vir verbetering is.

5.9 DIE BEHOEFTE VAN BELANGHEBBENDES

In paragraaf .09 van RE000 word verskillende gebruikers van finansiële state se behoeftes as volg uiteengesit:

"Beleggers. Die voorsieners van risikokapitaal en hulle adviseurs is besorg oor die inherente risiko en opbrengs van hulle belegging. Hulle het inligting nodig om hulle te help besluit of hulle behoort te koop, behou of verkoop. Aandeelhouders stel ook belang in inligting wat dit vir hulle moontlik maak om die onderneming se dividendbetalingsvermoë te raam.

"Werknemers. Werknemers en hulle verteenwoordigende groepe stel belang in inligting oor die stabiliteit en winsgewendheid van hul werkgewers. Hulle stel ook belang in inligting wat dit vir hulle moontlik maak om die vermoë van die onderneming om vergoeding, aftreevoordele en werksgeenthede te voorsien, te peil.

"Uitleners van geld. Uitleners van geld stel belang in inligting wat dit vir hulle moontlik maak om te bepaal of hulle lenings en rente daarop vereffen sal word wanneer dit betaalbaar is.

"Leweransiers en ander krediteure. Verskaffers en ander krediteure stel belang in inligting wat dit vir hulle moontlik maak om vas te stel of bedrae wat aan hulle verskuldig is, vereffen sal word wanneer dit betaalbaar is. Handelskrediteure sal waarskynlik oor 'n korter tydperk in

die onderneming belangstel as wat uitleners sal, tensy hulle van die voortbestaan van die onderneming as synde 'n groot klant, afhanklik is.

"Klante. Klante stel belang in inligting oor die voortbestaan van 'n onderneming veral as hulle oor 'n lang termyn daarby betrokke is, of van die onderneming afhanklik is.

"Regerings en hulle instellings. Regerings en hulle instellings stel belang in die toewysing van hulpbronne, en daarom in die aktiwiteite van ondernemings. Hulle benodig ook inligting om die aktiwiteite van ondernemings te reguleer, belastingbeleid te bepaal en om as grondslag vir nasionale inkomste- en soortgelyke statistiek te dien.

"Die publiek. Ondernemings het op verskeie maniere 'n invloed op die publiek. Ondernemings mag byvoorbeeld op baie maniere 'n aansienlike bydrae tot die plaaslike ekonomie lewer met inbegrip van die getal mense wat hulle in diens het en hulle ondersteuning aan plaaslike leweransiers. Finansiële state mag die publiek help deur inligting aangaande neigings en onlangse verwikkelinge in die onderneming se voorspoed en die bestek van sy aktiwiteite, te verstrek."

Hierdie behoeftes dui daarop dat die kwaliteit en omvang van die finansiële inligting wat geopenbaar word, hoog moet wees.

5.10 KWALITEIT VAN FINANSIËLE INLIGTING

Die inhoud van die finansiële en ander inligting wat aan belanghebbendes voorgehou word moet van hoogstaande gehalte wees. Dit sou beteken dat die inligting (RE000: .24):

- ☐ Verstaanbaar
- ☐ Toepaslik

- ❑ Betroubaar
- ❑ Vergelykbaar moet wees.

In sover dit verstaanbaarheid behels, maak die rekeningkundige standpunt (RE000: .24) dit duidelik dat "*inligting oor ingewikkelde sake wat in die finansiële state ingesluit behoort te word vanweë hul belang vir ekonomiese besluitneming deur gebruikers, ... nie weggelaat [behoort] te word bloot omdat dit vir sekere gebruikers te ingewikkeld mag wees om te begryp nie.*"

Daar behoort gepoog te word om die inligting op so 'n wyse aan te bied dat dit vir die gemiddelde belanghebbende verstaanbaar is. Die inligting moet met beide die negatiewe en positiewe askepte handel. (*Stakeholder communication in the annual report, 1997: executive summary*). Dit bevorder die redelikheid van weergawe in die finansiële state.

"Inligting word as toepaslik beskou indien dit die ekonomiese besluite van gebruikers beïnvloed deurdat dit hulle help om gebeure van die verlede, hede of toekoms te evalueer, of om hul vorige evaluerings aan te pas of te bevestig." (RE000: .26)

Die toepaslikheid van die inligting word beïnvloed deur die wesenlikheid daarvan. Die begrip wesenlikheid verwys na die kwalitatiewe en kwantitatiewe eienskappe van 'n item (RE000: .26-.30).

Verder is dit baie belangrik dat die gebruiker in staat moet wees om die finansiële state van verskillende entiteite met mekaar te kan vergelyk (RE000: .39).

Inligting se betroubaarheid hang saam met die sekerheid wat dit aan die belanghebbendes verskaf (RE000: .31). Die doel van eksterne oudit is juis

om sekerheid aan die belanghebbendes rakende die geouditeerde inligting te gee.

'n Empiriese studie, uitgevoer deur Smith (1996a: 11-15), het daarop gedui dat drie eienskappe van finansiële state as die belangrikste geag word, naamlik betroubaarheid, toepaslikheid en objektiwiteit.

Die resultaat van bostaande studie kan daarop dui dat gebruikers van finansiële state bereid sal wees om volledigheid, vergelykbaarheid, tydigheid en verstaanbaarheid op te offer ter voldoening aan bogenoemde drie vereistes (Smith, 1996a: 11-15). Hierdie studie berus op die voorkeure van MBA-studente en rekenmeesters.

In paragrawe 5.7.4 en 5.7.6 is verwys na leningsdebiteure en werknemers as twee van die belangrikste belangegroepe van 'n entiteit. Na mening van die skrywer sal die leningsdebiteure en werknemers se behoeftes nie noodwendig ooreenstem met die voorkeure van MBA-studente en rekenmeesters nie. Gevolglik beskou die skrywer die studie as van weinig nut.

RE101 bou voort op die genoemde kwaliteite deur daarna te verwys dat finansiële state inligting moet bevat wat:

- ☐ Toepaslik is in die besluitnemingsproses
- ☐ Betroubaar is (RE101: .21).

5.11 UNIEKE EIENSKAPPE VAN 'N ENTITEIT

Enige entiteit en bedryf het unieke eienskappe. RE120 – Openbaarmaking in die finansiële state van banke, is die enigste rekeningkundige standpunt wat dié kwaliteit pertinent aanspreek.

"Hierdie gebruikers het inligting nodig wat aan hulle 'n beter begrip gee van die spesiale kenmerke van die bedrywighede van 'n bank" (RE120: .07).

Die mikro-gelduitlenersbedryf het verskeie unieke eienskappe. Die belanghebbendes van mikro-gelduitleners benodig inligting wat aan hulle 'n beter begrip sal gee van die spesiale en unieke kenmerke van die entiteite se bedrywighede.

RE125 sluit hierby aan: "Die doel van die openbaarmakings wat deur die standpunt vereis word, is om inligting te verstrek wat begrip van die belang van binnebalansstaat en buitebalansstaat finansiële instrumente vir 'n onderneming se finansiële stand, prestasie en kontantvloei sal verbeter en sal help met die beoordeling van die bedrae, tydsberekening en sekerheid van die toekomstige kontantvloei wat met hierdie instrumente verband hou. Buiten dat dit spesifieke inligting oor bepaalde saldo's en transaksies van finansiële instrumente verskaf, word ondernemings ook aangemoedig om 'n bespreking te gee van die mate waarin finansiële instrumente gebruik word [en] die geassosieerde risiko's ... 'n Bespreking van bestuur se beleid vir die beheer van risiko's ... verskaf 'n waardevolle bykomende perspektief ... " (RE125: .44). Kyk ook Dun, 1998:13-15 en Konar, 1998: 4-8.

Hoewel dié standpunt (RE125) van toepassing is op finansiële instrumente, identifiseer dit ook, na mening van die skrywer, die behoeftes van belanghebbendes in die algemeen.

5.12 FINANSIËLE STATE EN ADDISIONELE VERSLAE

Finansiële state sluit in 'n balansstaat, inkomstestaat, kontantvloeistaat, staat van verandering in ekwiteit, aantekeninge en rekeningkundige

beleid (RE101: .08). Dié state kan gesien word as blote opsommings van inligting. Hoewel die finansiële state waarskynlik nie voldoende is nie, behoort die belangrikheid daarvan nie onderskat te word nie.

Nasionale en internasionale studies het bewys dat die meeste beleggers se primêre bron van inligting die finansiële state van entiteite is. Die mate waarin inligting in die finansiële state geopenbaar word, is dus van groot belang (Bhana, 1992: 1).

Daar moet 'n ewewig tussen voordeel en koste wees (RE000: .44). Die tyd en geld wat gespandeer word om sekere inligting in die finansiële state in te sluit, moet geregverdig word deur die voordeel wat die gebruikers daaruit sal trek.

Die finansiële state kan nie al die tersaaklike inligting insluit nie. Te veel inligting kan die verstaanbaarheid van die finansiële state in gedrang bring. Die King-verslag beveel aan dat afsonderlike verslae in die jaarstate ingesluit word wat met die tersaaklike aspekte handel (Instituut van Direkteure van Suider Afrika, 1997: 24).

Hoofstuk 12 van die King-verslag lui: *"beskrywings in die verslag is vir die gemiddelde belegger belangriker as ingewikkelde rekeninge en verslae. Dit is belangriker dat dit verstaanbaar gemaak moet word, veral gesien teen die agtergrond van Suid-Afrika met sy diverse kulture en opkomende beleggers. Die verslae moet nie net openlik wees nie, maar ook verstaanbaar en eenvoudig wees vir die gemiddelde belegger sonder dat kwaliteit van verslagdoening ingeboet word"* (Instituut van Direkteure van Suider Afrika, 1997: 19).

Libby, soos aangehaal deur Smith (1996b: 68-85) identifiseer elemente wat die besluitnemingswaarde van finansiële inligting sal verhoog:

- Verander die inhoud en openbaarmaking van die tersaaklike inligting.

- ❑ Voed die besluitnemer (belanghebbende) op.

Die bespreking moet gerig wees op die entiteit as 'n geheel, maar ook op wesenlike besigheidsegmente en geografiese areas (*Stakeholder communication in the annual report*, 1997: .19). Dit maak dit moontlik vir die gebruiker om die verskillende komponente van die besigheid beter te begryp.

Dit sluit aan by RE115 – Verantwoording van finansiële inligting volgens segmente. RE115 onderskei tussen twee vorme van segmente, naamlik geografiese segmente en bedryfsegmente (RE115: .06-.07). Verwys paragraaf 6.4.1.9.

Corporate Governance Guide - Stakeholder communication in the annual report (1997) noem items wat ingesluit moet word in die kommunikasie met belanghebbendes. Die volgende items is pertinent op mikro-gelduitleners van toepassing:

- ❑ "*Dynamics of the business (risk and uncertainties)*
- ❑ *Accounting policies*
- ❑ *Areas of judgement to which the financial statements may be particularly sensitive*
- ❑ *Current liquidity*
- ❑ *Fair value of the balance sheet*
- ❑ *Social responsibility."*

Verder moet die belanghebbende weet (Birkin, 1997: 58):

- ❑ In watter mate die entiteit effektief was in die behaling van die doelwitte gestel deur die gemeenskap
- ❑ Die mate waarin die entiteit in toekomstige tydperke sy hulpbronne kan aanwend vir sosiale doeleindes
- ❑ 'n Evaluering van die entiteit se ekonomiese funksies en prestasie rakende die gemeenskap.

'n Belangrike behoefte wat tot onlangs in 'n groot mate geïgnoreer is, is die beginsel van lopende saak.

Die aantal mislukkings van besighede is 'n goeie aanduiding dat dié beginsel nie veel aandag gekry het nie (Kana 1995: 5). Volgens Kana word die King-verslag verwelkom deurdat dit maatskappye en ook hul ouditeure dwing om meer aandag aan dié konsep te gee. Die belanghebbendes het die reg om vroegtydig teen besigheidsmislukkings en moontlike likwidasies gewaarsku te word.

5.13 GROOT VS KLEIN ENTITEITE

Publieke maatskappye is die grootste entiteite, nie alleen vanweë die grootte en omvang van die bedrywighede nie, maar weens die wye spektrum belanghebbendes wat betrokke is. Dit word daarom algemeen aanvaar dat publieke maatskappye meer inligting moet openbaar as ander entiteite.

Die King-verslag (Instituut van Direkteure van Suider Afrika, 1997: 5) interpreteer die term *corporation* as 'n maatskappy en maak nie vir ander regsforme voorsiening nie.

Volgens Ronan (1996: 44-45) kan die King-verslag as 'n waghond gesien word wat moet verseker dat die persone wat eiebelang en selfverryking stel bo die voordeel van alle belanghebbendes, opgespoor en aan die lig gebring word. Ronan reken dat die strekking van die verslag te eng is.

Ronan wil weet of daar enige rede is waarom die verslag nie ook van toepassing moet wees op vakbonde, kerke, plaaslike owerhede, ensovoorts

nie. Hy glo dat 'n uitbreiding van die verslag, tot alle entiteite, Suid-Afrika se reputasie rakende bedrog en onreëlmatighede sal verbeter.

Die ekonomiese toestande in Suid-Afrika het oor die afgelope aantal jare gelei tot afdankings, verkleining van entiteite en selfs die likwidasie van entiteite. Dit het gelei tot die beweging na informele en kleiner besighede (Ronan, 1996: 44-45).

Dugdale (1997: 32-33) verwys na die resultate van 'n studie wat deur Hussley & Hussley in die Verenigde Koninkryk onderneem is. Dié studie het dit ten doel gehad om te bepaal aan wie die finansiële state van 'n klein entiteit gestuur word. Dit sal 'n aanduiding wees van die gebruikers van die finansiële state. Die entiteite se banke, handelskrediteure, die regeringsinstansie en verhuuringsondernemings was van die belangrikste gebruikers wat geïdentifiseer is. Volgens Dugdale (1997: 33) is dit 'n aanduiding dat die state van kleiner entiteite nie verwater behoort te word nie.

In 'n verdere artikel deur Dugdale (1998: 50-52) verklaar hy egter dat klein entiteite iets in ruil moet kry vir die bydrae wat hulle tot die ekonomie maak, byvoorbeeld in die vorm van werksgeleenthede. Gevolglik moet die statutêre las verlig word.

Tog het dit aan die lig gekom (Dugdale, 1998: 50-52) dat die finansiële state van die kleiner entiteit 'n groot bron van inligting is vir die bestuur van die besigheid. Dit wil dus voorkom asof die finansiële rekords steeds dieselfde inligting as dié van groot entiteite moet bevat om behoorlike besluitneming aan die kant van bestuur te verseker.

Marriott (1997: 32-34) spreek die openbaarmaking deur klein entiteite verder aan. Volgens hom is die kanse vir bedrog groter in 'n kleiner entiteit as gevolg van die klein aantal werknemers en gevolglike gebrek aan skeiding van pligte. Dit is daarom noodsaaklik om die

openbaarmaking nie te beperk nie. Behoorlike openbaarmaking sal die beskerming van belanghebbendes se regte bevorder.

Die belangrikheid van werknemers as belanghebbendes van die entiteit is reeds bespreek (kyk paragraaf 5.7.6).

Volgens Latti (1994: 31) is daar nie 'n menslike hulpbronbestuurder in klein entiteite nie. Ten tyde van Latti se artikel het die bestuur van die menslike hulpbronfunksie minder as 43% van die werkende mense in Suid-Afrika bereik.

Sonder behoorlike leiding deur 'n menslike hulpbronbestuurder is dit onwaarskynlik dat die werknemers enige voordeel sal verkry. Dit lei op indirekte wyse tot vertraging van die regering se *black empowerment*-filosofie en die herverdeling van rykdom. Die risiko vir die werknemer in 'n kleiner entiteit is gevolglik hoër as die risiko in groter entiteite.

Hierteenoor is Coppin (1996: 11-12) ten gunste van 'n verslapping van die openbaarmakingsvereistes vir kleiner entiteite. Volgens Coppin het kleiner entiteite nie dieselfde toegang tot kundiges as groter entiteite nie en gevolglik is die implimentering van behoorlike rekeningkundige praktyke baie swakker by kleiner entiteite as by groter entiteite. Die probleem word versterk deur die vinnige verandering in rekeningkundige standpunte en die aantal nuwe standpunte wat oor die afgelope dekade die lig gesien het.

Verder is Coppin (1996: 11-12) van mening dat dit uiters waarskynlik is dat die kleiner entiteite die werkloosheidsprobleem in die land sal oplos en daarom behoort hulle nie deur die las van behoorlike openbaarmaking belemmer te word nie. Volgens Coppin (1996: 12) kan dit oorweeg word om verskillende standpunte en standaarde daar te stel vir kleiner en groter entiteite.

In die Verenigde Koningryk bestaan 'n standpunt oor die finansiële verslagdoening deur klein entiteite. Die argument ten gunste van die standpunt is dat die koste om die inligting te verskaf groter is as die potensiele voordeel vir die gebruikers daarvan (Dugdale, 1997: 32-33).

Na mening van die skrywer weeg die nadele verbonde aan die verslapping van die openbaarmakingsvereistes ten opsigte van kleiner entiteite heelwat swaarder as die voordele. Dié standpunt is heeltemal teenstrydig met die standpunt van Hattingh (1999: 21). Verwys hoofstuk 4.

Daar kan dus volstaan word met 'n verwysing na Dugdale (1998: 50-52) se gevolgtrekking dat behoorlike finansiële verslagdoening eerder 'n voordeel as 'n las vir kleiner entiteite is!

5.14 OPSOMMING

Waar daar voorheen gekonsentreer is op gebruikers van finansiële state is die klem nou verskuif na 'n breër spektrum belanghebbendes. Dit wil dus voorkom asof die term *belanghebbende* meer omvattend is as die terme *gebruikers van finansiële state* en *gebruikers van rekeningkundige inligting*. Die term *gebruikers van finansiële state* blyk die engste te wees.

Die aantal belanghebbendes van entiteite het drasties toegeneem en gevolglik moet die verslagdoening deur die entiteit dienoreenkomstig aangepas word. Finansiële state is steeds die belangrikste bron van inligting en daar behoort op verslagdoening by wyse van finansiële state gekonsentreer te word.

Belanghebbendes het 'n wye verskeidenheid behoeftes. Hierdie behoeftes kan, na mening van die skrywer, saamgevat word as 'n behoefte aan voldoende inligting sodat ingeligte en voordelige besluite geneem kan

word. Hierdie besluite sluit in die aanvaarding van 'n werksaanbieding, die aankoop van 'n belang in 'n entiteit en die verskaffing van krediet aan 'n entiteit, om maar enkeles te noem.

Klem word gelê op die openbaarmaking deur groter entiteite, soos publieke maatskappye. Die openbaarmaking van inligting deur kleiner entiteite (ook beslote korporasies) is egter net so belangrik. Gevolglik word daar aanbeveel dat:

- ☐ Die King-verslag statutêre steun ontvang
- ☐ Dat die verslag uitgebrei word sodat alle entiteite daaraan moet voldoen.

In die res van hierdie verhandeling sal daar gekonsentreer word op die openbaarmaking van inligting rakende finansiële instrumente in die finansiële state van beslote korporasies en maatskappye, aan die eienaars, verskaffers van langtermynlenings, leningsdebiteure en werknemers van hierdie entiteite.

*H*OOFSTUK 6

FINANSIËLE VERSLAGDOENINGSVEREISTES

6.1 INLEIDING

Hoewel die meting en openbaarmaking van finansiële instrumente spesifiek voorgeskryf word (verwys RE125 en RE133), is finansiële instrumente ten eerste elemente van die finansiële state. Al die standpunte oor Algemeen Aanvaarde Rekeningkundige Praktyk (AARP) wat met hierdie elemente handel behoort daarom in ag geneem te word in die bepaling van die tersaaklike verslagdoeningsvereistes.

6.2 DIE TOEPASSING VAN STANDPUNTE OOR AARP

AARP het redelike weergawe en vergelykbaarheid ten doel (RE100: .07). Dit hang saam met die oorkoepelende vereiste van die Maatskappywet, naamlik redelike weergawe (RE100: .07).

AARP sal gevolglik in die meerderheid gevalle toegepas moet word. Die uitsondering sal slegs geld in die geval waar daar bo redelike twyfel die oortuiging is dat AARP nie redelike weergawe tot gevolg sal hê nie (RE100: .08), soos in die geval waar entiteite gespesialiseerde aktiwiteite bedryf (RE100: .09).

Die uitleen van geld, lang- of korttermyn, kan na die mening van die skrywer nie 'n gespesialiseerde aktiwiteit wees nie. Nie alleen is die uitleen van geld 'n algemene verskynsel nie, maar die eienskappe van die transaksie is soortgelyk aan die lewering van dienste en die maak van beleggings. Die standpunte oor AARP wat hierdie lewerings aanspreek behoort dus sonder moeite toegepas te kan word.

Al die standpunte oor AARP sal nie van toepassing wees op die verhandeling nie. Daar sal egter gepoog word om die vereistes van alle standpunte wat wel met die spesifieke finansiële instrumente handel, in te sluit in die bespreking.

6.3 FINANSIËLE INSTRUMENTE IN DIE FINANSIËLE STATE VAN MIKRO-GELDUITLENERS

Die inhoud van standpunt RE125 is kern-belangrik, aangesien die inhoud en definisies in dié standpunt nodig is om die finansiële instrumente van mikro-gelduitleners te identifiseer. Vervolgens word RE125 bespreek.

6.3.1 RE125 – FINANSIËLE INSTRUMENTE: OPENBAARMAKING EN AANBIEDING

RE125 het in Desember 1998 in werking getree.

Dié standpunt gee geen voorskrifte vir die wyse waarop die inligting rakende finansiële instrumente in die finansiële state aangebied moet word nie (RE125: .46). Die standpunt gee slegs leiding deurdat dit bepaal dat beskrywende en kwantitatiewe inligting gebruik behoort te word (RE125: .46).

6.3.1.1 DIE DEFINISIE VAN FINANSIËLE INSTRUMENTE

'n Finansiële instrument is (RE125: .07) "enige kontrak wat aanleiding gee tot beide 'n finansiële bate vir een onderneming en 'n finansiële las of ekwiteitsinstrument van 'n ander onderneming."

'n Kontrak is 'n ooreenkoms tussen twee of meer partye waarvan die ekonomiese gevolge duidelik is (RE125: .08). Die kontrak hoef nie geskrewe te wees nie (RE125: .08).

Die term *onderneming* (entiteit) sluit alle bedrywighede in (RE125: .09). Die standpunt is dus nie net op maatskappye van toepassing nie, maar ook op beslote korporasies.

6.3.1.2 FINANSIËLE BATES

'n Finansiële bate word spesifiek omskryf as (RE125: .07):

"[E]nige bate wat die volgende verteenwoordig:

- ☐ Kontant,
- ☐ 'n Kontraktuele reg om kontant of 'n ander finansiële bate van 'n ander onderneming te ontvang,
- ☐ 'n Kontraktuele reg om finansiële instrumente met 'n ander onderneming te ruil op voorwaardes wat potensieel gunstig is, of
- ☐ Enige ekwiteitsinstrument van 'n ander onderneming."

Finansiële bates kan verdeel word tussen monetêre en nie-monetêre bates. Monetêre bates is bates wat ontvangbaar is in vaste of bepaalbare geldbedrae (RE125: .07).

Ontvangbare bedrae (*receivables*) word as 'n primêre finansiële instrument beskou (RE125: .11). Fisiese bates, soos voorraad, eiendom,

aanleg en toerusting, gehuurde bates en ontasbare bates is nie finansiële instrumente nie (RE125: .13). Vooruitontvangde bedrae is ook nie finansiële instrumente nie (RE125: .14).

Dit is belangrik om daarop te let dat 'n item slegs 'n finansiële bate kan wees wanneer daar 'n ooreenstemmende finansiële las in die boeke van 'n ander entiteit is.

Die inhoud van RE125 moet saamgelees word met RE000. In RE000 word 'n bate omskryf as:

- ☐ 'n hulpbron
- ☐ wat deur die onderneming beheer word
- ☐ die gevolg is van gebeurtenisse in die verlede en
- ☐ na verwagting toekomstige ekonomiese voordele na die onderneming sal laat vloei (RE000: .49).

Davies (1996a: 44-45) som dit op deur te verklaar dat "*assets are the financial power of an entity.*" (Kyk ook Davies, 1996b: 22-23)

'n Bate hoef nie noodwendig 'n fisiese vorm te hê nie (RE000: .56) en kan verband hou met 'n wetlike reg (RE000: .57).

'n Item kan slegs in die finansiële state erken word as 'n bate indien dit (RE000: .83):

- ☐ Waarskynlik is dat ekonomiese voordeel verbonde aan die item na die onderneming sal vloei en
- ☐ Die item 'n waarde of koste het wat betroubaar gemeet kan word.

6.3.1.3 FINANSIËLE LASTE

RE125 (.07) omskryf 'n finansiële las as:

"[E]nige las wat 'n kontraktuele verpligting is;

- ☐ Om kontant of 'n ander finansiële bate aan 'n onderneming te lewer, of
- ☐ Om finansiële instrumente met 'n ander onderneming te ruil op voorwaardes wat potensieel ongunstig is."

Soos finansiële bates, kan finansiële laste ook verdeel word tussen monetêre en nie-monetêre laste. Monetêre laste is laste wat betaalbaar is in vaste of bepaalbare geld-bedrae (RE125: .07).

Betaalbare bedrae (*payables*) word as primêre finansiële instrumente beskou (RE125: .11).

Laste wat nie ontstaan uit 'n kontraktuele verhouding nie, byvoorbeeld inkomste-belasting wat ontstaan as gevolg van 'n statutêre vereiste, is nie finansiële instrumente nie (RE125: .15).

Hierteenoor is voorwaardelike aanspreeklikhede wel finansiële instrumente (RE125: .17).

'n Las is (RE000: .49):

- ☐ 'n huidige verpligting van die entiteit
- ☐ wat ontstaan het uit vorige gebeurtenisse en
- ☐ waarvan die vereffening na verwagting tot 'n uitvloei van hulpbronne van die entiteit sal lei.

Die vereffening kan plaasvind by wyse van (RE000: .62):

- ☐ 'n Betaling in kontant
- ☐ Die oordrag van bates
- ☐ Die lewering van dienste
- ☐ Die vervanging van een verpligting met 'n ander
- ☐ Die omskepping van 'n verpligting in ekwiteit.

'n Item kan slegs in die finansiële state as 'n las erken word indien (RE000: .83):

- ☐ Dit waarskynlik is dat ekonomiese voordeel uit die onderneming sal vloeï
- ☐ Die item 'n waarde of koste het wat betroubaar gemeet kan word.

Sommige laste kan slegs gemeet word deur 'n groot mate van raming te gebruik (RE000: .64), soos byvoorbeeld voorsienings. Die voorsiening vir slegte skulde is nie 'n las nie (verwys paragraaf 6.4.3).

6.3.1.4 EKWITEITSINSTRUMENTE

'n Ekwiteitsinstrument word gedefinieer as (RE125: .07) "enige kontrak ter bewys van 'n oorblywende belang in die bates van 'n onderneming ná al sy laste afgetrek is."

Die ekwiteit van 'n entiteit is dus nie 'n finansiële instrument vir die betrokke entiteit nie. Die ekwiteit van 'n ander entiteit wat as 'n belegging gehou word, is 'n finansiële instrument (finansiële bate) vir die belegger.

6.3.2 FINANSIËLE INSTRUMENTE GEÏDENTIFISEER BY MIKRO-GELDUITLENERS

Bostaande kriteria is toegepas op die finansiële state wat tydens die empiriese studie ondersoek is (verwys hoofstuk 7). Elk van die finansiële instrumente wat tydens die empiriese studie geïdentifiseer is, sal vervolgens bespreek word. Die kapitale en inkomste-elemente sal geskei word.

6.4 BATES

6.4.1 KAPITALE ELEMENT

Bank- en kontantsaldo's in die finansiële state van mikro-gelduitleners laat geen twyfel dat dit wel 'n bate, en ook 'n finansiële bate is nie (RE125: .07 en RE000: .49). Die bank- en kontantsaldo's van mikro-gelduitleners bestaan gewoonlik uit 'n enkele rekening by 'n bank geregistreer in terme van die Bankwet.

Die bank- en kontantsaldo's behoort as 'n afsonderlike item in die balansstaat getoon te word, aangesien dit 'n hoofklas bedryfsbate is (RE101: .67). Indien daar 'n oortrokke bankrekening is, moet dit as deel van die bedryfslaste getoon word (Maatskappywet, bylae 4, par.15(a)).

In die meerderheid finansiële state wat gedurende die empiriese studie ondersoek is, word die leningsdebiteure en handelsdebiteure afsonderlik getoon.

Vir beide debiteure het die mikro-gelduitlener 'n wetlike / kontraktuele reg op vergoeding (RE000: .57). In die geval van leningsdebiteure is die reg voortspruitend uit die kontrak wat met die geldlener gesluit is.

Die vergoeding vanaf debiteure is gewoonlik in die vorm van kontant. Lenings- en handelsdebiteure verteenwoordig dus monetêre finansiële bates (RE125: .07 en RE000: .49).

RE101 – Aanbieding van finansiële state, onderskei tussen twee kategorieë bates: bedryfsbates en nie-bedryfsbates.

“'n Bate behoort as 'n bedryfsbate erken te word wanneer dit:

- ☐ Na verwagting in die normale gang van die onderneming se bedryfsiklus gerealiseer sal word of vir verkoop of verbruik gehou word, of
- ☐ Primêr vir handelsdoeleindes of op die korttermyn gehou word, en na verwagting binne twaalf maande na die balansstaatdatum gerealiseer sal word, of
- ☐ Kontant of 'n kontantekwivalente bate is wat nie in sy gebruik beperk is nie.

“Alle ander bates behoort as niebedryfsbates geklassifiseer te word” (RE101: .58).

Die debiteure, behalwe leningsdebiteure, is bedryfsbates in terme van bostaande definisie.

Debiteure, behalwe leningsdebiteure, behoort as 'n afsonderlike item in die balansstaat getoon te word onder die opskrif *bedryfsbates* (RE101: .67). Dit is aan te beveel dat dit afsonderlik van vooruitontvangde bedrae getoon word. Indien die entiteit verkies om dit saam te groepeer, behoort die verdeling deur 'n aantekening weergegee te word (RE101: .67).

Ten aansien van leningsdebiteure is dit belangrik om te bepaal of dit saam met die ander debiteure getoon moet word en ook of dit 'n bedryfsbate of 'n nie-bedryfsbate is.

RE101 gebruik nie die term *debiteure* nie, maar *handels- en ander debiteure* (RE101: .67). Hierdie debiteure moet as 'n afsonderlike item in die balansstaat getoon word. In ander winsorganisasies verwys *handelsdebiteure* gewoonlik na die debiteure aan wie goedere of dienste gelewer word.

Tydens die empiriese studie het dit aan die lig gekom dat daar mikro-gelduitleners is wat die leningsdebiteure as 'n belegging getoon het.

Na mening van die skrywer is die volgende eienskappe kenmerkend van handelsdebiteure en beleggings:

HANDELSDEBITEURE	BELEGGINGS
Goedere of dienste word gelewer.	Geen goedere of dienste word gelewer nie.
Die debiteur ontstaan in die normale bedryfsiklus.	Die doel bestaan om fondse te belê.
Die aanvanklike bate wat erken word sluit die totale verkoopsom in.	Die aanvanklike bate wat erken word sluit slegs kapitaal in.
Die kontant word so gou moontlik ingevorder.	Die bedoeling is gewoonlik om die belegging vir 'n langer termyn te hou.
Finansiële voordeel word ontvang sodra die skuld vereffen word.	Finansiële voordeel word ontvang sonder dat die bate verkoop word.
Die finansiële voordeel wat ontvang word bestaan uit die wins op die transaksie.	Die finansiële voordeel wat ontvang word, is gewoonlik rente, dividende of tantiëme.
Daar is geen potensiele groei nie.	Die belegging het die potensiaal van kapitaalgroei, wat beïnvloed word deur risiko.
Handelsdebiteure is minder likied en verhandel moeilik.	Beleggings is meer likiede bates en word makliker verhandel.

Dit wil dus voorkom asof die klassifisering van leningsdebiteure uiters belangrik is. Indien dit as 'n handelsdebiteur geklassifiseer word sal dit deel vorm van die bedryfsbates. Indien dit egter as 'n belegging geklassifiseer word sal dit deel vorm van nie-bedryfsbates.

Leningsdebiteure sal vervolgens aan die hand van bostaande eienskappe bespreek word.

6.4.1.1 LEWERING VAN GOEDERE EN DIENSTE

Geen goedere word gelewer nie, maar daar kan wel geargumenteer word dat 'n finansiële diens gelewer word. Banke lewer finansiële dienste, waaronder ook die uitleen van geld. Die uitleen van geld aan leningsdebiteure is die besigheid van 'n mikro-gelduitlener en daar is dus wel die lewering van 'n diens ter sprake.

6.4.1.2 DIE NORMALE BEDRYFSIKLUS

“Die bedryfsiklus van 'n onderneming is die tyd tussen die verkryging van materiaal wat 'n proses binnekom en die realisering daarvan in kontant of 'n instrument wat geredelik in kontant omskep kan word. Bedryfsbates sluit voorraad en handelsdebiteure in wat as deel van die normale bedryfsiklus verkoop, verbruik en gerealiseer word, selfs indien dit nie na verwagting binne twaalf maande na die balansstaatdatum gerealiseer sal word nie” (RE101: .60).

Die invordering van bedrae verskuldig deur leningsdebiteure hang saam met die bedryfsiklus van die entiteit. Die siklus strek vanaf die aangaan van die lening tot die uiteindelijke finale afbetaling daarvan. Dit wil dus voorkom asof leningsdebiteure as 'n bedryfsbate geklassifiseer moet word.

6.4.1.3 DIE AANVANKLIKE BATE

Die aanvanklike bate wat erken word in 'n leningstransaksie sluit slegs die kapitale element in. Geen *wins* word daarby ingesluit nie. Hierteenoor sal die bedrag verskuldig deur 'n handelsdebiteur die aanvanklike koste van die verkoopte item / diens en 'n wins-element insluit.

6.4.1.4 DOEL VAN DIE TRANSAKSIE

Die doel van leningstransaksies is om wins te maak. In die geval van mikro-gelduitleners impliseer dit noodwendig dat fondse belê / uitgeleen moet word. Die belegging van fondse is nie die primêre doel nie, maar bloot 'n uitvloeisel van die behoefte om wins te maak.

6.4.1.5 DIE TERMYN WAARVOOR DIE BATE GEHOU WORD

Die leningsperiode vir die meeste mikro-lenings is kort. Dit wil dus voorkom asof die doel nie is om die lening vir 'n lang termyn te hou nie.

Mikro-gelduitleners bou 'n goeie verhouding op met hul debiteure. Sodoende verseker hulle die lojaliteit van die leningsdebiteur. Daar bestaan dus wel 'n behoefte om 'n langtermynbelegging te skep aangesien die debiteur op 'n gereelde grondslag geld sal leen. Die belegging word egter verteenwoordig deur verskeie leningstransaksies wat na die mening van die skrywer nie 'n belegging kan verteenwoordig nie.

6.4.1.6 DIE TOEVALLING VAN INKOMSTE

Al sou die debiteur geen betalings maak nie, val inkomste aan die entiteit toe (verwys die toevallingsgrondslag - RE000: .22). Finansiële voordeel kan dus verkry word sonder dat die bate verminder / afgelos word. Wanneer die lening stiptelik afbetaal word, gaan die toevalling van inkomste gepaard met die vermindering van die aanvanklike kapitaal.

6.4.1.7 DIE FINANSIËLE VOORDEEL, FINANSIERINGSINKOMSTE

Die finansiële voordeel wat verkry word, is hoofsaaklik finansieringsinkomste.

Tydens die empiriese studie is 'n aantal mikro-gelduitleners geïdentifiseer wat 'n transaksie met die lener sluit waar daar voorsiening gemaak word vir administratiewe en ander fooie. Die hoofdoel bly egter om rente te verdien.

6.4.1.8 KAPITAALGROEI

'n Leningsooreenkoms is 'n eenmalige gebeurtenis wat nie voorsiening maak vir kapitaalgroei nie. Goeie diens deur die mikro-gelduitlener kan wel lei tot die herinstelling van die skuld. Dit behoort nie as kapitaalgroei gesien te word nie, aangesien 'n addisionele transaksie nodig is om hierdie herinstelling van skuld te bewerkstellig.

6.4.1.9 LIKIDITEIT VAN DIE BATE

Volgens De Villiers (1996: 1-2) hang die likiditeit van 'n bate af van die gemak waarmee dit verhandel kan word. Dit is 'n eienskap waarvoor beleggers bereid is om meer te betaal, aldus De Villiers. Alle bates is in beginsel maklik omskepbaar in kontant, maar die opoffering wat die entiteit moet maak is 'n aanduiding van die ware likiditeit van die bate. Hoe meer die entiteit moet opoffer, hoe minder likied is die bate, aldus De Villiers.

Leningsdebiteure word in die reël nie verhandel nie. Indien die debiteure verhandel word, is daar gewoonlik 'n klein of geen wins nie. Die entiteit

maak dus 'n groot opoffering. Leningsdebiteure blyk dus minder likied te wees as ander beleggings.

Die gevolgtrekking uit bostaande paragrawe word vervolgens opgesom. Die eienskappe van leningsdebiteure word verdeel in eienskappe wat kenmerkend is van handelsdebiteure en eienskappe wat kenmerkend is van beleggings.

EIENSKAPPE VAN LENINGSDEBITEURE	KLASSIFISERING	
	HANDELS- DEBITEURE	BELEGGINGS
'n Diens word aan die mikro-geldlener gelewer.	✓	
Die invordering van bedrae verskuldig deur leningsdebiteure hang saam met die bedryfsiklus van die entiteit.	✓	
Die aanvanklike bate wat erken word sluit slegs die kapitaal-element in.		✓
Die doel van die leningstransaksie is om wins te maak.	✓	
Die termyn waarvoor die bate gehou word is gewoonlik kort.	✓	
Finansiële voordeel kan verkry word sonder dat die bate verminder / afgelos word.		✓
Die finansiële voordeel wat verkry word, is hoofsaaklik finansieringsinkomste.		✓
'n Leningsooreenkoms is 'n eenmalige gebeurtenis wat nie voorsiening maak vir kapitaalgroei nie.	✓	
Leningsdebiteure is minder likied as ander beleggings.	✓	

Uit bostaande tabel kan ons aflei dat leningsdebiteure eienskappe het wat in ooreenstemming is met die eienskappe van handelsdebiteure, asook

beleggings. Dit blyk oorwegend 'n handelsdebiteur te wees, maar addisionele inligting sal in die finansiële state ingesluit moet word om voorsiening te maak vir die eienskappe wat soortgelyk is aan dié van beleggings.

Paragraaf 19 van Bylae 4 by die Maatskappywet bepaal dat "*die bates moet saamgevat word met die besonderhede wat nodig is om hulle algemene aard te openbaar en moet geklassifiseer word onder opskrifte en subopskrifte wat toepaslik vir die maatskappy se besigheid is.*"

RE101 sluit hierby aan: "Elke wesenlike item behoort afsonderlik in die finansiële state aangebied te word" (RE101: .30).

"Bykomende lynitems, opskrifte en subtotale behoort in die balansstaat aangebied te word indien ... sodanige aanbieding nodig is om die onderneming se finansiële stand redelik weer te gee" (RE101: .68).

Paragraaf .69 brei verder hierop uit deur die volgende verwysing "... indien die omvang, aard of funksie van 'n item sodanig is dat afsonderlike aanbeidning die redelike weergawe van die onderneming se finansiële stand sal bevorder."

Paragraaf .18 van RE120 sluit aan by RE101. Dit lui dat "*'n [b]ank behoort 'n balansstaat aan te bied wat bates ... volgens aard groepeer en hulle in volgorde plaas wat hulle relatiewe likiditeit aandui*" (RE120: .18).

Hoewel RE120 (Openbaarmaking in die finansiële state van banke) nie van toepassing is op mikro-gelduitleners nie (RE120: .02), bevat die standpunt belangrike riglyne wat wel op mikro-gelduitleners toegepas kan word weens die ooreenkoms in die aktiwiteite van banke en mikro-gelduitleners.

Leningsdebiteure is 'n wesenlike item. Die bate het eiesoortige kenmerke wat dit onderskei van ander bates. Die leningsdebiteure behoort as 'n afsonderlike item in die balansstaat getoon te word onder die hoofopskrif *bedryfsbates*.

Verdere sub-klassifisering is ook nodig.

"'n Onderneming behoort ... verder subklassifikasies van die aangebode lynitems openbaar te maak, geklassifiseer op 'n manier wat op die onderneming se bedrywighede van toepassing is. Indien toepaslik, behoort elke item volgens sy aard gesubklassifiseer te word ..." (RE101: .73).

Verskillende klasse leningsdebiteure kan onderskei word. Die voor-die-hand-liggendste is waarskynlik die leningstermyne.

"'n Bank behoort 'n ontleding van bates ... in toepaslike vervaldatumgroeperings te openbaar (RE120: .37). "[D]ie vervaldatums van bates ... is belangrike aspekte in die beoordeling van die likiditeit van die bank" (RE120: .39).

Die standpunt gee die volgende voorbeelde van tydperke wat gebruik kan word (RE120: .40):

- ☐ Tot 1 maand
- ☐ Van 1 maand tot 3 maande
- ☐ Van 3 maande tot 6 maande
- ☐ Van 6 maande tot 1 jaar
- ☐ Van 1 jaar tot 5 jaar
- ☐ Langer as 5 jaar.

Die datums waarop lenings invorderbaar is, is 'n aanduiding van die mikro-gelduitlener se kontantbeskikbaarheid. Hierdie aantekeninge moet

op 'n sistematiese wyse aangebied word. Daar behoort 'n kruisverwysing na die afsonderlike item in die balansstaat gemaak te word (RE101: .93).

Banke behoort ook "*die billike waarde van handelsbeleggings en die billike waarde van nie-handelsbeleggings te openbaar waar dit van die drawaardes verskil*" (RE120: .25). Handelsbeleggings word gedefinieer as bemarkbare beleggings, terwyl nie-handelsbeleggings verkry en gehou word vir opbrengs- of kapitaalgroei doeleindes tot op die vervaldatum (RE120: .26).

Leningsdebiteure het soortgelyke eienskappe soos nie-handelsbeleggings. Die leningsdebiteure word gehou vir die opbrengs wat daaruit voortspruit. Die drawaarde verskil gewoonlik van die billike waarde as gevolg van die oninvorderbaarheid van sommige lenings. Die inligting behoort in 'n aantekening by die balansstaat ingesluit te word.

'n Mikro-gelduitlener behoort beduidende konsentrasies in die verspreiding van sy bates te openbaar. Hierdie openbaarmaking is 'n nuttige aanduiding van die potensiële risiko's wat inherent is aan die realisasie van die bates en die beskikbaarheid van fondse. Die openbaarmaking kan gedoen word volgens geografiese gebiede, kliënt- of bedryfsgroepe of ander risikokonsentrasies wat vir die omstandighede van die mikro-gelduitlener toepaslik is.

Geografiese gebiede kan individuele lande, groepe lande of streke binne 'n land wees. Openbaarmaking van kliënte kan volgens die sektore waarin die kliënte se werkgewers besigheid bedryf, gegroepeer word, byvoorbeeld regerings, openbare owerhede, en kommersiële en nywerheidsondernemings (RE120: .47-.48).

Dit sluit aan by RE115 – Verantwoording van finansiële inligting volgens segmente. RE115 onderskei tussen twee vorme van segmente, naamlik geografiese segmente en bedryfsegmente (RE115: .06-.07).

"Bedryfsegmente is die onderskeibare onderafdeling van 'n onderneming wat elk betrokke is in verskaffing van 'n verskillende produk of diens of 'n verskillende groep ooreenstemmende produkte of dienste hoofsaaklik aan partye buite die onderneming" (RE115: .06).

"Geografiese segmente is die onderskeibare onderafdelings van 'n onderneming wat elk betrokke is in bedrywighede in individuele lande of groepe lande binne besondere geografiese gebiede wat vir die besondere omstandighede van 'n onderneming gepas geag mag word" (RE115: .07).

Die term *segment* word omskryf as *"bedryfs- en geografiese onderafdelings wie se aktiwiteite, bates en bedryfsresultate duidelik fisies, operasioneel en vir doeleindes van verantwoording van finansiële inligting van die ander aktiwiteite, bates en bedryfsresultate van die onderneming onderskei kan word"* (RE115: .05).

RE115 sal waarskynlik nie altyd op mikro-gelduitleners van toepassing wees nie, aangesien die onderafdelings in die entiteit se aktiwiteite, bates en bedryfsresultate nie altyd duidelik fisies, operasioneel en vir doeleindes van verantwoording van finansiële inligting van die ander aktiwiteite, bates en bedryfsresultate van die onderneming onderskei sal kan word nie.

Na mening van die skrywer is daar egter altyd 'n mate van onderskeid tussen bedryfsegmente weens die aard van verskillende produkte of die groepe ooreenstemmende produkte wat die onderneming aanbied.

So kan 'n entiteit die volgende produkte aan sy debiteure bied:

- ☐ Behuisingslenings
- ☐ Lenings vir gebruike, behalwe behuising.

Dit is moeilik om vaste reëls in dié verband neer te lê en segmentering volgens soorte klante (RE115: .19) sal in alle waarskynlikheid meer geskik wees. Voorbeelde van soorte klante (debiteure) is:

- ☐ Klante uit die publieke sektor
- ☐ Klante uit die voedselbedryf
- ☐ Klante uit die finansiële bedryf, ens.

RE101 is die eerste standpunt wat voorsiening maak vir addisionele openbaarmaking, naamlik verslae bo en behalwe die vereiste komponente van finansiële state.

Behalwe die bekende komponente van die finansiële state word entiteite ook aangemoedig om " ... buite die finansiële state 'n finansiële bestuursoorsig aan te bied wat die hoofkenmerke van die onderneming se finansiële prestasie en finansiële stand, asook die grootste onsekerhede wat hom in die gesig staar ..." aan te bied (RE101: .09).

Die verslag behoort 'n oorsig te gee rakende die volgende inligting met betrekking tot leningsdebiteure:

- ☐ "Die belangrikste faktore en invloede wat prestasie bepaal, met inbegrip van veranderinge in die omgewing waarin die onderneming bedrywig is, die onderneming se reaksie op hierdie veranderinge en die invloed daarvan, en die onderneming se beleid vir belegging om prestasie te handhaaf en te verbeter ..." (RE101: .09).

Die mikro-gelduitlenersbedryf het talle veranderinge ondergaan, byvoorbeeld veranderinge in die tersaaklike wetgewing en die daarstelling van 'n reguleerder. Dit het 'n invloed op die prestasie van

die entiteit. Die omvang van hierdie invloede, die uitwerking daarvan op die entiteit en bestuur se gevolglike optrede behoort bespreek te word.

□ “[S]y risikobestuursbeleid” (RE101: .09)

Die invorderbaarheid van die leningsdebiteure is ‘n groot risiko. Die risiko word beïnvloed deur, onder andere, werkloosheid, tegnologiese vooruitgang en invorderingstegnieke. Die stappe wat bestuur gaan neem om dié risiko’s aan te spreek, behoort in die verslag uitgelig te word.

RE120 vereis in paragraaf .59 dat banke inligting openbaar oor die wyse waarop risiko’s bestuur en beheer word. Dit stem ooreen met bostaande vereistes van RE101.

Die doel van die addisionele verslae is om die gebruikers by te staan in die neem van ekonomiese besluite (RE101: .10).

6.4.2 INKOMSTE-ELEMENT

Die inkomste en resultate van die bedryfsaktiwiteite moet in die inkomstestaat geopenbaar word (RE101: .76). ‘n Verdere ontleding kan in die inkomstestaat of in die aantekeninge gedoen word.

Die openbaarmaking van die inkomstestaat-inligting behels ‘n groepering van inkomste en uitgawes volgens die aard daarvan. Die bedrae van die hoofkomponente inkomste en uitgawes behoort geopenbaar te word (RE120: .11).

"Inkomste is opbrengs wat in die gang van die normale bedrywighe van 'n onderneming ontstaan en 'n verskeidenheid name word gebruik om daarna te verwys, onder meer verkope, gelde, rente ..." (RE111: .01).

"Die hoofkomponente van inkomste ... sluit in rente-inkomste (rente verdien en rente-ekwivalente verdien), diensgelde [en] kommissies" (RE120: .12).

Elke hoofkomponent moet afsonderlik getoon word (RE101: .30).

RE120 gebruik die terme *rente-inkomste* en *soortgelyke inkomste* en ook die term *gelde- en kommissie-inkomste*. Op die oog af is die onderskeid baie duidelik: *rente-inkomste* en *soortgelyke inkomste* dui op finansieringsinkomste, terwyl *gelde- en kommissie-inkomste* dui op die administrasie en ander verwante fooie wat deur mikro-gelduitleners gehef word.

Die gebruik van ondernemingsbates deur andere gee aanleiding tot inkomste in die vorm van rente. Rente is die koste vir die gebruik van kontant of kontantekwivalente (RE111: .07).

Die meerderheid mikro-gelduitleners toon gewoonlik slegs finansieringsinkomste (rente ontvang) in hulle finansiële state. Dit is waarskynlik te wyte aan die reëls rondom Belasting op Toegevoegde Waarde (BTW). Finansieringsinkomste is vrygestel van BTW, terwyl BTW wel betaalbaar is op administrasiekoste. Om vrystelling van BTW te verseker, word die leenkontrak gestruktureer sodat daar slegs vir finansieringskoste (of 'n klein administrasiefooie) voorsiening gemaak word. Hoe lank dit gaan neem voor die Suid-Afrikaanse Inkomstediens op die mikro-gelduitleners gaan toeslaan, is 'n ope vraag.

Die volgende inligting moet geopenbaar word:

- *"Die rekeningkundige beleid wat vir die erkenning van die inkomste aanvaar is*
- *Die bedrag van elke wesenlike inkomstekategorie wat gedurende die tydperk erken is"* (RE111: .39, sien ook RE120: .09).

Die rekeningkundige beleid behels die wyse waarop die inkomste erken word, byvoorbeeld die som-van-die-syfer-metode of die amortisasie-metode.

6.4.3 VOORSIENING VIR SLEGTE SKULDE

Die *"besonderhede van die bewegings in die voorsiening vir verliese op lenings en voorskotte gedurende die tydperk"* moet geopenbaar word (RE120: .50). *"Hierdie bewegings sal insluit: lenings en voorskotte wat afgeskryf is, die lenings en voorskotte wat tevore afgeskryf is en wat gedurende die tydperk verhaal is en die styging of daling in die voorsiening gedurende die tydperk"* (RE120: .50).

Die voorsiening vir slegte skulde verteenwoordig 'n rekeningkundige raming. 'n Rekeningkundige raming word gedefinieer as *"an approximation of the amount of an item in the absence of a precise means of measurement"* (SAOS 540: .03).

Die voorsiening wat geskep word teen 'n bate is 'n belangrike element in die waardasie van die bate. RE130 sluit hierby aan deurdat dit verwys na voorsienings vir slegte skulde as 'n *"adjustment to the carry amount of an asset"* (RE130: .08). Die standpunt sluit voorsienings vir slegte skulde spesifiek uit in die definisie van voorsienings en laste (RE130: .08).

Groot omsigtigheid (RE000: .37) behoort aan die dag gelê te word in die berekening van 'n voorsiening.

Banke (ook mikro-gelduitleners) behoort "*die afsonderlike bedrae, op die balansstaatdatum, van die spesifieke voorsiening vir slegte skulde en die algemene voorsiening vir slegte skulde* (RE120: .50) te toon. Gebruikers van finansiële state moet weet wat die invloed van verliese en voorsienings op die finansiële posisie en prestasie van die entiteit is, aangesien dit hulle help om die doeltreffendheid waarmee die kredietrisiko bestuur word, te evalueer (RE120: .53).

Die datum waarop lenings en voorskotte afgeskryf word wanneer dit oninvorderbaar is, verskil na gelang van die omstandighede. So byvoorbeeld word bedrae nie afgeskryf voordat die nodige regsprosedures afgehandel is nie. "*As gevolg hiervan maak 'n [mikro-gelduitlener] sy beleid bekend ten opsigte van die afskrywing van oninvorderbare lenings en voorskotte*" (RE120: .55).

Die voorsiening behoort in die aantekening wat handel met die leningsdebiteure as 'n aanpassing van die waarde van die bate getoon te word (RE130: .08).

6.5 LASTE

6.5.1 KAPITALE ELEMENT

Twee soorte langtermynlenings kan in die finansiële state van mikro-gelduitleners geïdentifiseer word, naamlik lenings van derde partye en lenings van die eienaars (aandeelhouderslenings en lenings van lede).

Dié lenings word primêr aangegaan om die besigheidsaktiwiteite, naamlik die uitreiking van lenings, te finansier. Dit het gewoonlik 'n bepaalde rentekoers en terugbetalingsvoorwaardes.

Die lenings vanaf derde partye verteenwoordig 'n kontraktuele verpligting ingevolge waarvan die entiteit 'n bepaalde lewering moet doen (RE125: .07 en RE000: 49). Dit is dus 'n monetêre las, naamlik betaalbaar in vaste geld-bedrae (RE125: .07).

Daar bestaan dus geen onsekerheid oor die klassifikasie van die lenings van derde partye en die krediteure nie. Beide verteenwoordig finansiële instrumente (finansiële laste).

Die lenings deur die eienaars het heel dikwels geen terugbetalingsvoorwaardes nie en dit is te betwyfel of die lenings ooit terugbetaal sal word terwyl die entiteit 'n lopende saak is. Dit is derhalwe nie 'n finansiële las nie en ook nie 'n finansiële instrument nie.

Ingevolge RE000 is dit belangrik om transaksies te boek te stel met inagneming van die wese daarvan eerder as die regsvorm (RE000: .35). Daar kan dus geredeneer word dat die wese van 'n transaksie waar 'n lening deur die eienaar aan die entiteit toegestaan word eerder 'n uitbreiding van die ekwiteitsbelegging van die eienaar is. Die bate wat in die eienaar se eie finansiële rekords ontstaan, sal waarskynlik nooit in kontant realiseer nie. Dit versterk die vermoede dat die lening 'n ekwiteitsinstrument is, eerder as 'n finansiële las.

Die Wet op Beslote Korporasies ondersteun hierdie stelling, aangesien dit die lenings aan en van lede insluit in die aantekening oor die belang van die lede (Wet op Beslote Korporasies, art. 58(c)).

Indien die eienaarslenings as normale langtermynlenings behandel word, sal dieselfde reëls as dié vir lenings van derde partye geld. Daarteenoor, as

die eenaarslenings gesien word as 'n uitbreiding van die ekwiteitsaandeel in die entiteit, sal dit nie 'n finansiële instrument vir die entiteit wees nie.

Eenaarslenings kan ook behandel word as voorwaardelike aanspreeklikhede, aangesien dit slegs opeisbaar word wanneer die onderneming verkoop of gelikwideer word. In dié geval sal dit wel 'n finansiële instrument wees (RE125: .17).

Daar word aan die hand gedoen dat die wese van die aanvanklike transaksie beoordeel moet word om te bepaal hoe die eenaarslenings in die finansiële state hanteer behoort te word.

Krediteure ontstaan in die normale loop van bedrywigheide en sluit hoofsaaklik opgelope uitgawes in. Krediteure verteenwoordig 'n kontraktuele verpligting ingevolge waarvan die entiteit 'n bepaalde lewering moet doen (RE125: .07 en RE000: 49). Krediteure is 'n monetêre las (RE125: .07) en derhalwe ook 'n finansiële instrument.

'n Verdere klassifisering ten aansien van lenings is die verdeling in bedryfs-en nie-bedryfslaste. Elke entiteit behoort te bepaal of die aard van sy besigheid dit moontlik maak om tussen bedryfs- en niebedryfslaste te onderskei (RE101: .54). Dit sal veral van toepassing wees indien die entiteit 'n duidelik identifiseerbare bedryfsiklus het (RE101: .56).

Na die mening van die skrywer toon mikro-gelduitleners se bedrywigheide twee duidelik identifiseerbare siklusse. Die eerste siklus strek vanaf die datum waarop 'n aansoek om 'n lening ontvang word tot die datum waarop die lening finaal afgelos word. Die tweede siklus hou verband met normale dag-tot-dag-bedrywigheide. Dit sluit, onder andere, die betalings aan krediteure vir salarisse en ander bedryfsuitgawes in.

Dit wil voorkom asof RE101 slegs een bedryfsiklus in ag neem (RE101: .56): "Dit beklemtoon ook bates wat na verwagting in die bedryfsiklus gerealiseer sal word, en laste wat in dieselfde tyd vereffen moet word."

Die bedryfsiklus wat verband hou met die bates blyk die dominante siklus te wees.

'n Las behoort as 'n bedryfslas geklassifiseer te word indien (RE101: .61):

- ☐ "Dit na verwagting in die normale gang van die onderneming se bedryfsiklus vereffen sal word, of
- ☐ Binne twaalf maande na die balansstaatdatum vereffen moet word."

Laste wat afgelos sal word in die normale bedryfsiklus van die entiteit moet as bedryfslaste geklassifiseer word ten spyte daarvan dat dit moontlik eers na twaalf maande betaalbaar is (RE101: .62).

Die meerderheid krediteure is binne 12 maande betaalbaar en sal dus as 'n bedryfslas in die finansiële state behandel word. Langtermynlaste hou nie verband met die normale bedryfsiklus nie. RE101 maak hiervoor voorsiening deurdat dit bepaal dat laste wat nie in die normale bedryfsiklus afgelos sal word nie, maar wat binne twaalf maande na die balansstaatdatum betaalbaar is, ook as bedryfslaste getoon moet word (RE101: .63).

Dit sou beteken dat die gedeelte van 'n langtermynlening wat binne twaalf maande betaalbaar is deel moet vorm van die bedryfslaste.

In die volgende gevalle sal 'n entiteit die totale langtermynlas as 'n nie-bedryfslas toon (RE101: .64):

- ☐ "Die oorspronklike termyn 'n tydperk van langer as twaalf maande was,

- Die onderneming voornemens is om die verpligting op 'n langtermyngrondslag te herfinansier, en
- Daardie voorneme gesteun word deur 'n ooreenkoms om te herfinansier of om betalings te herskeduleer en dit afgehandel is voor die finansiële state goedgekeur word."

In so 'n geval sal volledige inligting in die aantekening by die balansstaat gegee moet word (RE101: .64).

Vir alle langtermynlenings wat nie onderworpe is nie aan die uitsluiting hierbo genoem, behoort die langtermyn-gedeeltes van die lenings saamgevoeg te word en as 'n afsonderlike item in die balansstaat getoon te word (RE101: .67) onder die hoofopskrif *nie-bedryfslaste*.

Insgelyk moet die korttermyn-gedeeltes saamgevoeg word en as 'n afsonderlike item in die balansstaat getoon word onder die hoofopskrif *bedryfslaste*. Die formaat stem ooreen met die vereistes van paragraaf 15(c) van Bylae 4 in die Maatskappy-wet.

In die aantekeninge by die balansstaat behoort 'n lys van die verskillende lenings getoon te word en ook die totale bedrag wat binne twaalf maande betaalbaar is (Bylae 4, par. 15(c)).

Ingevolge paragraaf 17 van Bylae 4 behoort die sekuriteite wat op die lenings van toepassing is, weergegee te word. Verder moet die datum van terugbetaling, die paalement en die rentekoers weergegee word.

6.5.2 UITGAWE-ELEMENT

Uitgawes behoort ontleed te word op grond van "óf op die aard van die uitgawes óf hulle funksie in die onderneming" (RE101: .78). Dit sou

beteken dat die finansieringskoste as 'n afsonderlike item in die inkomstestaat getoon moet word (Bylae 4, par. 42(f)). Indien 'n gedeelte van die finansieringskoste gekapitaliseer is, moet 'n aantekening by die inkomstestaat ingesluit word wat die totale finansieringskoste en die gekapitaliseerde gedeelte toon (RE114: .29). Die kapitalisering van leenkoste word gewoonlik nie by mikro-gelduitleners aangetref nie.

Beslote korporasies moet addisionele inligting toon. Enige rente betaal deur die lede moet in 'n aantekening, genaamd transaksies met lede, getoon word (Wet op Beslote Korporasies, art. 56).

6.6 EKWITEIT

Die ekwiteit van 'n entiteit is nie 'n finansiële instrument nie.

6.7 INLIGTING WAT GEOPENBAAR MOET WORD IN TERME VAN RE125

Die mate waarin spesifieke inligting rakende finansiële instrumente geopenbaar moet word, berus op oordeel (RE125: .47). Die betuur van 'n entiteit sal moet bepaal hoeveel inligting geopenbaar moet word om te verseker dat die gebruikers van die finansiële state behoorlike, ingeligte besluite kan neem.

Na mening van die skrywer is dit verwarrend om ál die inligting wat deur RE125 vereis word in een afsonderlike aantekening by die balansstaat weer te gee. Sommige van die inligting is wel 'n inherente deel van die normale aantekeninge en behoort as sodanig gehanteer te word. Die res van die inligting behoort, na mening van die skrywer, in een afsonderlike aantekening uiteengesit te word. Hierdie aantekening moet spesifiek met

eenvoudiger en meer verstaanbare wyse van openbaarmaking tot gevolg hê.

Daar word aan die hand gedoen dat die volgende inligting in ag geneem word wanneer die mate van openbaarmaking bepaal word (RE125: .48):

- ☐ Eienskappe van die instrumente
- ☐ Metingsgrondslag wat gebruik is
- ☐ Die mate waarin die instrument erken is in die finansiële state.

Die doel van die openbaarmakingsvereistes in RE125 is "om inligting te verstrek wat begrip van die belang van binnebalansstaat en buitebalansstaat finansiële instrumente vir 'n onderneming se finansiële stand, prestasie en kontantvloei sal verbeter en sal help met die beoordeling van die bedrae, tydsberekening en sekerheid van die toekomstige kontantvloei wat met hierdie instrumente verband hou. Buiten dat dit spesifieke inligting oor bepaalde saldo's en transaksies van finansiële instrumente verskaf, word ondernemings ook aangemoedig om 'n bespreking te gee van die mate waarin finansiële instrumente gebruik word, die geassosieerde risiko's en die sakedoeleindes wat gedien word. 'n Bespreking van bestuur se beleid vir die beheer van risiko's verbonde aan finansiële instrumente, met ingebrip van beleid oor aangeleenthede soos die verskansing van risikoblootstelling, vermyding van buitensporige risikokonsentrasies en vereistes vir aanvullende sekuriteit om kredietrisiko's te verminder, verskaf 'n waardevolle bykomende perspektief wat los staan van die spesifieke instrumente wat op 'n bepaalde tydstip uitstaande is. Sommige ondernemings verstrek hierdie inligting in kommentaar wat die finansiële state vergesel, eerder as om dit as deel van die finansiële state aan te bied" (RE125: .44).

Hieruit kan ons aflei dat die volgende addisionele inligting rakende die geïdentifiseerde finansiële instrumente geopenbaar moet word:

- ☐ Die risiko's geassosieer met die instrument

- ❑ Die bedrae, tydstip en sekerheid van toekomstige kontantvloei
- ❑ Die bestuursbeleid om die risiko's aan te spreek
- ❑ Voldoende inligting om te verseker dat die finansiële toestand, prestasie en kontantvloei van die entiteit verstaan kan word.

6.7.1 DIE RISIKO'S GEASSOSIEER MET DIE INSTRUMENT

Watson (1987: 17) noem 'n aantal risiko's wat betrekking het op finansiële instrumente:

- ❑ *"Credit risk – that the counterparty will fail to pay on the due date*
- ❑ *Liquidity risk – the risk that liquid funds may not be available when required*
- ❑ *Business risk – that the entities' capital, staff and other resources are not employed in the most effective way, both from short-term profitability considerations and from long-term business strategy considerations*
- ❑ *Operational risk – risk of operational errors by 'back office' staff or others in settlement procedures*
- ❑ *Legal risk – the risk that legal implications of the transaction are not properly dealt with."*

RE125 onderskei tussen vier vorme van risiko (RE125: .45):

- ❑ Prysrisiko
- ❑ Kredietrisiko
- ❑ Likiditeitsrisiko
- ❑ Kontantvloei-risiko.

Vervolgens sal hierdie vier vorme van risiko bespreek word.

6.7.1.1 PRYSRISIKO

Prysrisiko bestaan uit drie komponente, naamlik valutarisiko, rentekoersrisiko en markrisiko. Valutarisiko is die risiko dat die waarde van 'n finansiële instrument sal fluktueer as gevolg van veranderinge in buitelandse valuta (RE125: .45). Markrisiko is die risiko dat die waarde van 'n finansiële instrument sal fluktueer as gevolg van 'n verandering in markpryse (RE125: .45).

"Rentekoersrisiko is die risiko dat die waarde van 'n finansiële instrument vanweë veranderinge in markrentekoerse, sal skommel" (RE125: .45).

Markkragte bepaal dat daar 'n ewewig is tussen vraag en aanbod. Indien die vraag of die aanbod na 'n produk verander, word die balans versteur. Na 'n periode, wat afhang van die aard en omvang van die versteuring, word die ewewig weer herstel. Wetgewing kan so 'n versteuring tot gevolg hê.

Die openbaarmaking van rentekoersrisiko behels die openbaarmaking van die effektiewe rentekoers (RE125: .58).

Baie is reeds geskryf oor die effektiewe rentekoers op 'n belegging. RE125 definieer die effektiewe rentekoers van 'n monetêre finansiële instrument as "die koers wat, wanneer dit in 'n huidige waardeberekening gebruik word, die drawaarbedrag van die instrument oplewer. Die huidige waarde-berekening pas die rentekoers toe op die stroom van toekomstige kontantontvangste of -betalings van die verslagdoeningsdatums tot die volgende herbepalingsdatum (vervaldatum) en op die verwagte drabedrag (hoofsom) op daardie datum. Die koers is 'n historiese koers vir 'n vastekoers-instrument wat teen geamortiseerde koste gedra word en die huidige markkoers vir 'n swewendekoers-instrument of 'n instrument wat teen billike waarde gedra word. Die effektiewe rentekoers word soms die

vlakopbrengs tot vervaldatum of die volgende herbepalingsdatum genoem, en is die interne opbrengskoers van die instrument vir daardie tydperk" (RE125: .63).

(RE125: .66): "Die drawaarde van finansiële instrumente wat aan rentekoersprysrisiko blootgestel is, kan in tabelvorm aangebied word, gegroepeer volgens dié wat vir verval of prysherbepaling gekontakteer is:

- ☐ Binne een jaar van die balansstaatdatum,
- ☐ Meer as een jaar en minder as vyf jaar van die balansstaatdatum, en
- ☐ Vyf jaar of langer van die balansstaatdatum."

Die standpunt (RE125) maak voorsiening vir 'n verdere verdeling van die bedrae wat binne een jaar ontvangbaar is: "Wanneer die prestasie van 'n onderneming beduidend beïnvloed word deur die vlak van sy blootstelling aan rentekoersprysrisiko of veranderinge in daardie blootstelling, is meer gedetailleerde inligting wenslik. 'n Onderneming, soos 'n bank, kan byvoorbeeld afsonderlike groeperings van die drabedrae van finansiële instrumente openbaar maak wat vir verval of prysherbepaling gekontrakteer is:

- ☐ Binne een maand van die balansstaatdatum,
- ☐ Meer as een en minder as drie maande van die balansstaatdatum, en
- ☐ Meer as drie en minder as twaalf maande van die balansstaatdatum."

Mikro-gelduitleners bied kleiner lenings aan wat oor 'n korter tydperk terugbetaalbaar is. Bostaande openbaarmaking ten opsigte van banke word daarom as relevant beskou in die openbaarmaking van die leningsdebiteure.

Die langtermynlenings, daarenteen, sal eerder verdeel word in die lenings aflosbaar binne een jaar, aflosbaar binne vyf jaar en aflosbaar ná vyf jaar.

Leningsooreenkomste kan aangegaan word teen 'n vaste rentekoers of 'n veranderlike koers. 'n Veranderlike koers word gekoppel aan byvoorbeeld die prima uitleenkoers. So byvoorbeeld kan 'n koers van prima plus twee persentasiepunte gekwoteer word. Die koers *sweef* saam met die primakoers. Hierteenoor is 'n vaste koers vas oor die totale termyn van die lening.

In die geval van veranderlike koerse sal 'n verandering in die markkoerse 'n direkte invloed hê op die toekomstige kontantvloei en waarde van die finansiële instrument (RE125: .59).

In die geval van veranderlike rentekoerse behoort 'n beskrywing van die sensitiwiteit van die rentekoers weergegee te word (RE125: .67).

6.7.1.2 KREDIETRISIKO

"Kredietrisiko is die risiko dat een party by 'n finansiële instrument sal versuim om 'n verpligting na te kom en sal veroorsaak dat die ander party 'n finansiële verlies ly" (RE125: .45).

Kredietrisiko hang saam met die invorderbaarheid van 'n finansiële instrument, byvoorbeeld die invorderbaarheid van leningsdebiteure. Volgens Du Plessis (1998: 110) kan die oninvorderbare skuld as 'n persentasie van totale omset tot so hoog as 28% wees.

Daar word nie van die entiteit verwag om die verwagte potensiële verlies voortspruitend uit die kredietrisiko weer te gee nie, maar tog behoort die entiteit voldoende inligting weer te gee "om aan gebruikers van finansiële state 'n konsekwente meting te gee van die bedrag wat vir beide erkende en nie-erkende finansiële bates aan kredietrisiko blootgestel is" (RE125: .70).

Dit sou impliseer dat die mikro-gelduitlener die beleid rakende die voorsiening vir slegte skuld, die metode waarop dit bereken word, die werklike bedrae van slegte skulde en die akkuraatheid van die voorsiening moet weergee.

Die aard van sekuriteite, indien enige, moet weergegee word. Die hou van bankkaarte en identiteitsdokumente as sekuriteite vir leningsdebiteure is onwettig. 'n Wettige sekuriteit sou byvoorbeeld die hou van 'n deposito behels. Voorsorg moet getref word dat sodanige deposito nie aangewend word vir verdere uitlenings nie aangesien dit ook 'n onwettige praktyk is. Slegs entiteite wat geregistreer is in terme van die Bankwet (Wet nommer 94 van 1990) mag die opbrengs van deposito's aanwend vir uitlenings.

Alle ander entiteite moet die deposito's in 'n aparte fonds plaas. Die deposito's behoort ook afsonderlik in die balansstaat as 'n krediteur onder die hoofopskrif *bedryfslaste* geopenbaar te word.

Verskeie mikro-gelduitleners neem versekering uit wat die kapitaal-gedeelte van die skuld verseker. As deel van die ooreenkoms moet die geldlener 'n bedrag betaal ten opsigte van versekering. Die bedrag word oorbetaal aan 'n geregistreerde versekeraar en in die geval waar die geldlener nie in staat is om die skuld te vereffen nie, word die uitstaande kapitaal-bedrag aan die entiteit vergoed. Die bespreking van sekuriteite moet hierdie feit ook weergee.

Die konsentrasies van risiko behoort bespreek te word.

Paragraaf .77 van RE125 lui: "Konsentrasies van kredietrisiko kan ontstaan uit blootstelling aan 'n enkele debiteur of aan groepe debiteure met 'n ooreenstemmende kenmerk sodat hulle vermoë om hulle verpligtinge na te kom na verwagting op dieselfde wyse deur veranderings in ekonomiese

of ander toestande beïnvloed sal word. Kenmerke wat tot 'n konsentrasie van risiko aanleiding kan gee, sluit in die aard van aktiwiteite wat deur debiteure onderneem word, soos die bedryf waarin hulle staan, die geografiese gebied waarin aktiwiteite onderneem word en die vlak van kredietwaardigheid van groepe leners."

6.7.1.3 LIKIDITEITSRISIKO

"Likiditeitsrisiko, ook befondsingsrisiko genoem, is die risiko dat 'n onderneming probleme sal ondervind om finansiering te bekom om verpligtinge verbonde aan finansiële instrumente na te kom" (RE125: .45).

Die risiko kan voorkom wanneer die entiteit nie in staat is om krediteure en langtermynlaste af te los nie. Indien die entiteit 'n kontantvloei probleem ondervind, sal die inligting geopenbaar moet word. Dit word aanbeveel dat hierdie inligting in die addisionele verslag by die finansiële state ingesluit word en op 'n verhalende trant weergegee word.

6.7.1.4 KONTANTVLOEI-RISIKO

Hierdie risiko behels die risiko dat (RE125: .45) "die bedrag van toekomstige kontantvloei wat met 'n monetêre finansiële instrument verband hou, sal skommel."

So byvoorbeeld kan daar 'n tendens wees dat die invloei van paaiemente van leningsdebiteure sekere fluktuasies kan toon. Die nodige inligting in dié verband behoort weergegee te word.

6.7.2 DIE BEDRAE, TYDSTIP EN SEKERHEID VAN TOEKOMSTIGE KONTANTVLOEI

"[D]ie bedrag en tydsberekening van geskeduleerde toekomstige kontantontvangste of kontantbetalings van die hoofsaak van die instrument, met inbegrip van paaientterugbetalings- en enige delgingsfonds- of soortgelyke vereistes" behoort geopenbaar te word (RE125: .51 (e)).

'n Beskrywing van die gereeldheid van betalings moet gegee word, byvoorbeeld dat betalings op 'n maandelikse basis geskied. Dit is waarskynlik beter om hierdie inligting in die tersaaklike bates en laste se aantekeninge te toon.

6.7.3 DIE BESTUURSBELEID OM DIE RISIKO'S AAN TE SPREEK

Dit is waarskynlik die maklikste om dié inligting in 'n verhalende trant weer te gee.

Na die mening van die skrywer is dit goed om na die vaardighede van bestuur te verwys. Dit behoort die vertroue van beleggers en leners in te boesem.

6.7.4 ANDER INLIGTING

Hier sal bestuur hulle moet laat lei deur die aard en die uniekheid van die besigheid. Enige inligting wat belangrik is om die finansiële toestand, prestasie en kontantvloei van die entiteit te verstaan behoort geopenbaar te word (RE125: .44).

Die finansiële instrumente se billike waardes behoort geopenbaar te word. Die billike waarde van 'n finansiële instrument is die "bedrag waarvoor 'n bate verruil kan word, of 'n las vereffen kan wrd, tussen ingeligte, gewillige partye in armlengtetransaksies" (RE125: .07).

Die Maatskappywet se omskrywing van markwaarde stem hiermee ooreen. Die markwaarde is "*die bedrag, waarvoor 'n bate gekoop of verkoop kan word tussen 'n ingeligte gewillige koper en 'n ingeligte gewillige verkoper in 'n armlengtetransaksie*" (Bylae 4(u)). Die Wet op Beslote Korporasies bevat geen spesifieke riglyne in dié verband nie.

Dit wil voorkom asof die billike waarde en markwaarde van 'n item dieselfde behoort te wees.

Soms is dit onprakties of te duur om die billike waardes te bereken. In so 'n geval moet dié feit, asook die onderliggende eienskappe van die instrument wat bepalend is van die billike waarde, weergegee word (RE125: .79).

Die billike waarde van 'n finansiële instrument is van groot belang (RE125: .80), aangesien dit die gebruikers van finansiële state help om behoorlike finansiële analyses te maak en gevolglik behoorlike finansiële besluite te neem. Die entiteit behoort dus te poog om billike waardes weer te gee.

Die aannames en wyse waarop die billike waarde bereken is, moet weergegee word (RE125: .81). Die billike waarde is dus nie "die bedrag wat 'n onderneming in 'n gedwonge transaksie, gedwonge likwidasië of noodverkoop sou ontvang of betaal nie" (RE125: .82).

Die eenvoudigste wyse waarop die billike waarde van 'n finansiële instrument bereken kan word is om die markprys, aangepas vir

transaksiekoste (RE125: .85) in 'n armlengtetransaksie, te gebruik (RE125: .83).

Die metode word gewoonlik gebruik by die berekening van lenings se waardes. Daar is ander gevalle waar die metode nie toegepas kan word nie (RE125: .84). In so 'n geval sal ander tegnieke gebruik moet word. Die aard en onderliggende aannames van die tegnieke moet uiteengesit word.

Tegnieke wat dikwels gebruik word, is (RE125: .84):

- ☐ Verwysing na die markwaardes van soortgelyke instrumente
- ☐ Die verdiskonteerde kontantvloei-metode.

Wanneer 'n billike waarde glad nie bepaal kan word nie, moet voldoende inligting aan die gebruiker van die finansiële state gegee word om self 'n billike waarde te kan bereken (RE125: .87).

Die historiese waarde van handelsdebiteure en -krediteure is gewoonlik 'n aanduiding van die billike waarde (RE125: .88).

Die billike waardes moet saam met die drawaardes weergegee word sodat dit vergelyk kan word (RE125: .89).

Wanneer die drawaarde van 'n finansiële bate die billike waarde oorskrei, behoort bestuur die bate aan te pas of 'n verduideliking te gee waarom die bate nie aangepas word nie (RE125: .90). Bestuur behoort versigtig te wees oor die aard van die verduideliking wat hulle gee, aangesien dit 'n aanduiding van hulle bekwaamheid kan wees.

Bestuur behoort 'n beleid vas te stel vir die afskrywing van bates na billike waardes (RE125: .92), soos byvoorbeeld die beleid ten aansien van die voorsiening van slegte skulde. Die beleid moet weergegee word in die rekeningkundige beleidsaantekeninge.

Vir elke instrument in die finansiële state behoort die volgende dus geopenbaar te word (RE125: .49, 51-52, 54, 56):

- ☐ Die aard en omvang van die instrument
- ☐ Spesifieke voorwaardes wat die kontantvloei en waarde van die instrument beïnvloed
- ☐ Die rekeningkundige beleid wat toegepas is
- ☐ Die waarde van die instrument
- ☐ Die vervaldatum van die instrument
- ☐ Die risiko's rakende die instrument
- ☐ Die waarskynlikheid en aard van voortydige aflossing van die instrument
- ☐ Omskepping van die instrument
- ☐ Die bedrag en tydstip waarop toekomstige kontantvloei betaal sal word
- ☐ Die rente, dividende, winste of verliese geassosieer met die instrument
- ☐ Enige beswaring of versekering ten opsigte van die waarde van die instrument
- ☐ 'n Verduideliking indien die regsvorm van die instrument verskil van die wese van die transaksie
- ☐ Die wyse waarop inkomste en uitgawes wat verband hou met die instrument gemeet en erken word
- ☐ Die wyse waarop die aanvanklike waarde van die instrument bereken is.

Die finansiële instrumente kan gegroepeer word in hoofgroepe indien die aard van die instrumente dit toelaat (RE125: .50).

6.7.5 INKOMSTE EN UITGAWES GEASSOSIEER MET FINANSIËLE INSTRUMENTE

Die hoofklasse inkomste en uitgawes geassosieer met finansiële bates en laste moet in die inkomstestaat erken word (RE125: .32). Die

klassifisering van die rente, dividende, winste en verliese in die inkomstestaat sal afhang van die klassifisering van die finansiële instrumente in die balansstaat (RE125: .33).

Die reël moet ter syde gestel word indien die items wat in die inkomstestaat saam gegroepeer moet word, wesenlike verskille openbaar (RE125: .34). In so 'n geval sal dit afsonderlik in die inkomstestaat geopenbaar word.

6.8 OPSOMMING

Hierdie opsomming sluit die toepaslike inligting soos uiteengesit in die rekeningkundige standpunte en wetgewing in. Waar die rekeningkundige standpunte keuses laat ten aansien van die plek waar die inligting geopenbaar moet word, is dit op so 'n wyse ingesluit dat dit, na die mening van die skrywer, die eenvoud en verstaanbaarheid van die finansiële state sal bevorder.

Weens die belangrikheid van 'n addisionele verslag wat met die besigheid van die entiteit handel, is hierdie inligting ingesluit, ten spyte daarvan dat dit nie deel vorm van die finansiële state van die entiteit nie.

In die gevalle waar die toepassing van die openbaarmakingsvereistes in terme van AARP vir die eerste keer ten volle toegepas word, behoort die state opgestel te word asof AARP nog altyd gebruik is (RE408: .03). Dit sou beteken dat die vergelykende syfers aangepas moet word om vir die vereistes van AARP voorsiening te maak (RE408: .04).

Dit word aanbeveel dat 'n entiteit 'n aantekening aanbring waarin genoem word dat AARP ten volle toegepas is (RE408: .08).

Die volgende afkortings word in die opsomming gebruik:

- AV Afsonderlike verslag deur die bestuur / eienaars van die entiteit
- RB Rekeningkundige beleidsaantekening
- I/S Inkomstestaat
- A I/S Aantekeninge by die inkomstestaat
- B/S Balansstaat
- A B/S Aantekeninge by die balansstaat
- AA Afsonderlike aantekening.

DIE INLIGTING WAT GEOPENBAAR MOET WORD	FORMAAT VAN DIE INLIGTING	PLEK WAAR DIE INLIGTING GEOPENBAAR MOET WORD						
		AV	RB	I/S	A I/S	B/S	A B/S	AA
'n Algemene bespreking van die mikro-gelduitlenersbedryf: ☐ Belangrike veranderinge in die bedryf ☐ Verwagtinge in en van die bedryf ☐ Die wyse waarop die entiteit by die veranderinge gaan aanpas ☐ Die wyse waarop die bedrywighele gefinansier word ☐ Die aard van huidige kontantvloei-probleme ☐ Die waarskynlikheid van toekomstige kontantvloei-probleme ☐ Die wyse waarop kontantvloei beheer word	Alle inligting moet in 'n verhalende trant weergegee word, met tabelle en grafieke waar nodig	✓						
		✓						
		✓						
		✓						
		✓						
		✓						
		✓						

DIE INLIGTING WAT GEOPENBAAR MOET WORD	FORMAAT VAN DIE INLIGTING	AV	RB	I/S	A I/S	B/S	A B/S	AA
Langtermynlenings:								
☐ Die aard van langtermynlenings	Verhalende trant						✓	
☐ Die som van al die lenings se langtermyn-gedeeltes	Die saldo as 'n nie- bedryfslas					✓		
☐ Die som van al die lenings se korttermyn-gedeeltes	Die saldo as 'n bedryfslas					✓		
☐ 'n Verdeling van lenings betaalbaar binne een jaar, van een tot vyf jaar en langer as vyf jaar	Toon saldo's						✓	
☐ 'n Verdeling tussen versekerde en onversekerde lenings	Toon opskrifte						✓	
☐ In die geval van versekerde lenings, die bates was as sekuriteit dien	Verhalende trant						✓	
☐ Volledige redes wanneer die korttermyn- gedeelte van 'n lening nie bereken en getoon is nie	Verhalende trant						✓	
☐ Die tersaaklike rentekoerse (vas en veranderlik)	Verhalende trant						✓	

DIE INLIGTING WAT GEOPENBAAR MOET WORD	FORMAAT VAN DIE INLIGTING	AV	RB	I/S	A I/S	B/S	A B/S	AA
☐ Die terugbetalingsvoorwaardes	Verhalende trant						✓	
☐ Die paalemente en gereeldheid van betaling	Verhalende trant						✓	
☐ Die besonderhede van lenings wat in ekwiteit omskepbaar is	Verhalende trant						✓	✓
☐ Spesifieke voorwaardes wat die kontantvloeï en waarde van die lenings kan beïnvloed	Verhalende trant							✓
☐ Die risiko's rakende die lenings	Verhalende trant							✓
☐ Die billike waarde van die lenings	Waarde							✓
☐ Die wyse waarop die billike waarde bereken is	Verhalende trant		✓					
☐ Redes indien die billike waarde nie bereken is nie	Verhalende trant		✓					
☐ 'n Verduideliking indien die regsvorm en wese van die aanvanklike transaksie verskil	Verhalende trant							✓

DIE INLIGTING WAT GEOPENBAAR MOET WORD	FORMAAT VAN DIE INLIGTING	AV	RB	I/S	A I/S	B/S	A B/S	AA
Handels- en ander krediteure:								
☐ Die som van alle saldo's (nie belasting nie)	Die saldo as 'n bedryfslas					✓		
☐ Die hoofklasse krediteure	Noem hoofklasse en bedrae						✓	
☐ Die billike waarde van die krediteure	Waarde							✓
☐ Die wyse waarop die billike waarde bereken is	Verhalende trant		✓					
☐ Redes indien die billike waarde nie bereken is nie	Verhalende trant		✓					

DIE INLIGTING WAT GEOPENBAAR MOET WORD	FORMAAT VAN DIE INLIGTING	AV	RB	I/S	A I/S	B/S	A B/S	AA
Leningsdebiteure: ☐ Die aard van leningsdebiteure ☐ Die som van alle saldo's ☐ Die hoofklasse produkte wat beskikbaar is (aard, aanwending, rente-koerse, termyne en paaiemente) ☐ Die risiko's en konsentrasies van risiko rakende leningsdebiteure ☐ Die bestuursbeleid om die risiko's aan te spreek ☐ Enige sekuriteit vir die uitgeleende bedrae ☐ Die hantering van voortydige aflossing van skuld ☐ Die invloed wat voortydige aflossing op die waarde van die leningsdebiteure het	Verhalende trant Die saldo, na aftrekking van die voorsiening, as 'n bedryfsbate Verhalende trant Verhalende trant Verhalende trant Verhalende trant Verhalende trant Verhalende trant	✓ ✓ ✓ ✓ ✓				✓	✓	✓ ✓

DIE INLIGTING WAT GEOPENBAAR MOET WORD	FORMAAT VAN DIE INLIGTING	AV	RB	I/S	A I/S	B/S	A B/S	AA
☐ Die tydstip waarop 'n leningsdebiteur as 'n bate erken word	Verhalende trant		✓					
☐ Die beswaring van die bate as sekuriteit vir laste	Verhalende trant						✓	
☐ Indeling ten opsigte van die vervaldatums van die lenings	Lys van vervaldatums en bedrae						✓	
☐ Indeling ten opsigte van die sektore waarin die leningsdebiteure se werkgewers sake bedryf	Lys van sektore en bedrae						✓	
☐ Billike waarde van die leningsdebiteure	Waarde							✓
☐ Die wyse waarop die billike waarde bereken is	Verhalende trant		✓					
☐ Redes indien die billike waarde nie bereken is nie	Verhalende trant		✓					
☐ 'n Verduideliking indien die regsvorm en wese van die aanvanklike transaksie verskil	Verhalende trant							✓

DIE INLIGTING WAT GEOPENBAAR MOET WORD	FORMAAT VAN DIE INLIGTING	AV	RB	I/S	A I/S	B/S	A B/S	AA
Voorsiening vir slegte skulde:								
☐ Die soorte voorsienings wat gemaak word: spesifieke voorsienings en 'n algemene voorsiening	Verhalende trant		✓					
☐ Die bestuursbeleid wat toegepas word in die berekening van die voorsiening	Verhalende trant		✓					
☐ Die akkuraatheid van die voorsiening	Verhalende trant		✓					
☐ Die voorsiening vir slegste skulde vir die jaar, verdeel tussen die spesifieke en algemene voorsiening	'n Aftrekking teen die leningsdebiteure						✓	
☐ Die totale slegte skulde wat gedurende die jaar afgeskryf is	Waarde				✓			
☐ Die beweging in die voorsiening vir slegte skulde gedurende die jaar	Waarde				✓			

DIE INLIGTING WAT GEOPENBAAR MOET WORD	FORMAAT VAN DIE INLIGTING	AV	RB	I/S	A I/S	B/S	A B/S	AA
Handels- en ander debiteure: ☐ Die som van alle saldo's ☐ Die hoofklasse debiteure ☐ Billike waarde van die debiteure ☐ Die wyse waarop die billike waarde bereken is ☐ Redes indien die billike waarde nie bereken is nie.	Die saldo as 'n bedryfsbate Lys hoofklasse en bedrae Waarde Verhalende trant Verhalende trant					✓	✓	✓
Bank- en kontantsaldo's: ☐ Die som van alle saldo's ☐ Die som van alle oortrokke saldo's ☐ Billike waarde van die bank- en Kontantsaldo's ☐ Die wyse waarop die billike waarde bereken is ☐ Redes indien die billike waarde nie bereken is nie	Die saldo as 'n bedryfsbate Die saldo as 'n bedryfslas Waarde Verhalende trant Verhalende trant					✓ ✓		✓

DIE INLIGTING WAT GEOPENBAAR MOET WORD	FORMAAT VAN DIE INLIGTING	AV	RB	I/S	A I/S	B/S	A B/S	AA
Inkomste: ☐ Die wyse waarop inkomste erken word ☐ Die omset, wat die som is van al die hoofklasse inkomste ☐ Die hoofklasse inkomste wat die omset verteenwoordig ☐ Rente ontvang van lede (Beslote korporasies)	Verhalende trant Waarde Lys van hoofklasse inkomste en bedrae Waarde		✓	✓	✓ ✓			
Finansieringskoste / Rente-uitgawe: ☐ Die totaal vir die jaar ☐ Rente betaal aan lede (Beslote korporasies)	Waarde Waarde			✓	✓			

*H*OOFSTUK 7

FINANSIËLE VERSLAGDOENING DEUR MIKRO- GELDUITLENERS - 'N EMPIRIESE STUDIE

7.1 INLEIDING

In die vorige hoofstuk is die verslagdoeningsvereistes rakende finansiële instrumente toegelig. In hierdie hoofstuk sal die empiriese studie wat onderneem is, bespreek word.

Dit is belangrik om in ag te neem dat die effektiewe datum vir die implementering van RE125 – Finansiële instrumente: openbaarmaking en aanbidding vir finansiële jaareindes beginnende op of na 1 Januarie 1998 is, en RE101 – Aanbidding van finansiële state vir jaareindes beginnende op of na 1 Julie 1999.

Die meeste van dié openbaarmakingsvereistes is reeds etlike jare van toepassing en hierdie standpunte is slegs 'n uitbreiding van inligting wat reeds etlike jare wel geopenbaar moet word. So byvoorbeeld is die verdeling tussen bedryfs- en nie-bedryfsitems aangespreek in die Maatskappywet, terwyl openbaarmaking van inligting rakende leningsdebiteure soos vereis deur RE125 'n uitvloeisel van die King-verslag is. Daarmee saam is die openbaarmaking van byvoorbeeld slegte skulde 'n beginsel wat in RE000 na vore kom. RE000 het in 1990 in werking getree.

7.2 BEPERKINGS OP DIE EMPIRIESE STUDIE

Altesaam 69% van die geregistreerde mikro-gelduitleners bedryf hulle besighede as beslote korporasies (verwys hoofstuk 4). Die publiek het nie vrye en geredelike toegang tot die finansiële state van hierdie entiteite nie.

Die skrywer het die keuse gehad om mikro-gelduitleners te identifiseer deur samewerking met die verskillende assosiasies van mikro-gelduitleners. Hierdie metode sou egter mikro-gelduitleners wat nie aan assosiasies behoort nie, uitsluit. Verder sou die kontakproses tydrowend wees en was die mate van terugvoer deur mikro-gelduitleners onseker, veral gesien in die lig daarvan dat Du Plessis (1998: vi) slegs van 23,80% van die aanvanklike geïdentifiseerde mikro-gelduitleners terugvoer ontvang het.

Die voltooide aansoekvorm om registrasie by die *MFRC* moet vergesel word van 'n afskrif van die aansoeker se mees onlangse finansiële state. Alle geregistreerde entiteite moet op 'n jaarlikse basis 'n afskrif van hul finansiële state aan die *MFRC* stuur.

Die voor-die-hand-liggende oplossing was om die *MFRC* te nader en toegang tot hulle databasis van inligting te verkry.

Die versoek is toegestaan op grond van 'n verskeidenheid voorwaardes (verwys hoofstuk 1).

Dié voorwaardes het hoofsaaklik die steekproefneming beïnvloed. Die studie is onderneem gedurende Desember 1999 by die kantore van die *MFRC* in Parktown, Johannesburg.

Die aantal geregistreerde en voorlopig geregistreerde entiteite wat op die databasis van die *MFRC* ingesluit was, was baie klein. Die moontlikheid bestaan dus dat die resultate van hierdie studie mag verskil van die werklike stand in die bedryf. Die skrywer is egter van mening dat dit wel 'n aanduiding van die omstandighede in die bedryf moet wees, aangesien bepaalde tendense duidelik na vore kom uit die studie.

7.3 DEFINISIES

Die volgende terme sal in hierdie hoofstuk gebruik word.

7.3.1 STEEKPROEFNEMING

Dit is die metode waar sekere items uit 'n populasie gekies en getoets word sodat gevolgtrekkings gemaak kan word rakende die totale populasie (SAOS 530: .03).

7.3.2 STATISTIESE STEEKPROEFNEMING

Statistiese steekproefneming het die volgende eienskappe (SAOS 530: .10):

- ☐ 'n Ewekansige metode van seleksie word gebruik.
- ☐ Steekproefrisiko word in ag geneem wanneer die steekproef geëvalueer word.

7.3.3 POPULASIE

'n Populasie behels die totale groep items of data waaroor 'n gevolgtrekking gemaak wil word (Balian, 1988: 167).

7.3.4 STEEKPROEF

'n Steekproef is 'n klein, geselekteerde groep van die populasie wat verteenwoordigend is van die populasie (Balian, 1988: 167).

7.3.5 STEEKPROEFEENHEID

'n Individuele item in die populasie wat deel vorm van die steekproef word 'n steekproekeenheid genoem (SAOS 530: .09).

7.3.6 STEEKPROEF-GROOTTE

Die steekproef-grootte is die aantal items wat uit die populasie gekies word (Balian, 1988: 168).

7.3.7 EWEKANSIGE STEEKPROEF-TEGNIK

Wanneer dié tegniek gebruik word, het elke item in die populasie 'n gelyke kans om gekies te word (Balian, 1988: 168).

7.3.8 STEEKPROEFRISIKO

Dit behels die risiko dat die gevolgtrekking wat oor die steekproef gemaak word, sal verskil van die gevolgtrekking wat gemaak sou word indien die hele populasie getoets sou word (SAOS 530: .07).

7.3.9 STRATIFIKASIE

Dit is die proses waarvolgens die populasie in sub-populasies verdeel word op grond van die unieke eienskappe van sub-groepe in die populasie (Balian, 1988: 169).

7.4 STATISTIESE VS NIE-STATISTIESE TEGNIEKE

Nie-statistiese steekproeftegnieke word gewoonlik net gebruik wanneer voldoende agtergrondinligting en kennis van die populasie beskikbaar is, aangesien 'n groot mate van professionele oordeel aan die dag gelê moet word (SAOS 530: .28).

Dikwels word nie-statistiese en statistiese tegnieke gekombineer. So byvoorbeeld kan ewekansige seleksies gemaak word op grond van 'n rekenaar-berekende ewekansige nommer. Tydens die evaluering van die steekproef word die kwalitatiewe risiko-elemente in ag geneem, maar die steekproefrisiko word nie bereken nie (SAOS 530: .30).

7.5 DIE GEKOSE STEEKPROEFNEMINGSTEGNIEK

By die bepaling van 'n steekproeftegniek moet die volgende in ag geneem word (Balian, 1988: 172):

- ❑ Die grootte van die populasie
- ❑ Die akkuraatheid van die resultaat
- ❑ Die beskikbaarheid van 'n lys van die populasie
- ❑ Die teenwoordigheid van sub-groepe in die populasie
- ❑ Die eenvoud / kompleksiteit van die navorsing wat onderneem word
- ❑ Die beskikbaarheid van inligting rakende die populasie.

Elk van hierdie eienskappe sal ondersoek word om die gekose tegniek te bepaal.

7.5.1 DIE GROOTTE VAN DIE POPULASIE

Op die datum waarop die studie onderneem is, was daar 459 geregistreerde mikro-gelduitleners en 85 voorwaardelik geregistreerde mikro-gelduitleners op die databasis van die *MFRC*. Ingesluit by die geregistreerde entiteite was onderskiedelik 324 beslote korporasies en 98 maatskappye. Altesaam 47 beslote korporasies en 5 maatskappye was ingesluit by die lys van voorwaardelik geregistreerde entiteite.

Dit laat ons met 'n klein populasie van 474 entiteite. In geval van klein populasies is die ewekansige metode die verkose tegniek (Balian, 1988: 172).

7.5.2 DIE AKKURAATHEID VAN DIE RESULTAAT

Gesofistikeerde tegnieke behoort gebruik te word wanneer 'n hoë mate van akkuraatheid bereik wil word. Sodanige tegnieke impliseer ook hoër koste (Balian, 1988: 172). Die skrywer wou 'n medium vlak van akkuraatheid bereik. Die ewekansige tegniek kan in so 'n geval gebruik word (Balian, 1988: 175).

7.5.3 DIE BESKIKBAARHEID VAN 'N LYS VAN DIE POPULASIE

Die skrywer het nie toegang gehad tot 'n lys van geregistreerde en voorwaardelik geregistreerde entiteite nie. Dit het tot gevolg gehad dat die ewekansige steekproefnemingsmetode gebruik moes word (Balian, 1988: 175).

7.5.4 DIE TEENWOORDIGHEID VAN SUB-GROEPE IN DIE POPULASIE

Die populasie kon gestratifiseer word op grond van die verskillende ondernemingsvorme. Dit is 'n eenvoudige vorm van stratifikasie en impliseer die gebruik van die ewekansige steekproefnemingsstegniek (Balian, 1988: 173).

7.5.5 DIE EENVOUD / KOMPLEKSITEIT VAN DIE NAVORSING WAT ONDERNEEM WORD

Die empiriese studie wat onderneem is, word as eenvoudig beskou omdat dit bloot die analisering van finansiële state behels. Weereens is die ewekansige steekproefmetode die gekose tegniek (Balian, 1988: 173).

7.5.6 DIE BESKIKBAARHEID VAN INLIGTING RAKENDE DIE POPULASIE

Die skrywer het 'n medium vlak van kennis van die mikro-gelduitlenersbedryf. 'n Hoër vlak van kennis sou beteken dat 'n meer gesofistikeerde steekproefnemingsstegniek gebruik kon word (Balian, 1988: 173). Aangesien al die ander faktore gedui het op die gebruik van die ewekansige tegniek, is daar besluit om daarmee te volstaan.

Ewekansige steekproefneming is waarskynlik die gewildste vorm van steekproefneming. Dit is:

- ☐ Eenvoudig om te verstaan
- ☐ 'n Relatiewe akkurate metode
- ☐ Maklik om toe te pas.

'n Unieke nommer, beginnende by 1, is toegeken aan elke item in die populasie. Rekenaar-gegenereerde nommers is bereken met behulp van die *random*-funksie beskikbaar in rekenkundige rekenaar-pakette.

7.6 STRATIFIKASIE VAN DIE POPULASIE

Die totale steekproefrisiko word verminder deur die stratifisering van die populasie, aangesien die hoofkenmerke van items in die populasie in ag geneem word (Balian, 1988: 169).

Twee hoofgroepe kon in die populasie geïdentifiseer word:

- ☐ Geregistreeerde mikro-gelduitleners
- ☐ Voorwaardelik geregistreeerde mikro-gelduitleners.

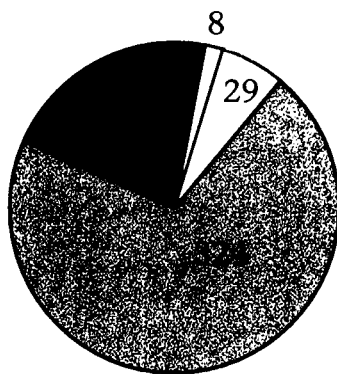
Elk van dié groepe kon verder verdeel word op grond van die verskillende ondernemingsvorme.

Die skrywer het die ewekansige steekproefnemingstegniek toegepas op die gestratifiseerde populasie.

7.7 GESTRATIFISEERDE POPULASIE

Die verdeling van die populasie geregistreeerde en voorwaardelik geregistreeerde mikro-gelduitleners het soos volg vertoon:

STRATIFIKASIE – ONDERNEMINGSVORM
GEREGISTREERDE REGSPERSONE

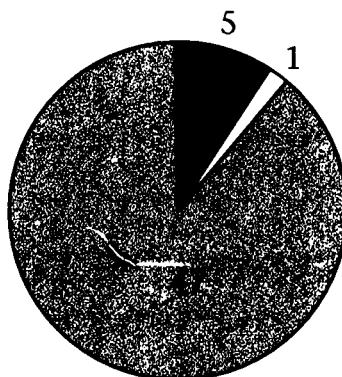
■ Beslote korporasies

■ Maatskappye

□ Banke en onderlinge banke

□ Trusts

STRATIFIKASIE – ONDERNEMINGSVORM
VOORWAARDELIK GEREESTREERDE REGSPERSONE

■ Beslote korporasies

■ Maatskappye

□ Trusts

7.8 GROOTTE VAN DIE STEEKPROEF

'n Statistiese berekening van die steekproefgrootte word gewoonlik nie gedoen nie (Balian, 1988: 185). Dit blyk dus aanvaarbaar te wees om op grond van oordeel 'n steekproefgrootte vas te stel. In die meeste navorsingsprojekte wissel die steekproefgrootte van 60 tot 300 (Balian, 1988: 185).

Die grootte van die steekproef word beïnvloed deur die wyse waarop die inligting versamel word (Balian, 1988: 186). In hierdie studie het die skrywer self die inligting ingesamel sonder dat daar op die mikro-gelduitleners vertrou moes word om die inligting te verskaf. In so 'n geval behoort 'n aanpassing van 10% tot 15% op die gekose steekproefgrootte gemaak te word.

Die skrywer het 'n addisionele risiko geïdentifiseer, naamlik dat die finansiële state nie beskikbaar sou wees nie. Gevolglik is die aanpassing na 30% verhoog.

Die skrywer het besluit om 'n steekproefgrootte gelykstaande aan 15% van die populasie te gebruik omdat die populasie so klein was.

STEEKPROEFGROOTTE

Populasie:

Geregistreerde beslote korporasies	324
Geregistreerde maatskappye	98
Voorwaardelik geregistreerde beslote korporasies	47
Voorwaardelik geregistreerde maatskappye	<u>5</u>
	<u>474</u>

15% van 474 (grootte van die populasie) = 71 seleksies

Aangepas vir 'n fout van 30%: $71 \div 70\% = 102$ seleksies

102 seleksies is gemaak uit die
gestratifiseerde populasie van 474 eenhede.

Die samestelling van die steekproef het soos volg vertoon:

GESTRATIFISEERDE STEEKPROEF

<u>Regspersoon</u>	<u>Aantal</u>	<u>Steekproef</u>
Beslote korporasies	371	80
Maatskappye	103	22
Banke en onderlinge banke	8	-
Trusts	<u>30</u>	<u>-</u>
	<u>512</u>	<u>102</u>

7.9 ELEMENTE VAN DIE FINANSIËLE STATE WAT ONDERSOEK IS

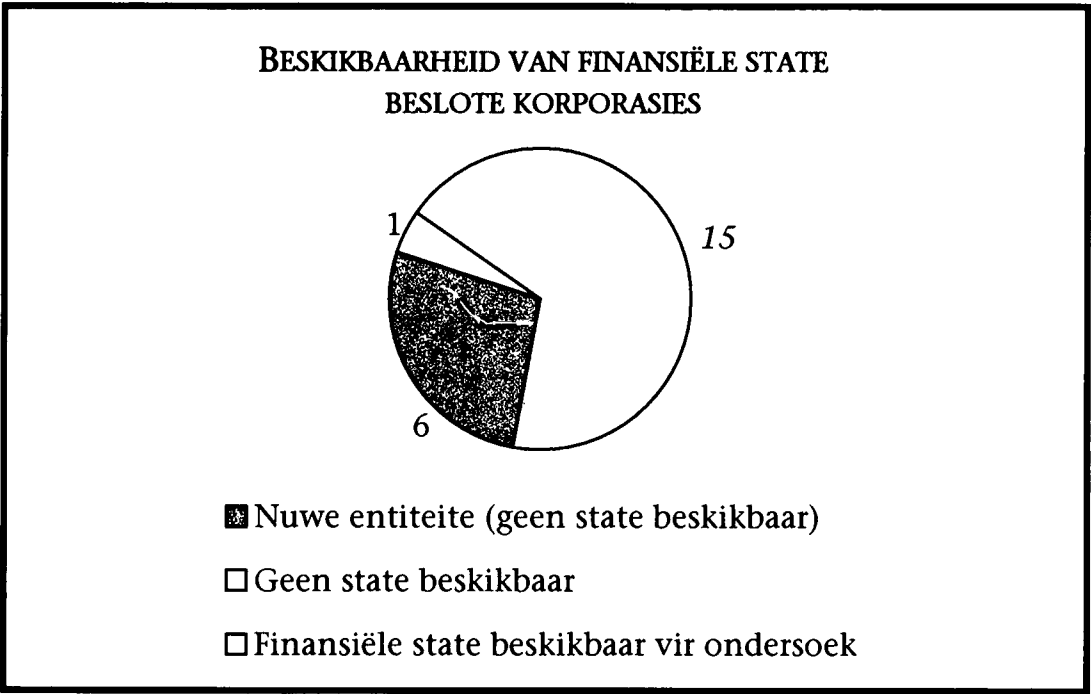
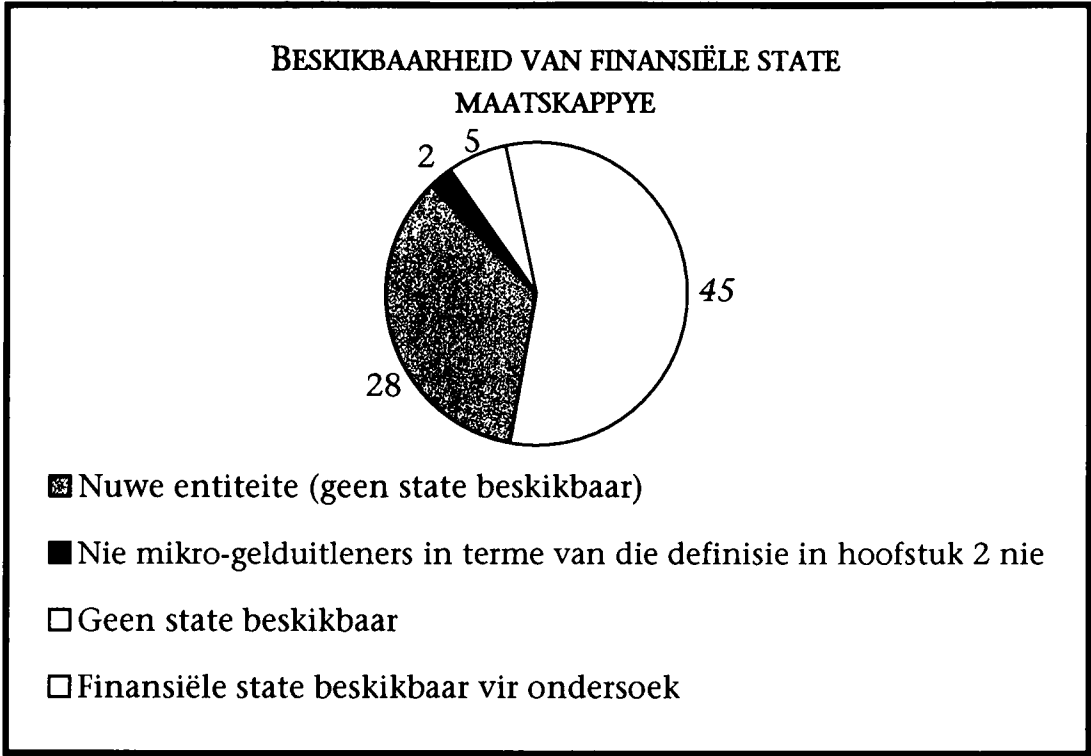
'n Onderzoek na die geselekteerde mikro-gelduitleners se balansstate het aan die lig gebring dat die volgende finansiële instrumente in meer as 95% van die mikro-gelduitleners se finansiële state voorkom:

- ☐ Langtermynlenings
- ☐ Handelskrediteure
- ☐ Bank- en kontantsaldo's
- ☐ Debiteure (nie leningsdebiteure nie)
- ☐ Leningsdebiteure.

Hoewel 'n paar ander finansiële instrumente ook geïdentifiseer is (byvoorbeeld aandelebeleggings), was die voorkoms daarvan onbeduidend klein (minder as 1%). Daar sal dus slegs op bogenoemde finansiële instrumente gekonsentreer word.

7.10 RESULTATE VAN DIE STUDIE

7.10.1 BESKIKBAARHEID VAN FINANSIËLE STATE

Uit voorafgaande grafieke kan gesien word dat 35% van die geselekteerde beslote korporasies nuwe entiteite was, terwyl 27% van die maatskappye nuwe entiteite was. Dit ondersteun ook die feit dat beslote korporasies en maatskappye die gewildste ondernemingsvorme in die bedryf is (verwys hoofstuk 4).

Entiteite waarvoor daar nie finansiële state beskikbaar was nie, moes uitgesluit word uit die ondersoek.

Uit die totale steekproef maatskappye en beslote korporasies was 59% van die entiteite se finansiële state beskikbaar vir ondersoek. Dit verteenwoordig 12.7% van die totale populasie maatskappye en beslote korporasies.

Vervolgens sal 'n opsomming van die verslagdoening in die finansiële state weergegee word vir die 45 beslote korporasies en 15 maatskappye waarvoor daar wel finansiële state beskikbaar was.

7.10.2 LANGTERMYNLENINGS

In ses van die 60 finansiële state wat ondersoek is, was geen saldo's vir langtermynlenings nie. Die omset en leningsdebiteure van hierdie entiteite was baie kleiner as in die geval van die res van die steekproefeenhede en daar kan aanvaar word dat die bedrywighede so klein was dat dit gefinansier kon word uit die lede-bydraes en aandelekapiitaal.

Altesaam 11% van die entiteite wat wel langtermynlenings gebruik het as finansiering, het geen inligting rakende die lenings geopenbaar nie. Daar verskyn bloot 'n bedrag in die balansstaat van die entiteit. 'n Verdere

39% het nie veel beter gevaar nie, aangesien hulle bloot 'n lys van die lenings in die aantekeninge by die finansiële state gegee het.

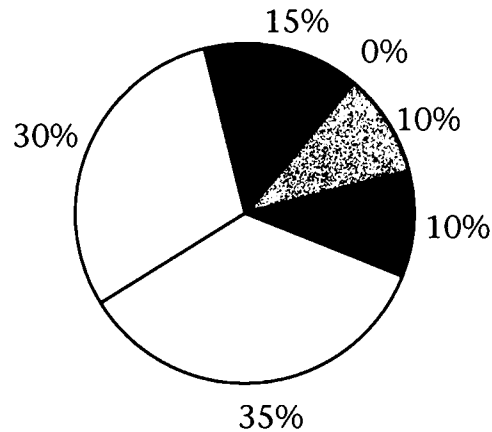
Slegs 50% van die entiteite het probeer om inligting rakende die lenings te openbaar. Altesaam 33% van die totale aantal entiteite het die verskillende lenings genoem en 'n kort opsomming gegee van die rentekoerse en terugbetalingsvoorwaardes. Geen inligting rakende die korttermyngedeelte van die lenings is gegee nie.

Die oorblywende 17% het al die toepaslike inligting weergegee, behalwe die inligting met betrekking tot finansiële instrumente soos uiteengesit in RE125.

Altesaam 10% van die totale populasie beslote korporasies wat wel langtermynlenings getoon het, het al die toepaslike inligting (nie finansiële instrumente nie) getoon. Hierteenoor het 38% van die totale steekproef maatskappye wat wel langtermynlenings getoon het, al die toepaslike inligting (nie finansiële instrumente nie) getoon. Die persentasie is onrusbarend laag indien daar in ag geneem word dat alle maatskappye onderworpe is aan 'n statutêre audit.

Die inligting kan soos volg opgesom word.

DIE OPENBAARMAKING VAN INLIGTING RAKENDE LANGTERMYNLENINGS

- ☒ Geen langtermynlenings
- ☒ Slegs saldo's in die balansstaat
- ☐ 'n Lys van lenings in die aantekeninge
- ☐ 'n Lys van lenings, die rentekoerse en terugbetalingsvoorwaardes
- ☒ 'n Lys van lenings, die rentekoerse, terugbetalingsvoorwaardes, korttermyngedeelte
- ☐ Alle inligting rakende die finansiële instrumente

Die verwante rente-uitgawe is in die inkomstestaat getoon as finansieringskoste of rente-uitgawe.

7.10.3 HANDELSKREDITEURE

Al die entiteite het die handelskrediteure as 'n enkele bedrag in die balansstaat getoon. Bedrae betaalbaar aan die Suid-Afrikaanse Inkomstediens is korrek as 'n afsonderlike bedrag getoon. Daar was geen aantekening rakende die handelskrediteure nie, behalwe vir 5% van die entiteite wat 'n lys van die hoofklasse krediteure gegee het. Dié lys het hoofsaaklik twee items ingesluit, naamlik opgelope uitgawes en krediteure.

7.10.4 BANK- EN KONTANTSALDO'S

'n Skrale 13% van die entiteite het oortrokke banksaldo's getoon. Dit wil voorkom asof dit finansiëel baie goed gaan met die bedryf!

Altesaam 78% van die entiteite het geen inligting getoon nie, terwyl die ander 22% 'n lys van die verskillende bank- en kontantsaldo's gegee het. Die lys van inligting het deel gevorm van die inligting in die balansstaat.

7.10.5 DEBITEURE (NIE LENINGSDEBITEURE NIE)

Die algemene tendens ten opsigte van die openbaarmaking van die inligting rakende debiteure was om 'n afsonderlike item in die balansstaat te toon, genaamd *handelsdebiteure*. Enkele entiteite het die term *debiteure* of *ontvangbare bedrae* gebruik. In geen van die Afrikaanse state was die term *ontvangbare bedrae* gebruik nie. Dit wil voorkom asof die vertaling en interpretasie van die terme 'n moontlike probleem kan wees.

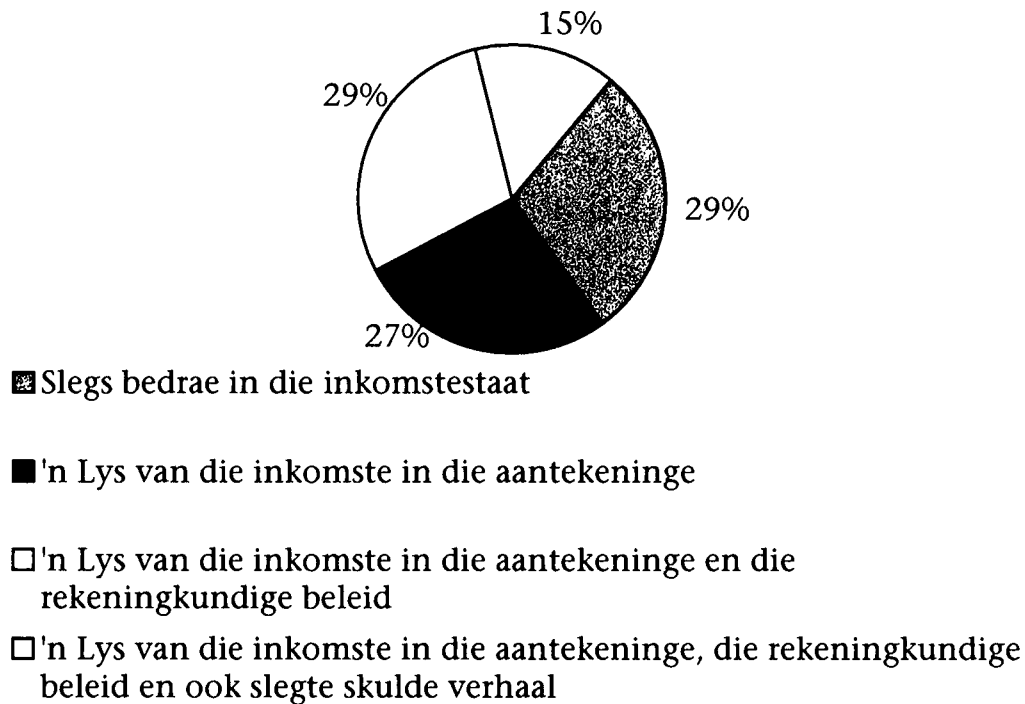
Die term *ontvangbare bedrae* is 'n direkte vertaling vir die Engelse term *receivables* en is na die skrywer se mening 'n breër begrip as die term *debiteure* en *handelsdebiteure*.

7.10.6 LENINGSDEBITEURE

Die leningsdebiteure was telkens die grootste bate van die gekose mikro-gelduitleners. Drie elemente van die finansiële state hou verband met die leningsdebiteure:

- ☐ Die inkomste uit die lenings
- ☐ Die bruto bate (leningsdebiteure)
- ☐ Die voorsiening vir slegte skulde.

DIE OPENBAARMAKING VAN INLIGTING RAKENDE INKOMSTE
UIT LENINGSDEBITEURE

Dit was opvallend hoeveel entiteite probleme ondervind het om hierdie inkomste te omskryf.

Altesaam 56% van die entiteite het geen rekeningkundige beleid rakende die inkomste geopenbaar nie. Altesaam 71% van die entiteite het egter wel 'n afsonderlike aantekening gehad waarin die inkomste ontleed is. In totaal het 29% van die entiteite geen vorm van verduideliking rakende die inkomste uit lenings gehad nie.

Na die skrywer se aanvanklike mening sou dit nie noodwendig 'n invloed op die gemiddelde gebruiker van die state hê nie, aangesien die inkomste (of omset) die rente op die lenings verdien, behoort te verteenwoordig.

'n Ondersoek na die ander entiteite se rekeningkundige beleid het egter 'n groot ontnugtering meegebring.

Een van die entiteite se rekeningkundige beleid rakende omset lui dat omset die kapitaal en rente vir die diens wat gelewer is, verteenwoordig. Die som van die paaielemente ontvang (ontvangbaar) was dus ingesluit in die omset wat in die inkomstestaat getoon is. Dit het die vraag laat ontstaan oor hoeveel entiteite, waar daar geen rekeningkundige beleidsaantekeninge was nie, omset-syfers getoon het wat kapitaal insluit.

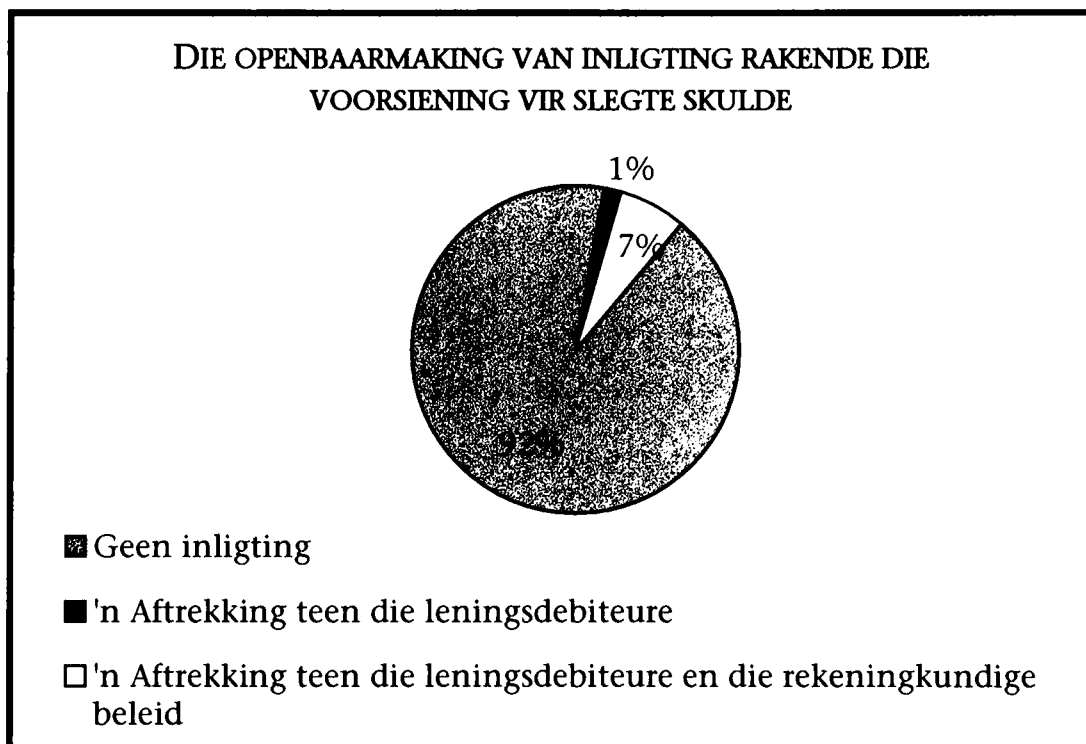
Al die entiteite wat 'n aantekening of rekeningkundige beleidsaantekening gehad het, het verduidelik wat die term *omset* beteken, byvoorbeeld dat dit bruto rente-inkomste op lenings verteenwoordig. Slegs 43% van hierdie entiteite het die erkenningsmaaststaf weergegee. Die algemene bewoording vir die erkenningsmaatstaf was korrek, naamlik dat rente erken word op die toevallingsgrondslag.

Weereens het dit aan die lig gekom dat entiteite klei trap met die terme *rente* en *finansieringsinkomste*. Een van die entiteite het onderskeid getref deur te verwys na die rente op lenings as *finansieringsinkomste* en rente uit ander bronne as *rente*. Na die mening van die skrywer is dit waarskynlik toe te skryf aan die begrip *finansiering* in *finansieringsinkomste*. Tog behoort die twee terme dieselfde betekenis te hê.

Net 12% van die entiteite het enigsins verwys na slegte skulde verhaal en die administratiewe fooi wat gehef word op die lening. Dit kan beteken dat slegte skulde bykans nooit verhaal word nie en dat geen administratiewe fooie gehef word nie. Die skrywer twyfel egter aan die korrektheid van hierdie stelling.

7.10.6.2 VOORSIENING VIR SLEGTE SKULDE

Slegs vier entiteite het aangedui wat hulle rekeningkundige beleid rakende die voorsiening vir slegte skulde is. Dit verteenwoordig 7% van die totale aantal entiteite waarvoor daar finansiële state beskikbaar was. Slegs 8% van die entiteite het die voorsiening vir slegte skulde getoon as 'n aftrekking teen die bruto debiteure in die aantekeninge by die finansiële state.

Dit mag 'n aanduiding wees dat daar nie voorsiening gemaak word vir oninbare skulde nie, aangesien daar ook geen bedrae in die inkomstestaat getoon is nie. In die bedryf, soos die mikro-gelduitlenersbedryf, waar die risiko's hoog is, is dit onaanvaarbaar om geen voorsiening vir oninbare skulde te maak nie. Na die mening van die skrywer is die meeste mikro-gelduitlenerentiteite se leningsdebiteure waarskynlik te hoog opgegee.

7.10.6.3 BRUTO LENINGS AAN GELDLENERS

Die meerderheid entiteite, sowat 97%, het die leningsdebiteure op 'n wyse beskryf wat dit duidelik gemaak het watter tipe debiteure dit is. Terme soos *leningsdebiteure* en *customer control* het voorgekom.

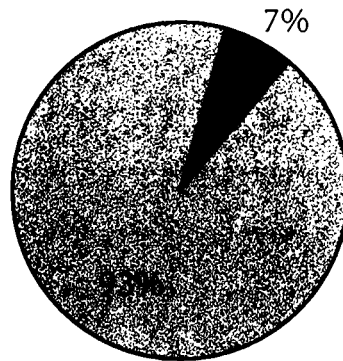
Twee gevalle is geïdentifiseer waar een afsonderlike item in die balansstaat, genaamd *debiteure*, getoon is sonder enige verduideliking van wat dit behels. Die skrywer vermoed dat leningsdebiteure en handels- en ander debiteure by hierdie syfer ingesluit is.

Die omskrywing in twee van die entiteite se balansstate verdien verdere aandag. Die entiteite het die leningsdebiteure as beleggings geïdentifiseer en dit onderskeidelik as *beleggings aan die publiek* en *lenings* getoon. Indien dit saamgelees word met die verduideliking in die aantekeninge by die inkomstestaat rakende die inkomste op die lenings, is dit duidelik dat hierdie entiteite die leningsdebiteure as rente-draende beleggings gehanteer het (verwys hoofstuk 6 vir 'n volledige bespreking).

'n Skrale 7% van die entiteite het die saldo van die leningsdebiteure in 'n aantekening ontleed. Die ontleding het 'n verduideliking van die soorte lenings en 'n indeling van die vervaldatums van die lenings ingesluit. Dié gevalle het slegs by maatskappye voorgekom.

Alle inligting rakende die leningsdebiteure as finansiële instrument is nie gegee nie, behalwe die inligting soos in die vorige paragraaf bespreek.

DIE OPENBAARMAKING VAN INLIGTING RAKENDE LENINGSDEBITEURE

■ Slegs saldo's in die balansstaat

■ 'n Ontleding van die leningsdebiteure in die aantekeninge

Die skrale openbaarmaking rakende die leningsdebiteure was reëlreg teen die verwagting van die skrywer. Daar is verwag dat, aangesien dit die belangrikste balansstaat-item is, meer aandag aan die openbaarmaking gegee sou word.

'n Moontlike rede vir die swak openbaarmaking kan wees dat geen rekeningkundige standpunt spesifiek na leningsdebiteure verwys nie.

7.11 ANDER AFLEIDINGS UIT DIE EMPIRIESE STUDIE

Verdere afleidings kan verdeel word in:

- Kwalitatiewe aspekte rakende die finansiële state
- Kwantitatiewe aspekte rakende beslote korporasies en maatskappye in die bedryf.

7.11.1 KWALITATIEWE EIENSKAPPE

Die swak kwaliteit van die finansiële state was opvallend, veral in die geval van beslote korporasies. Van die algemeenste foute wat voorgekom het was:

- ☐ Die gebrek aan vergelykende syfers
- ☐ Finansiële state word nie tydig opgestel nie
- ☐ Die gebrek aan 'n kontantvloeistaat en soms ook 'n balansstaat
- ☐ Spelfoute, optelfoute en foutiewe datums in die state
- ☐ Die gebrek aan aantekeninge.

'n Probleem wat verdere aandag verdien, is die gebrekkige kennis van rekeningkundige standpunte. Die gevolgtrekking rakende die openbaarmaking bevestig dié probleem. Dit was veral 'n probleem in die geval van beslote korporasies. Verskeie state onderskei nie tussen bedryfs- en nie-bedryfsitems nie. Verder was die noodsaaklikste aantekeninge afwesig, terwyl die bestaande aantekeninge totaal niksseggend was.

Een van die state wat ondersoek is, het die aantekeninge afgesluit met 'n verklaring dat die beslote korporasie geen finansiële instrumente het nie!

Enkele maatskappye is geïdentifiseer wat verklaar het dat hulle nie voorheen aan 'n oudit onderworpe was nie, terwyl hulle reeds meer as een jaar besigheid bedryf.

Die gebrek aan inligting in die finansiële state laat 'n vraagteken ontstaan rondom die deursigtigheid in die bedryf. Die huidige openbaarmaking laat twyfel ontstaan of die verskillende belanghebbendes se behoeftes enigsins aangespreek word. Die beskerming van hierdie belanghebbendes kan waarskynlik nie plaasvind nie, aangesien voldoende inligting om ingeligte besluitneming te verseker, nie bestaan nie.

Die *MFRC* bepaal dat geregistreerde entiteite elke jaar 'n statutêre oudit moet ondergaan (verwys paragraaf 3.10). Dit plaas 'n geweldige verpligting op die ouditeur om te verseker dat die finansiële state aan die toepaslike wetgewing, rekeningkundige standpunte en korporatiewe openbaarmaking voldoen. Ouditeure sal, na mening van die skrywer, die leiding moet neem om die entiteite in behoorlike openbaarmaking op te voed.

Daar bestaan geen konsekwente standaard vir die openbaarmaking deur mikro-gelduitleners nie. Die skrywer is van mening dat addisionele wetgewing en rekeningkundige standpunte noodsaaklik is. Hierdie wetgewing en rekeningkundige standpunte moet spesifiek daarop gerig wees om voorskrifte te stel waarvolgens mikro-gelduitleners inligting moet openbaar.

Die wetgewing en vereistes sal die vlak van kennis van die gebruikers van die finansiële state van mikro-gelduitleners in ag moet neem.

7.11.2 KWANTITATIEWE EIENSKAPPE

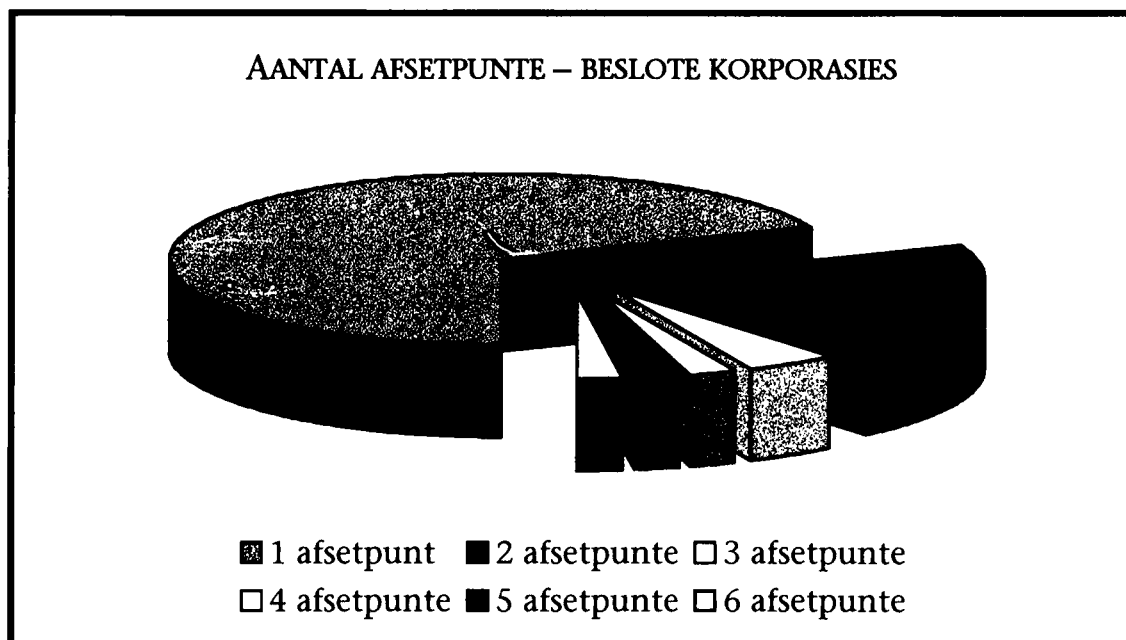
Die aantal nuwe entiteite wat aansoek gedoen het om registrasie by die *MFRC* het bewys gelever van die geweldige groei in die bedryf. Altesaam 35% van die geselekteerde beslote korporasies was nuwe entiteite, terwyl 27% van die maatskappye nuwe entiteite was. Al die nuwe maatskappye wat gekies is, was privaat maatskappye.

Dit ondersteun ook die feit dat die beslote korporasie en maatskappy, as ondernemingsvorme, die gewildste is in die bedryf. Dit is waarskynlik toe te skryf aan die eenvoud van die beslote korporasie as regspersoon en, in 'n mindere mate, die eenvoud van die privaat maatskappy.

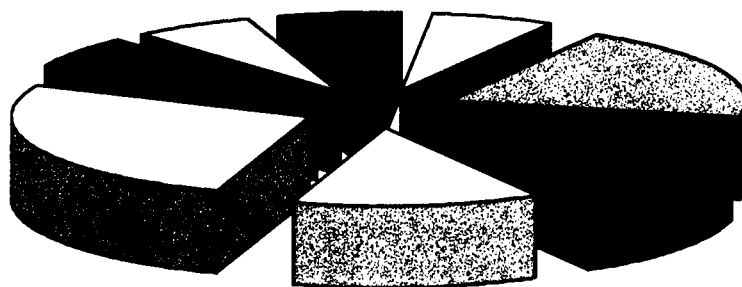
Altesaam 77% van die beslote korporasies en maatskappye waarvoor daar finansiële state beskikbaar was se jaareindes is aan die einde van Februarie. Vir slegs beslote korporasies was die persentasie so hoog as 93%.

Dit dui waarskynlik op die feit dat die individue betrokke by die entiteite dit wil laat saamval met hulle eie belasting-jaareindes. Dit vereenvoudig bloot die administrasie vir belasting-doeleindes.

Interessante inligting rakende die aantal afsetpunte van die beslote korporasies en maatskappye het ook aan die lig gekom. Die volgende toon die verdelings ten opsigte van die aantal afsetpunte van die beslote korporasies en maatskappye waarvoor daar finansiële state was. Die inligting ten opsigte van nuwe entiteite was ook beskikbaar, maar die skrywer het dit goed geag om dié entiteite uit te sluit aangesien hulle nog nie in die bedryf gevestig is nie.

AANTAL AFSETPUNTE - MAATSKAPPE

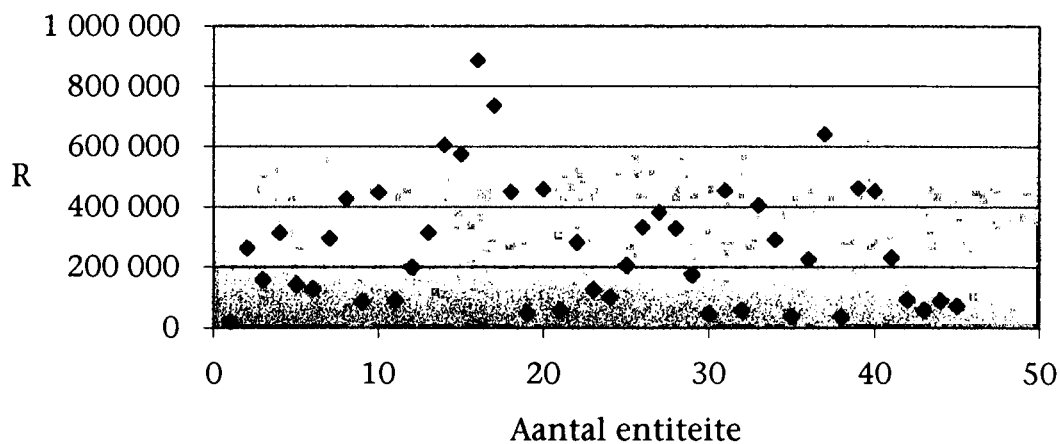

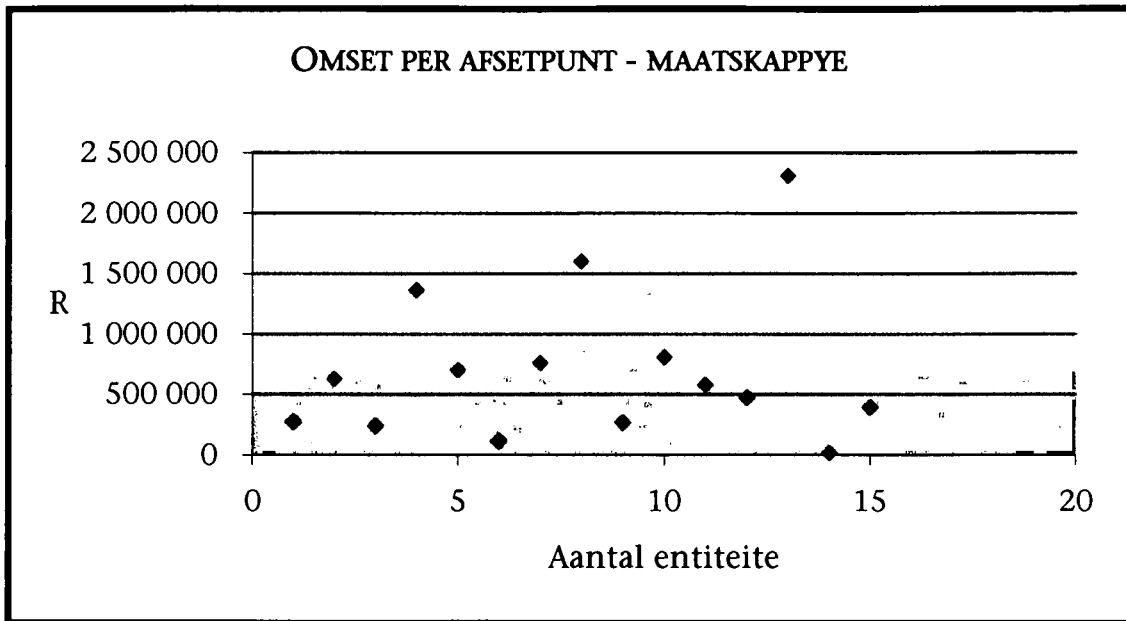
- 1 afsetpunt ■ 2-3 afsetpunte □ 4-5 afsetpunte
- 6-10 afsetpunte ■ 11-20 afsetpunte □ 21-30 afsetpunte
- 31-50 afsetpunte □ >50 afsetpunte

Dit wil voorkom asof die entiteite nie baie groot is nie. Die meerderheid beslote korporasies het een afsetpunt terwyl die meerderheid maatskappye minder as 10 afsetpunte het.

Die omset per afsetpunt is ook bereken. Die verdeling vertoon soos volg.

OMSET PER AFSETPUNT – BESLOTE KORPORASIES

Die gemiddelde omset per afsetpunt vir beslote korporasies blyk in die area van R200 000 en R400 000 te wees. Die maatskappye se omset per afsetpunt was egter hoër as die omset by beslote korporasies. Die gemiddeld is sowat R500 000 per afsetpunt.

7.12 OPSOMMING

Die steekproefneming was gedeeltelik statisties. Die populasie was gestratifiseer en 'n steekproef is getrek uit die verskillende strata by wyse van 'n ewekansige metode van steekproefneming. Die grootte van die steekproef is gelykstaande aan 15% van die populasie. Die steekproefgrootte is aangepas met 30% vir die moontlike afwesigheid van finansiële state. Uiteindelik is 102 beslote korporasies en maatskappye gekies.

Die finansiële state van slegs 60 entiteite was beskikbaar. Dit was hoofsaaklik te wyte aan die groot aantal nuwe entiteite wat aansoek gedoen het om registrasie. Die beslote korporasie en maatskappy blyk die gewildste ondernemingsvorme te wees.

Die volgende opsomming gee 'n aanduiding van die mate waarin die openbaarmakingsvereistes, soos uiteengesit in hoofstuk 6, bereik is. Die klassifisering is in vier vlakke verdeel.

Die kriteria is as volg:

- ☐ Vlak 0: Geen inligting was geopenbaar nie, behalwe die saldo's in die inkomstestaat en balansstaat.
- ☐ Vlak 1: 'n Gedeelte van die vereiste inligting was geopenbaar ($\pm 30\%$).
- ☐ Vlak 2: Sowat 60% van die inligting is geopenbaar.
- ☐ Vlak 3: Al die inligting, behalwe inligting rakende finansiële instrumente soos vereis deur RE125, was geopenbaar.
- ☐ Vlak 4: Alle inligting, insluitende die openbaarmaking van die inligting oor finansiële instrumente, was geopenbaar.

Daar moet daarop gelet word dat die indeling in vlakke 2 en 3 baie subjektief is. Die persentasies is bereken op grond van die aantal entiteite wat wel die inligting moes openbaar. So byvoorbeeld sal entiteite wat nie langtermynlenings het nie, uitgesluit word van die ontleding.

OPSOMMING VAN DIE EMPIRIESE STUDIE

	<u>Vlak</u>				
	<u>0</u>	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>
	%	%	%	%	%
Langtermynlenings	11	39	33	17	-
Finansieringskoste	-	-	-	100	n.v.t.
Handelskrediteure	-	-	-	100	-
Bank- en kontantsaldo's	-	-	-	100	-
Debiteure (nie leningsdebiteure nie)	-	-	-	100	-
Inkomste uit leningsdebiteure	30	28	12	30	n.v.t.
Voorsienings vir slegte skulde	92	-	2	6	n.v.t.
Bruto lenings (leningsdebiteure)	93	-	-	-	7

Die hoë kwaliteit van openbaarmaking ten opsigte van finansieringskoste, handelskrediteure, bank- en kontantsaldo's en debiteure (nie leningsdebiteure nie) is bloot 'n gevolg van die eenvoudige vereistes van openbaarmaking.

Dit wil voorkom asof die openbaarmaking van items wat spesifiek voorgeskryf word en meer behels as 'n afsonderlike item in die state, probleme oplewer. Langtermynlenings en leningsdebiteure blyk 'n ernstige probleem te wees. Die skrywer glo dat daar tot die gevolgtrekking gekom kan word dat mikro-gelduitleners se finansiële state nie naastenby aan die nodige openbaarmakingsvereistes voldoen nie.

Die swak kwaliteit van die finansiële state was opvallend, veral in die geval van beslote korporasies. Die gebrek aan kennis van die rekeningkundige standpunte was ook opvallend.

Dit wil voorkom asof die entiteite nie baie groot is nie. Die meerderheid beslote korporasies het een afsetpunt terwyl die meerderheid maatskappye minder as 10 afsetpunte het.

Die gemiddelde omset per afsetpunt vir beslote korporasies blyk minder as R400 000 te wees teenoor die effens hoër syfer van R500 000 per afsetpunt by maatskappye.

*H*OOFTUK 8

GEVOLGTREKKING EN AANBEVELINGS

8.1 INLEIDING

In hierdie hoofstuk het die skrywer dit ten doel om 'n gevolgtrekking te maak rakende die openbaarmaking van finansiële instrumente in die finansiële state van mikro-gelduitleners. Verder sal daar 'n aantal aanbevelings gemaak word en areas waar daar ruimte is vir verdere studie sal geïdentifiseer word.

8.2 GEVOLGTREKKING VAN DIE STUDIE

- Die mikro-gelduitlenersbedryf het in die informele sektor ontstaan met die doel om in die dag-tot-dag behoeftes van die lae-inkomstegemeenskappe te voorsien. Die belangrikste behoeftes in hierdie gemeenskappe is finansiering ten aansien van voedsel, agterstallige rekeninge en vervoer.
- Die meerderheid mikro-geldleners toon 'n onvermoë om 'n persoonlike begroting op te stel en sodoende sy uitgawes te beheer.
- Hierdie risiko noop die gelduitlener om die rentekoers te verhoog aangesien risiko eweredig aan opbrengs is.

- Die *Micro Finance Regulatory Council (MFRC)* is aangestel as reguleerder van die mikro-gelduitlenersbedryf om die bedryf te suiwer en wanpraktyke aan die lig te bring. Die skrywer is van mening dat daar 'n lang en opdraende stryd vir die *MFRC* voorlê weens die wantroue van mikro-gelduitleners.
- Die mikro-gelduitlenersbedryf vorm 'n integrerende deel van die Suid-Afrikaanse ekonomie en die voortbestaan van die bedryf is verseker.
- Die meerderheid *wettige* mikro-gelduitleners, sowat 71%, bedryf hul besigheid by wyse van beslote korporasies. Die maatskappy is die tweede belangrikste ondernemingsvorm in die bedryf.
- Die Maatskappywet en Wet op Beslote Korporasies verwys na Algemeen Aanvaarde Rekeningkundige Praktyk (AARP) sonder dat die term enigins gedefinieer word. Dit het 'n onaanvaarbare skuiwergat veroorsaak deurdat entiteite meen dat voldoening aan AARP nie noodsaaklik vir hul besighede is nie.
- Die rekeningkundige en ouditgemeenskappe beweeg egter in die rigting waar die toepassing van rekeningkundige standpunte afdwingbaar is. Voortaan sal alle geouditeerde entiteite aan AARP moet voldoen, of 'n gekwalifiseerde ouditverslag moet aanvaar.
- Na mening van die skrywer is dit te betwyfel of die Wet op Beslote Korporasies in die nabye toekoms aangepas sal word met betrekking tot die definiëring van AARP, aangesien beslote korporasies, indien dit vergelyk word met maatskappye, nie dieselfde omvangryke publieke verantwoordelikheid het nie.

- ❑ Die begrip *belanghebbende* is baie breed en sluit alle partye in wat direk en indirek deur die entiteit geraak word. Dit is so breed dat selfs die omgewing by die definisie ingesluit kan word.
- ❑ Die begrip *belanghebbendes* word deur die King-verslag bespreek. Die King-verslag fokus slegs op maatskappye en het nie statutêre steun nie.
- ❑ Na mening van die skrywer is dit 'n bykans onbegonne taak om al die belanghebbendes se behoeftes gelyktydig te bevredig. Dit is te wyte aan die verskeidenheid behoeftes van gebruikers, die verskillende vlakke van kennis van die gebruikers en die onvermoë van entiteite om alle finansiële inligting in die finansiële state in te sluit.
- ❑ Dit is nodig om die belangrikste belanghebbendes te identifiseer en op hulle te konsentreer. Dit wil voorkom asof die belegger / eienaar van die entiteit steeds die belangrikste belanghebbende is.
- ❑ Die verskaffers van langtermynlenings is baie belangrik vir die mikro-gelduitlener. Sonder hierdie verskaffers se finansiële bystand kan die mikro-gelduitlener nie voortbestaan nie.
- ❑ Die mikro-geldlener is afhanklik van die mikro-gelduitlener vir die voorsieing van fondse vir sy dag-tot-dag behoeftes. Verder is die mikro-geldlener se kennis rakende finansiële aangeleenthede baie skraps en maak hul gebruik van die addisionele dienste wat sommige mikro-gelduitleners bied, soos byvoorbeeld finansiële advisering. Die mikro-geldlener is 'n belangrike belanghebbende van die mikro-gelduitlener.
- ❑ Die aantal werknemers in 'n mikro-gelduitlenende entiteit is klein wanneer dit met ander bedrywe, soos byvoorbeeld die mynbedryf, vergelyk word. Daar sou aangevoer kon word dat die werknemers van

mikro-gelduitleners, weens hul lae getalle, nie 'n belangrike belangegroep is nie. Groot klem word egter op die werknemerskorps in Suid-Afrika geplaas. Die omvang van die werknemerskorps in 'n bedryf is dus irrelevant.

- Belanghebbendes het 'n wye verskeidenheid behoeftes. Hierdie behoeftes kan saamgevat word as 'n behoefte aan voldoende inligting sodat ingeligte besluite gemaak kan word. Hierdie besluite sluit in die aanvaarding van 'n werksaanbieding, die aankoop van 'n belang in 'n entiteit, die verskaffing van krediet aan 'n entiteit, ensovoorts.
- Finansiële state is steeds die belangrikste bron van inligting en gevolglik moet daar gekonsentreer word op verslagdoening by wyse van hierdie state.
- Die inhoud van die finansiële state kan vir sommige gebruikers nie eenvoudig en verstaanbaar wees nie. Hierdie besluitnemers moet in die gebruik van die state opgevoed word.
- Klein entiteite behoort nie toegelaat te word om die omvang van openbaarmaking in hul finansiële state te verminder nie. Hierdie entiteite het steeds 'n wye spektrum belanghebbendes wie se behoeftes bevredig moet word.
- Hoewel die meting en openbaarmaking van finansiële instrumente spesifiek voorgeskryf word (verwys RE125 – Finansiële instrumente: openbaarmaking en aanbieding en RE133 - *Financial instruments: recognition and measurement*), is finansiële instrumente ten eerste elemente van die finansiële state. Al die standpunte oor AARP wat met hierdie elemente handel behoort daarom in ag geneem te word in die bepaling van die tersaaklike verslagdoeningsvereistes.

- ❑ RE125 is toegepas op die finansiële state van geselekteerde mikro-gelduitleners. Die volgende finansiële instrumente is in dié state geïdentifiseer:
 - i. Langtermynlenings
 - ii. Handels- en ander krediteure
 - iii. Bank- en kontantsaldo's
 - iv. Debiteure (nie leningsdebiteure nie)
 - v. Leningsdebiteure.

- ❑ Dié instrumente moet afsonderlik in die balansstaat getoon word.

- ❑ Leningsdebiteure toon eienskappe wat ooreenstem met die eienskappe van handelsdebiteure én beleggings. Die aard en omvang van leningsdebiteure maak dit noodsaaklik dat hierdie bate afsonderlik van ander debiteure getoon word.

- ❑ Die inkomste, uitgawes, winste en verliese wat met bostaande finansiële instrumente geassosieer word, moet afsonderlik in die inkomstestaat getoon word.

- ❑ Die mate waarin ander inligting rakende finansiële instrumente geopenbaar moet word, berus op oordeel. Die bestuur van 'n entiteit sal moet bepaal hoeveel inligting geopenbaar moet word om te verseker dat die gebruikers van die finansiële state ingeligte besluite kan neem.

- ❑ Die inligting wat geopenbaar moet word sluit die risiko's geassosieer met die finansiële instrument, die bedrae, tydstip en sekerheid van toekomstige kontantvloei, die bestuursbeleid om die risiko's aan te spreek en ander inligting wat nodig is om te verseker dat die finansiële toestand, prestasie en kontantvloei van die entiteit verstaan kan word in.

- Na mening van die skrywer is dit verwarrend om al die inligting vereis deur RE125 in 'n afsonderlike aantekening by die balansstaat weer te gee. Sommige van die inligting is 'n inherente deel van die normale aantekeninge en behoort as sodanig gehanteer te word. Die res van die inligting behoort in een afsonderlike aantekening uiteengesit te word wat spesifiek met finansiële instrumente handel. Dit sal 'n eenvoudiger en meer verstaanbare wyse van openbaarmaking tot gevolg hê.
- Die voorsiening vir slegte skulde word gemaak om die waarde van die leningsdebiteure aan te pas tot die billike waarde daarvan. Besondere aandag moet gegee word aan die berekening en openbaarmaking van dié voorsiening.
- Addisionele verslae by die finansiële state is nodig om die aard van die besigheid aan die belanghebbendes te verduidelik. Hierdie verslae behoort onder alle omstandighede saam met die finansiële state uitgereik te word.
- Die empiriese studie het aan die lig gebring dat daar 'n groot toename in nuwe entiteite in die bedryf is. Altesaam 35% van die geselekteerde beslote korporasies was nuwe entiteite , terwyl 27% van die maatskappye nuwe entiteite was. Dit ondersteun die feit dat die beslote korporasie en maatskappy die gewildste ondernemingsvorme in die bedryf is.
- Die meerderheid mikro-gelduitleners finansier hulle bedrywighede deur langtermynlenings.
- Daar was 'n hoë kwaliteit van openbaarmaking ten opsigte van finansieringskoste, handelskrediteure, bank- en kontantsaldo's en handelsdebiteure. Dit was bloot 'n gevolg van die eenvoudige

vereistes van openbaarmaking. Oor die algemeen word daar nie meer vereis as 'n afsonderlike item in die inkomste- of balansstaat nie.

- Dit wil voorkom asof die openbaarmaking van items wat spesifiek voorgeskryf word en meer behels as 'n afsonderlike item in die inkomste- en balansstaat probleme oplewer. Langtermynlenings en leningsdebiteure was 'n groot probleem.
- Die skrywer glo dat daar tot die gevolgtrekking gekom kan word dat mikro-gelduitleners se finansiële state nie naastenby aan al die tersaaklike openbaarmakingsvereistes voldoen nie. Die openbaarmaking van inligting deur mikro-gelduitleners in hul finansiële state is van 'n lae standaard en daar sal wesenlike verbeteringe aangebring moet word alvorens hierdie entiteite doeltreffend aan die behoeftes van hulle belanghebbendes sal voldoen.
- Die swak kwaliteit van die finansiële state was opvallend, veral in die geval van beslote korporasies. Van die algemeenste foute wat voorgekom het was:
 - i. Die gebrek aan vergelykende syfers
 - ii. Finansiële state word nie tydig opgestel nie
 - iii. Die gebrek aan 'n kontantvloeistaat en soms ook 'n balansstaat
 - iv. Spelfoute, optelfoute en foutiewe datums in die state
 - v. Die gebrek aan aantekeninge.
- Dit wil voorkom asof mikro-gelduitleners 'n gebrekkige kennis van rekeningkundige standpunte het. Dit was veral 'n probleem in die geval van beslote korporasies.
- Die gebrek aan inligting in die finansiële state laat 'n vraagteken ontstaan rondom die deursigtigheid in die bedryf. Die huidige openbaarmaking, laat twyfel ontstaan of die verskillende

belanghebbendes se behoeftes enigsins aangespreek word. Die beskerming van hierdie belanghebbendes kan waarskynlik nie plaasvind nie, aangesien voldoende inligting om ingeligte besluitneming te verseker nie bestaan nie.

- Die empiriese studie het ook aan die lig gebring dat mikro-gelduitleners nie groot entiteite is nie. Die meerderheid beslote korporasies het een afsetpunt terwyl die meerderheid maatskappye minder as 10 afsetpunte het.
- Die gemiddelde omset per afsetpunt vir beslote korporasies blyk minder as R400 000 te wees teenoor die effens hoër syfer by maatskappye van R500 000 per afsetpunt.

8.3 AANBEVELINGS

- Kleiner ondernemingsvorme word meer en meer belangrik soos die semi-formele en informele markte in Suid-Afrika ontwikkel en groei. Die kwaliteit van hierdie entiteite se finansiële openbaarmaking sal dus dringend onder die vergrootglas geplaas moet word.
- Die Maatskappywet en Wet op Beslote Korporasies verwys na AARP sonder dat die term enigsins gedefinieer word. Beide wette moet aangepas word om te verseker dat AARP in alle finansiële state toegepas word.
- Die begrip *belanghebbendes* word deur die King-verslag bespreek. Die King-verslag fokus slegs op maatskappye en het nie statutêre steun nie. Gevolglik word daar aanbeveel dat die King-verslag statutêre steun moet ontvang en dat die verslag uitgebrei moet word tot kleiner entiteite.

- Na mening van die skrywer is dit bykans 'n onbegonne taak om al die belanghebbendes se behoeftes gelyktydig aan te spreek. Die belangrikste belanghebbendes moet geïdentifiseer word sodat finansiële openbaarmaking op hierdie belanghebbendes kan konsentreer.
- Groter druk moet deur die beleggers / eienaars van die ondernemings op bestuur geplaas word om die finansiële verslagdoening te verbeter.
- Die inhoud van die finansiële state kan vir sommige gebruikers daarvan nie eenvoudig en verstaanbaar wees nie. Hierdie besluitnemers moet opgevoed word in die gebruik van die state. Hierdie verantwoordelikheid moet by die entiteite berus.
- RE125 moet aangepas word om spesifieke riglyne te gee oor waar die verskillende inligting rakende finansiële instrumente aangebied moet word.
- Daar bestaan geen konsekwente standaard vir die openbaarmaking deur mikro-gelduitleners nie. Die skrywer is van mening dat addisionele wetgewing en rekeningkundige standpunte noodsaaklik is. Hierdie wetgewing en rekeningkundige standpunte moet spesifiek daarop gemik wees om voorskrifte te stel waarvolgens mikro-gelduitleners inligting moet openbaar. Dié wetgewing en vereistes sal die vlak van kennis van die gebruikers van die finansiële state van mikro-gelduitleners in ag moet neem. Hierdie riglyne en wetgewing moet so gou as moontlik gefinaliseer word aangesien dit kardinaal is in die daarstelling van 'n *gesuiwerde* bedryf.
- Entiteite moet gedwing word om in hul finansiële state te verklaar in watter mate hulle aan die vereistes van die standpunte oor AARP voldoen het.

8.4 RUIMTE VIR VERDERE STUDIE

Die studieveld rondom mikro-gelduitleners is baie wyd. Verskeie moontlikhede vir verdere studie bestaan rakende rekeningkundige, belasting-, audit- en sosiale aangeleenthede. Vervolgens word enkeles aangeraak.

- Die leningsdebiteure verteenwoordig 'n finansiële instrument. Die toepassing van die belasting-wetgewing op die rente, wat deel moet vorm van die belasbare inkomste, is tans 'n uiters aktuele onderwerp.
- Rente-inkomste is vrygestel van Belasting op Toegevoegde Waarde (BTW). Geen studie is nog onderneem oor die implikasies van BTW op die verskillende komponente van leningsverwante inkomste nie.
- Die markwaarde (billike waarde) van finansiële instrumente is belangrik vir die gebruiker van die finansiële state. Daar is nog nie volkome duidelikheid hoe die finansiële instrumente waardeer moet word nie.
- Verskillende elemente in die finansiële state verskil in waarde vir die gebruiker. Die vraag oor watter elemente van die finansiële state die belangrikste is vir die verskillende belanghebbendes, is nog onbeantwoord.
- Die omvang van rente wat op lenings gehef word, is 'n sosiale vraagstuk. Sekere partye meen dat die rente gehef deur mikro-gelduitleners sosiaal onaanvaarbaar is, terwyl ander meen dat die rentekoers 'n weerspieëling van die risiko geassosieer met die belegging moet wees.

- Hierdie verhandeling is voltooi terwyl die *MFRC* nog in sy kinderskoene was. 'n Opvolgondersoek sal gedoen moet word na die ontwikkeling in die bedryf sodra die reguleerder gevestig is.
- Die mikro-gelduitleners sal opgevoed moet word om te voldoen aan die standpunte oor AARP. Die wyse waarop daar te werk gegaan moet word om hierdie opvoedingstaak aan te pak is nog nie aangespreek nie.
- Hierdie verhandeling het slegs gefokus op mikro-gelduitleners. Alle ander gelduitleners, soos pandhouers, moet nog ondersoek word.

8.5 SLOT

Die skrywer hoop dat hierdie verhandeling ander navorsers sal inspireer tot verdere navorsing in die mikro-gelduitlenersbedryf om uiteindelik te verseker dat behoorlike verslagdoening ook in hierdie bedryf sal realiseer.

*A*ANGEHAALDE LITERATUUR

BALIAN, EDWARD S. 1988. How to design, analyze, and write doctoral and master's research. Lanham: University Press of America.

BEATTIE, V.; JONES, M.; MELLET, H. 1996. Annual reports: companies could do better. *Management Accounting*, vol. 74(7), bl. 52 - 54.

BHANA, NARENDRA. 1992. McGregor's company disclosure and protection of investors on the JSE. Juta & Co Ltd.

BIRKIN, F.; WOODWARD, D. 1997. Management accounting for sustainable development, Part 3: Stakeholder analysis. *Management Accounting*, vol. 75(8), bl. 58 - 60.

BLUMBERG, R. 1996. Disclosure of information. *Accountancy SA*, September 1996, bl. 5 - 10.

BRUWER, PIETER. 1999a. Mikroleners gaan kredietregister ontwikkel. *Sake-Beeld*, 2 Julie 1999, bl. 5.

BRUWER, PIETER. 1999b. Mikroleners wen hofsaak teen minister. *Sake-Volksblad*, 12 November 1999, bl. 1.

CARROLL, A.B. 1993. *Business & Society - Ethics and stakeholder management*. Cincinnati: South-Western Publishing Company.

COPPIN, G. 1996. Reporting by smaller enterprises. Accountancy and Finance Update, vol. 1(2), bl. 11 - 12.

CORREIA, CARLOS.; FLYNN, DAVID.; ULIANA, ENRICO.; WORMALD, MICHAEL. 1993. Financial Management. Kaapstad: Juta.

DAVIES, P.; DAVIES, M. 1996a. What is an asset? Certified Accountant, Julie 1996, bl. 44 - 45.

DAVIES, P.; DAVIES, M. 1996b. What is an asset? Certified Accountant, Augustus 1996, bl. 22 - 23.

DE CASTRO, S. 1998. Disclosure of corporate governance - how are we doing? Accountancy SA, Junie 1998, bl. 23, 25, 27.

DE JAGER, THEO. 1981. Kredietooreenkomste en finansieringskoste. Kaapstad: Juta.

DE JONG, MADELENE.; DU PLESSIS, JOHANNES C. 1994. Praktykshandleiding oor die invordering van skuld. Durban: Butterworths.

DE KOCK, ESANN. 1999. Storm rages over microlenders. Sunday Times, 4 Julie 1999.

DE VILLIERS, J.U. 1996. The liquidity of financial assets. South African Journal of Economics, vol. 64(2), bl. 1 - 23.

DUGDALE, D. 1998. The statutory accounts of smaller companies: A burden or an aid to business? Management Accounting, vol. 76(2), bl. 50 - 52.

DUGDALE, D.; HUSSEY, J.; JARVIS, R. 1997. The owner-manager and FRSSSE - can less mean more? Certified Accountant, vol. 89(11), bl. 32 - 33.

DUNN, G.; BIERBUSSE, P. 1998. Performance management - driving stakeholder value. Accountancy SA, Augustus 1998, bl. 13 - 15.

DU PLESSIS, P.G. 1998. The micro lending industry in South Africa. Stellenbosch: University of Stellenbosch.

DU PLOOY, MARIUS. 1999. Sulke planne kan mikroleners knou – Nou moet minister maar saam hof toe! Rapport, 15 Julie 1999.

ERASMUS, C. 1998. Factors influencing social accountability and the information needs of the community and employees. Accountancy and Finance Update, vol. 3(5), bl. 10 - 12.

FAUL, M.A.; EVERINGHAM, G.K.; REDELINGHUYS, H.F.; VAN VUUREN, L.M. 1999 Finansiële rekeningkunde. Durban: Butterworth.

FOURIE, F.C.vN. 1997. How to think and reason in macro economics. Kaapstad: Juta & Co Ltd.

HATTINGH, CHARLES. 1999. Straight Talking. Accountancy SA, Januarie 1999, bl. 21.

HOLFORD, B.A. 1997. Financial Reporting in South Africa: revolution or evaluation. Accountancy SA, April 1997, bl. 5, 7 - 8.

INSTITUTE OF DIRECTORS OF SOUTHERN AFRICA, THE. 1994. The King report on corporate governance. Johannesburg: The Institute of Directors of Southern Africa.

INSTITUUT VAN DIREKTEURE VAN SUIDER AFRIKA, DIE. 1997. Die King-verslag oor korporatiewe beheer, eerste vertaling in Afrikaans. Auklandtpark: Randse Afrikaanse Universiteit, Die Instituut van Direkteure van Suider Afrika.

KALTENHEUSER, SKIP. 1997a. Small loans make a big difference to the world's poor. Inside Tucson Business, vol. 6(47), bl. 5.

KALTENHEUSER, SKIP. 1997b. Spearing loan sharks. World Trade, vol. 10(5), bl. 32.

KANA, S. 1995. Weathering the storm. Accountancy SA, Mei 1995, bl. 5 - 8.

KELLISON, STEPHAN G. 1991. The theory of interest. Homewood: Irwin.

KLEIN, LAWRENCE R. 1983. The economics of supply and demand. Baltimore, Md: John Hopkins University Press.

KOEN, M.; FRANCIS, R.L. 1997b. Performance reporting by listed public entities - Do they comply? SAIPA, vol. 32(2), bl. 95 - 113.

KONAR, L. 1998. Corporate governance: Time for companies and directors to reconsider their disclosures and roles. Accountancy and Finance Update, vol. 3(3), bl. 4 - 8.

LAMBRECHTS, I.J.; REYNDERS, H.J.J.; SCHEUKOGEL, A.E. 1986. Die investeringsbesluit. Pretoria: HAUM Opvoedkundige Uitgewery.

LATTI, I. 1994. Stakeholder focus or shrinking domain: The HR manager's choice. People Dynamics, vol. 12(3), bl. 31 - 34.

LEVÍTIKUS. 1933. Die Bybel. Hoofstuk 25, verse 35 – 36.

LUBBE, D.S. 1995. Enkele gedagtes oor belanghebbendes en volhoubare ekonomiese ontwikkeling. *Meditari*, 1995, bl. 81 - 91.

LUBBE, D.S. 1996b. Die omgewingsproblematiek - wat lê agter die kap van die byl? *Meditari*, 1996, bl. 156 - 167.

LUNT, H. 1997. A discrete approach to interim reports. *Certified Accountant*, April 1997, bl. 35 - 37.

MAKANDA, J. en JOHNSON, S. 1996. Financial accountability and economic growth. *Accountancy SA*, Julie 1996, bl. 6 - 11, 27.

MARRIOTT, P.; MARRIOTT, N. 1997. An agenda for the future: Small company auditing and reporting. *Certified Accountant*, vol. 89(4), bl. 32 - 34.

MITROFF, IAN I. 1983. Stakeholders of the organizational mind. San Francisco, California: Jossey-Bass Publishers.

MLA. 1999. Prevent unemployment! Demand microlenders. *Business Times*, 23 Mei 1999, bl. 12.

OTTO, J.M.; GROVE, N.J. 1991. Die Woekerwet en verwante aangeleenthede, nuwe kredietgewing vir Suid-Afrika aan die Regskommissie voorgestel deur J.M. Otto en N.J. Grove. Pretoria: Suid-Afrikaanse Regskommissie.

PACTER, P. 1996. Interim reports: who, what and when? *Accountancy*, Julie 1996, bl. 70 - 72.

PRINSLOO, A. 1997. Coming up trumps - South African corporates, the King Report and corporate governance. Accountancy, November/Desember 1997, bl. 5, 7.

REINECKE, M. 1996. Effective corporate governance - a South African perspective. RAUREK, vol. 1/96, bl. 34 - 39.

ROBINSON, PAUL B. 1971. Risk and the rate of return. New York: University Press.

ROGERSON, C.M. 1985. The first decade of informal studies: review and synthesis. Johannesburg: University of Witwatersrand.

RONAN, N. 1996. Corporate governance in South Africa. Certified Accountant, vol. 88(11), bl. 44 - 45.

ROODT, A. 1996. Corporate governance - the South African approach. Human Resource Management, vol. 12(5), bl. 4 - 11.

SAIGR. Maart 1994. Besprekingsdokument 12 (onttrek). Johannesburg: Suid-Afrikaanse Instituut vir Geoktrooieede Rekenmeesters.

SAIGR. Maart 1994. Besprekingsdokument 12 (onttrek) - Meeting the financial reporting needs of users of South Africa. Johannesburg: Suid-Afrikaanse Instituut vir Geoktrooieede Rekenmeesters.

SAIGR. Corporate Governance Series. Johannesburg: Suid-Afrikaanse Instituut vir Geoktrooieede Rekenmeesters.

- i. Stakeholder Communication in the Annual Report. Januarie 1997.

SAIGR. Huidige omsendbriewe. Johannesburg: Suid-Afrikaanse Instituut vir Geoktrooieede Rekenmeesters.

- i. CC10/91 - Application for exemption from disclosure of information in the annual financial statements in terms of Section 15A(1)(b) of the Companies Act, 1973. Julie 1991.

SAIGR. Interpretasie van standpunte oor Algemeen Aanvaarde Rekeningkundige Praktyk. Johannesburg: Suid-Afrikaanse Instituut vir Geoktrooieede Rekenmeesters.

- i. RE400 - Preface to interpretations of statements of generally accepted accounting practice. Julie 1999.
- ii. RE408 - First-time application of statements of generally accepted accounting practice as the primary basis of accounting. Desember 1999.

SAIGR. Standpunte oor Algemeen Aanvaarde Rekeningkundige Praktyk. Johannesburg: Suid-Afrikaanse Instituut vir Geoktrooieede Rekenmeesters.

- i. RE000 – Raamwerk vir die opstel en aanbieding van finansiële state. November 1990.
- ii. RE100 – Voorwoord by die Standpunte oor Algemeen Aanvaarde Rekeningkundige Praktyk. April 1983.
- iii. RE101 – Aanbieding van finansiële state. Februarie 1999.
- iv. RE111 – Inkomste. Desember 1994.
- v. RE114 – Leenkoste. Maart 1995.

- vi. RE115 - Verantwoording van finansiële inligting volgens segmente. Desember 1998.
- vii. RE120 - Openbaarmaking in die finansiële state van banke. November 1993.
- viii. RE125 - Finansiële instrumente : openbaarmaking en aanbieding. Desember 1998.
- ix. RE127 - Interim financial reporting. Desember 1998.
- x. RE130 - Provisions, contingent liabilities and contingent assets. Junie 1999.
- xi. RE133 - Financial instruments : recognition and measurement. Desember 1999.

SAIGR. Suid-Afrikaanse Ouditstandaarde. Johannesburg: Suid-Afrikaanse Instituut vir Geoktrooieerde Rekenmeesters.

- i. SAOS 530 - Audit sampling and other selective testing procedures. April 1998.

SMITH, M. 1996a. Qualitative characteristics in accounting disclosures: a desirability trade-off. *Managerial Auditing Journal*, vol. 11(3), bl. 11 - 16.

SMITH. M.; TAFFLER, R. 1996b. Improving the communication of accounting information through cartoon graphics. *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, vol. 9(2), bl. 68 - 85.

STAATSKOERANT nommer 14498. 31 Desember 1992.

STAATSKOERANT nommer 15836. 30 Junie 1994.

STAATSKOERANT nommer 713. 1 Junie 1999.

STAATSKOERANT nommer 20145. 16 Julie 1999.

STEADMAN, M., ALBRIGHT, T., DUNN, K. 1996. Stakeholder group interest in the new manufacturing environment. *Managerial Auditing Journal*, vol. 11(2), bl. 4 - 9.

STEADMAN, M.E.; GREEN, R.F. 1997. An extension of stakeholder theory research: developing surrogates for net organisational capital. *Managerial Auditing Journal*, vol. 12(2/3), bl. 142 - 147.

STRYDOM, E.M.L. 1997. *Handboek vir Maatskappywetgewing 1998, waarby ingesluit die Wet op Beslote Korporasies*. Durban: Butterworths.

TAYLOR AND HORN (PTY) LTD V DENTALL (PTY) LTD. (1991 (1) SA 412 (A) at 421)

TURVEY, RALPH. 1980. *Demand and supply*. London: Allen & Unwin.

VAN DEN BERGH, T. 1992. Stakeholder co-operation to ensure economic prosperity. *Human Resource Management*, vol. 8(1), bl. 10 - 14.

VAN TONDER, JOHAN. 1999. Erwin oortree grondwet, se mikro-uitleners. *Sake-Rapport*, 8 Augustus 1999, bl. 1.

VAN WIJK, U. 1997. The legal backing of accounting statements in South Africa. *Accountancy and Finance Update*, vol. 2(6), bl. 2 - 5.

VAN WIJK, U. 1998. The legal backing of accounting standards in South Africa. CFA Fact (Technical Bulletin), Februarie 1998, bl. 5 - 9.

WATSON, IAN.; PEERLESS, SIMON. 1987. Taxation and accounting for financial instruments, Spicer and Pegler Chartered Accountants. London: IFR Publishing Ltd.

WETTE VAN DIE REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA. 1990. Bankwet, Nommer 94 van 1990. Butterworths.

WHITE, GERALD I.; SONDHAI, ASHWINPAUL C.; FRIED, DOV. 1997. The analysis and use of financial statements. New York: John Wiley & sons Inc.

*A*NDER BRONNE GERAADPLEEG

BECKER, E. 1996. Towards an effective board. Accounting and Finance Update, vol. 4, bl. 23 - 25.

CalPERS. 1995. Why corporate governance today (a policy statement). California: California Public Employers' Retirement System.

CLARK, A. 1998. Financial focus. Charter, vol. 69(3), bl. 40 - 41.

CONRADIE, J. 1996. Die ouditering van genoteerde openbare entiteite. Accountancy SA, Februarie 1996, bl. 21 - 24.

DRURY, COLIN. 1996. Management and cost accounting. London: Van Nostrand Reinhold International.

FOURIE, A.B. 1986. Aspekte van Bankreg. Johannesburg: Die Instituut van Bankiers in Suid-Afrika.

GLEASON, D. 1994. Light in dark corners. Financial Mail, vol. 134(9), bl. 22, 24.

GLOECK, J.D.; DE JAGER, H. 1995. An external audit perspective on the King report. Brooklyn, Pretoria: University of Pretoria, School of Accounting.

HAGUE, I. 1997. Financial instruments : going international? Accountancy International Edition, Junie 1997, bl. 57.

HEMUS, C.; WINGARD, C.; BECKER, H. 2000. GAAP Handbook 2000. Pretoria: Accessio Publishers.

ILO. 1972. Employment, incomes and equality: A strategy for increasing productive employment in Kenya. Geneve: International Labour Office.

ISKANDAR, T.M.; ISELIN, E.R. 1996. Industry type: a factor in materiality judgements and risk assessments. Managerial Auditing Journal, vol. 11(3), bl. 4 - 10.

KOEN M.; BOTHA, W.J.J.; NIEWOUDT, M.J. 1997a. An accounting and auditing perspective on interim financial reporting in the republic of South Africa. Brooklyn, Pretoria: University of Pretoria, School of Accounting.

LUBBE, D.S. 1996a. Die King-verslag en belanghebbendes : 'n nuwe gedagte vir die sakektor? Tydskrif vir Regswetenskap, vol. 21(2), bl. 97 - 111.

MAUCH, JAMES E.; BIRCH, JACK W. 1983. Guide to the successful thesis and dissertation. New York: Marcel Dekker, Inc.

McQUOID-MASON, D.; WOKER, T.; GREENBAUM, L.; KONYN, I.; LAKHANI, C.; COHEN, T. 1997. Consumer law in South Africa. Kenwyn: Juta.

MFRC. 1999. Application for approval as a regulatory institution. Micro Finance Regulatory Council.

PLATT, GORDON. 1999. Changes urged in microcredit lending. *Journal of Commerce*, vol. 421(29554), bl. 9.

POUND, G. 1997. A professional opportunity. *Charter*, 68(11), bl. 70 - 72.

PRESTON-WHYTE, ELEANOR.; ROGERSON, CHRISTIAN. 1991. *South Africa's informal economy*. Kaapstad: Oxford University Press.

RAMSAY, IAIN. 1997. *Consumer law in the global economy – national and international dimensions*. Aldershot, Hants: Dartmouth.

ROBERTS, ADRIENNE. 1999. Natural selection from moneylenders. *Financial Mail*, 30 Julie 1999, bl. 16.

SAIGR. *Corporate Governance Series*. Johannesburg: Suid-Afrikaanse Instituut vir Geoktrooieede Rekenmeesters.

- i. *Guidance for Auditors: Review of Interim Financial Information*. Augustus 1996.
- ii. *Guidance for Directors: Reporting on Internal Control*. Januarie 1997.
- iii. *Guidance for Directors: Going Concern and Financial Reporting*. Maart 1997.

SAIGR. Huidige omsendbriewe. Johannesburg: Suid-Afrikaanse Instituut vir Geoktrooieede Rekenmeesters.

- ii. CC10/91 - Application for exemption from disclosure of information in the annual financial statements in terms of Section 15A(1)(b) of the Companies Act, 1973. Julie 1991.
- iii. CC1/97 - Guidance for auditors : Regulation 37(5) to the Banks Act. Januarie 1997.

SAIGR. Interpretasie van standpunte oor Algemeen Aanvaarde Rekeningkundige Praktyk. Johannesburg: Suid-Afrikaanse Instituut vir Geoktrooieede Rekenmeesters.

- i.RE405 - Classification of financial instruments - contingent settlement provisions. Julie 1999.

SAIGR. Oudit- en rekeningkundige riglyne. Johannesburg: Suid-Afrikaanse Instituut vir Geoktrooieede Rekenmeesters.

- i. Audit guide on small entities. Julie 1995.
- ii. Close Corporations - an introduction and a guide to some of the more important aspects of the Close Corporations Act. Februarie 1991.

SAIGR. Outstanding exposure drafts. Johannesburg: Suid-Afrikaanse Instituut vir Geoktrooieede Rekenmeesters.

- i. CC133 - The special considerations in the audit of small entities. April 1999.

SAIGR. Suid-Afrikaanse Ouditstandaarde. Johannesburg: Suid-Afrikaanse Instituut vir Geoktrooieede Rekenmeesters.

ii. SAOS 540 – Audit of accounting estimates. Januarie 1997.

STERNBERG, E. 1996. Stakeholder theory exposed. Economic Affairs, vol. 16(3), bl. 36 - 37.

STIX, GARY. 1997. Small (lending) is beautiful. Scientific American, vol. 276 (4), bl. 16.

TAYLOR, ZARZESKI M. 1996. Culture Clash? Accountancy, Maart 1996, bl. 70 - 72.

THOMAS, RH. 1983. Credit as a human right. Development Southern Africa, vol. 10(4), bl. 595 - 601.

THOMPSTON, J.H.; SWENSON, D.W. 1991. Disclosure of market values for financial instruments. CPA Journal, vol. 61(8), bl. 44 - 49.

UNITY FINANCIAL SERVICES LIMITED. 1999. Pamflet: Partners in financial services, Microloans. Unity Financial Services Limited.

VAN DER MERWE, J.G.; LUBBE, D.S. 1996. Die problematiek rondom verslagdoening oor interne beheer in die finansiële jaarverslae van maatskappye. Meditari, 1996, bl. 200 - 220.

VAN DER WALT, J. 1997. Debt Collection. Gastroenterology Forum, 8(3) bl. 20 - 22.

VORSTER, Q.; JOUBERT, W.A.; KOEN, M.; KOORNHOF, C. 1998. Beskrywende rekeningkunde. Juta en Kie Bpk.

WETTE VAN DIE REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA. 1984. Wet op Finansiële Instellings (Belegging van Fondse), Nommer 39 van 1984. Butterworths.

WETTE VAN DIE REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA. 1992. Wet op verslagdoening deur openbare entiteite, Nommer 93 van 1992. Butterworths.

WETTE VAN DIE REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA. 1993. Wet op Onderlinge Banke, Nommer 124 van 1993. Butterworths.

WETTE VAN DIE REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA. 1997. Wysigingswet op Finansiële Instellings, Nommer 22 van 1997. Butterworths.

WETTE VAN DIE REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA. 1998. Wet op Inspeksie van Finansiële Instellings, Nommer 80 van 1998. Butterworths.

WOOD, SHARON. 1999. Forced change brings pain. Financial Mail, 6 Augustus 1999, bl. 60.

Government Gazette

of Pretoria, 1 June 1999 (Vol. 408)

BYLAAGA

DEPARTMENT OF TRADE AND INDUSTRY

NOTICE IN TERMS OF SECTION 15A OF THE USURY ACT, 1968 (ACT NO. 73 OF 1968)

NO. 713

1 June 1999

In terms of section 15A of The Usury Act, 1968 (Act No. 73 of 1968), I, Alexander Erwin, Minister of Trade and Industry, hereby exempt the category of money lending transaction referred to in the Schedule from the provisions of the said Act with the exception of sections 13, 14, and 17A of the Act, on the conditions set out in the Schedule.

SCHEDULE

1. Definitions

In this Schedule any word to which a meaning has been ascribed in The Usury Act, 1968, shall have the meaning ascribed to it in the Act, and

- 1.1 *"annual rate for the total charge of credit"* means the total charge of credit in respect of a money lending transaction expressed as a nominal annual percentage rate;
- 1.2 *"category of money lending transaction"* means a money lending transaction in respect of which the loan amount –
 - (a) does not exceed R 10 000,00;
 - (b) together with the total charge of credit which is owing by the borrower, shall be paid to the lender, whether in instalments or otherwise, within a period not exceeding 36 (thirty six) months after the date on which the sum of money has been advanced to the borrower; and
 - (c) is not paid in terms of a credit card scheme or withdrawn from a cheque account with a bank registered in terms of the Banks Act, 1990 (Act No. 94 of 1990), or a mutual bank registered in terms of the Mutual Banks Act, 1993 (Act No. 124 of 1993), so as to leave such account with a debit balance;
- 1.3 *"credit bureau"* means a business which records the credit transactions and payment history of individual borrowers;
- 1.4 *"loan amount"* means any money paid over to, or on behalf of, the borrower;
- 1.5 *"lender"* means an entity whose business includes money lending, who is required to comply with the rules and who is registered with a regulatory institution;
- 1.6 *"regulatory institution"* means a legal entity having a Board of Directors which has, amongst other directors, equal and balanced representation between consumers and the money lending industry and which is approved by the Minister in writing and published in the Government Gazette as having the capacity and the mechanisms in place effectively to –
 - (a) manage its business as a regulatory institution with competent management and staff;
 - (b) register lenders in accordance with accreditation criteria approved by the Minister;
 - (c) ensure adequate standards of training of staff members interacting with the general public;
 - (d) require adherence to and monitor and ensure compliance by lenders with this notice;
 - (e) fund itself from contributions by lenders or other sources;
 - (f) ensure that complaints from the general public are responded to objectively;
 - (g) deal with appeals by lenders and borrowers in respect of any decision of the regulatory institution or any committee, ombudsperson or referee instituted by it;
 - (h) educate and inform the general public and lenders in relation to their rights and obligations under this notice;

- (i) annually publish information regarding the money lending industry, the services provided, security and/or guarantees required, types of charges and the average annual charges levied by each lender in a comparable format;
- (j) collect and collate information and statistics on lenders and complaints handled by the regulatory institution, including the -
 - (i) number of complaints lodged and details of the complainant;
 - (ii) number of lenders found in breach of this notice and the reasons therefor;
 - (iii) names of lenders against whom substantiated complaints have been lodged and the number and nature of complaints;
 - (iv) response time to resolve complaints;
 - (v) the number of items monitored under each category;
 - (vi) the number of breaches detected through monitoring;
 - (vii) the number and nature of sanctions imposed; and
 - (viii) the number of decisions appealed against and the outcome thereof;
- (k) annually furnish the Minister with a detailed report on lenders, its activities and functions and any other information that the Minister may require;
- (l) review its own effectiveness and the effectiveness of this notice and to recommend appropriate changes to the Minister;

1.7 "*rules*" means the rules set out in Annexure "A" to this notice;

1.8 "*this notice*" includes Annexure "A"; and

1.9 "*total charge of credit*" means all charges levied in respect of the money lending transaction, including, but not limited to, interest charges, but excluding insurance premiums.

2. Conditions

2.1 The category of money lending transactions is exempted on the conditions that -

- (a) the entity concluding the category of money lending transaction is registered as a lender with a regulatory institution; and
- (b) the lender shall at all times comply with this notice.

3. General

3.1 Insofar as the exemption may be interpreted to impose any obligation on an entity only a part of which conducts business in respects of the category of money lending transaction, such obligations shall apply only in respect of such part of the entity to the extent it shall be capable of being so applied.

3.2 The Usury Act, 1968, shall apply to a money lending transaction falling within the category of money lending transactions should a lender fail to comply in respect of such money lending transaction with the conditions of this notice.

3.3 The Minister may withdraw the approval of a regulatory institution should it fail to fulfil the functions contemplated in paragraph 1.6 above and shall publish such withdrawal in the Government Gazette.

4. Commencement of Notice and transitional arrangements

4.1 This notice shall come into effect on 1 June 1999 and Government Notice R3451 of 31 December 1992 is hereby repealed with effect from 1 June 1999.

4.2 Provided that, notwithstanding the repeal of Government Notice R3451 of 31 December 1992, the provisions of that Notice will be deemed to continue to apply to an entity to whom the provisions of that Notice are applicable, until that entity becomes registered as a lender of a regulatory institution as required by section 2.1(a) of this notice. Provided further that Government Notice R3451 of 31 December 1992 shall in any event have no force or effect after 1 August 1999.

ALEXANDER ERWIN
MINISTER OF TRADE AND INDUSTRY

ANNEXURE "A"

RULES FOR PURPOSES OF EXEMPTION UNDER SECTION 15A OF THE USURY ACT

1. Confidentiality

- 1.1 The lender shall not disclose, without the express consent of the borrower, any confidential information obtained in the course of a money lending transaction.
- 1.2 Should the lender wish to obtain from or to disclose to a third party, the borrower's credit record and payment history, the borrower's consent shall be obtained through specific and prominent clauses in the application for the relevant money lending transaction or other documentation signed by the borrower.

2. Disclosure

- 2.1 The lender shall at each of its business premises conducting business in respect of the category of money lending transactions keep available a copy of the rules set by the Minister in Annexure "A". These rules shall be made available to the borrower for perusal prior to entering into the money lending transaction.
- 2.2 The lender shall at each of its business premises conducting business in respect of the category of money lending transactions display prominently -
 - 2.2.1 a copy of the lender's registration certificate issued by the relevant regulatory institution; and
 - 2.2.2 the complaints procedure and the manner in which and where complaints may be lodged.
- 2.3 The lender shall use standard written agreements, as approved by the regulatory institution, containing all the terms and conditions of the money lending transactions and clearly reflecting the rights and obligations of the borrower and the lender.
- 2.4 The lender shall provide the borrower, prior to the conclusion of the money lending transaction and at the conclusion of the agreement, with a schedule setting out -
 - 2.4.1 the loan amount in rands and cents;
 - 2.4.2 the total amount repayable in rands and cents, at the then current interest rate, over the repayment period;
 - 2.4.3 the amount of the total charge of credit in rands and cents, at the then current interest rate, over the repayment period and the elements comprising the total charge of credit;
 - 2.4.4 the annual rate for the total charge of credit, whether this is fixed or variable, and, if variable, how it may vary;
 - 2.4.5 the nature and amount of any insurance, including the name of the insurer;
 - 2.4.6 the penalty interest and any additional costs that would become payable in the case of default by the borrower or how that would be calculated;
 - 2.4.7 the instalment amount in rands and cents at the then current interest rate, and the number of instalments;
 - 2.4.8 the repayment period in respect of the money lending transaction.
- 2.5 The lender shall in a language understood by the borrower before the conclusion of the agreement explain the essential terms of the money lending agreement to the borrower so as to ensure that the meaning and consequences of the agreement are understood.
- 2.6 The lender shall, before the conclusion of the money lending agreement, allow the borrower an opportunity to read the agreement, or have it read to the borrower in the instance where the borrower is illiterate.
- 2.7 The lender shall provide the borrower with a copy of the signed money lending agreement before or at the time of advancing the loan amount.
- 2.8 The lender shall maintain a proper set of accounting records reflecting full details of all money advanced, interest and other charges raised, repayments received and the amounts outstanding.
- 2.9 The lender shall on demand provide the borrower with a statement setting out all charges levied, all payments made and the balance outstanding. A charge may be levied for the provision of a duplicate copy of a statement, but may not exceed R3.50 per page of the statement.

- 2.10 Should the lender decline a money lending application, the lender shall at the request of the borrower provide the main reasons therefore. If such reason include an adverse credit record recorded with a credit bureau, the name and details of the relevant credit bureau will be provided to the borrower by the lender so as to enable the borrower to check the accuracy of the credit information held by the credit bureau and/or to obtain advice from the credit bureau on how to improve the record.
- 2.11 The lender shall inform the borrower in writing at least 28 (twenty eight) calendar days beforehand, by way of a notice addressed to the *domicilium* of the borrower, of the lender's intention to forward adverse information to any credit bureau, which information is to be accessed by subscribers to the credit bureau, before forwarding any such information to the relevant credit bureau.
- 2.12 Where any amount owing by the borrower is disputed by the borrower, that fact shall be communicated to the credit bureau when providing information to it.

3. Consideration

- 3.1 The lender shall not charge any fee to be paid by the borrower in circumstances where the money lending transaction is not granted or money is not paid out to the borrower in respect of the money lending transaction by the lender. This excludes fees charged for evaluating or preparing business plans.
- 3.2 The borrower may make additional payments or settle the outstanding amount in one payment where the repayment period does not exceed 12 (twelve) months. Where the repayment period exceeds 12 (twelve) months and where the borrower wishes to settle the outstanding amount in one payment, the lender may require up to 60 (sixty) days written notice of the borrower's intention to settle the outstanding amount in one payment, but only if such period was stipulated in the written agreement and does not exceed 60 (sixty) days. No penalty may be charged for the settlement of the outstanding amount in the case of retrenchment of the borrower.
- 3.3 The lender shall ensure that the annual rate for the total charge of credit stipulated, demanded or received by the lender shall not exceed ten times the average prime overdraft lending rate from time to time of the four banks, registered under the Banks Act, 1990 (Act No. 94 of 1990), from time to time with largest asset base providing cheque services.

4. Cooling-off period

- 4.1 The lender shall, in terms of the provisions of the agreement with the borrower, allow the borrower to terminate the money lending agreement within a period of 3 (three) business days after the date of the signing of the agreement, and, where the loan amount has been advanced, simultaneously to repay the loan amount advanced to the lender.
- 4.2 Should the borrower terminate the money lending agreement within such period after having received the money, the lender shall, upon the borrower offering simultaneously to repay the total amount advanced to the borrower, only be entitled to stipulate for, demand or receive from the borrower, *pro rata* charges of credit at the annual rate for the total charge of credit applicable to the agreement.

5. Collection methods

- 5.1 The lender shall not make use of personal information such as pin codes and bank cards as security or collection arrangements.
- 5.2 The lender shall not indulge in the use of any process documents signed in blank.
- 5.3 The lender shall not collect or attempt to collect any amounts for costs exceeding costs allowed for in terms of the Magistrates' Court Act, 1944, (Act No. 32 of 1944), the Attorneys Act, 1979, (Act No. 53 of 1979) or the Debt Collectors Act, 1998, (Act No. 114 of 1998).
- 5.4 The lender shall not make use of any illegal collection methods.

BYLAAG B

MICRO FINANCE REGULATORY COUNCIL
(ASSOCIATION INCORPORATED UNDER SECTION 21) REGISTRATION NUMBER: 98/24305/08

11 PARKLANE, PARKTOWN, JOHANNESBURG
PO BOX 2694, HOUGHTON, 2041
TEL: +27 11 484 2123, 484 8677
FAX: +27 11 484 6122

RULES
of the
MICRO FINANCE REGULATORY COUNCIL

(ASSOCIATION INCORPORATED UNDER SECTION 21)
Registration Number: 98/24305/08

1 STATUS OF THESE RULES

These Rules have been issued by the Council and together with the registration application form completed by the lender and the registration certificate issued pursuant thereto by the Council shall comprise the agreement between the Council and the lender.

2 DEFINITIONS

In these Rules, unless otherwise indicated by the context -

- 2.1 **"annual registration fee"** means the annual registration fee to be paid to the Council at the time of application by the lender for purposes of its registration with the Council in the first year by way of a bank certified cheque, and thereafter for the renewal of its registration in the amounts prescribed by the Council or determined on the basis prescribed by the Council from time to time which fee is refundable in the event of the entity not being registered;
- 2.2 **"appeals committee"** means the committee to be established to consider appeals in respect of decisions of the managing director or the disciplinary committee as contemplated in Rule 9 below;
- 2.3 **"application fee"** means the non-refundable application fee prescribed by the Council from time to time payable to the Council for purposes of considering an application for registration as a lender and for the amendment of any conditions pertaining to the registration of the lender, as the case may be, payable by certified cheque;
- 2.4 **"borrower"** means a person who has concluded a loan agreement with a lender or who is in the process of concluding such an agreement;
- 2.5 **"business day"** excludes any Saturday, Sunday, or public holiday;
- 2.6 **"certification fee"** means an annual fee payable by the lender to the Council in respect of each of the business premises from where the lender or its agents will conduct money lending activities with the public, in an amount prescribed by the Council;
- 2.7 **"Council"** shall mean the Micro Finance Regulatory Council (association incorporated under Section 21) (Registration No. 98/24305/08) or any person, entity or staff member acting on its behalf or contracted by it;
- 2.8 **"Council's registered address"** means 11 Park Lane, Parktown, 2193;
- 2.9 **"disciplinary committee"** means the committee to be established to deal with the non-compliance by lenders with these Rules as contemplated in Rule 8 below;
- 2.10 **"lender"** means a close corporation, company, co-operative, trust, mutual bank or bank which as part of its business advances micro loans;
- 2.11 **"loan agreement"** means any loan agreement, acknowledgement of debt or other lending instrument concluded or to be concluded between a lender and a borrower;
- 2.12 **"managing director"** means the person appointed by the Council in that position or if no such person has been appointed, the person appointed as chief executive officer, or any person acting in such capacity on an interim basis;
- 2.13 **"micro loan"** means a loan falling within in the category of money lending transaction exempted under the Usury Act Exemption;
- 2.14 **"notify"** in respect of a lender, means to notify in accordance with Rule 3.22 below;
- 2.15 **"prescribe"** means to prescribe by way of a circular addressed to lenders as contemplated in terms of Rule 3.20;
- 2.16 **"prosecutor"** means a person employed, appointed or contracted by the Council for the purpose of presenting a complaint before the disciplinary committee;
- 2.17 **"registration application form"** means the form to be completed by a lender who wishes to be registered with the Council or who requires amendment to the conditions of its registration;
- 2.18 **"registration certificate"** means the annual certificate of registration issued by the Council to the lender confirming the registration of the lender and includes a provisional registration certificate issued by the Council confirming the provisional registration of the lender;
- 2.19 **"registration criteria"** means the criteria determined by the Council from time to time for purposes of the registration of a lender which shall initially be the criteria set out in Annexure "B";
- 2.20 **"Rules"** means the Rules as set out herein, including the Rules in the Annexure to The Usury Act Exemption attached hereto as Annexure "A", which shall for all purposes constitute part of the Rules, and including any Rules prescribed by the Council from time to time;

- 2.21 **"Usury Act Exemption"** means Government Notice No. 713 of 1 June 1999 published in Government Gazette No. 20145 of 1 June 1999 in terms of section 15A of The Usury Act, 1968, and any amendments thereto from time to time;
- 2.22 headings shall not be taken into account in the interpretation of these Rules, reference to one gender shall be deemed to include reference to the others and reference to the singular shall be deemed to include reference to the plural and *vice versa*;
- 2.23 if any provision in a definition is a substantive provision conferring rights or imposing obligations on any party, notwithstanding that it is only a definition clause, effect shall be given to it as if it were a substantive provision in the body of these Rules;
- 2.24 when any number of days is prescribed in these Rules, same shall be reckoned exclusively of the first and inclusively of the last day, unless the last day falls on a Saturday, Sunday or statutory holiday, in which case the last day shall be the next proceeding day which is not a Saturday, Sunday or statutory holiday;
- 2.25 where figures are referred to in numerals and words, if there is a conflict between the two, the words shall prevail; and
- 2.26 any reference to a provision of any law shall be interpreted as the corresponding provision of any substituting law.

3 REGISTRATION AND RELATED MATTERS

3.1 Application and general compliance

A lender wishing to be registered with the Council shall make application to the Council at the Council's registered address by submitting to the Council a completed registration application form and any other documents requested by the Council together with the application fee, the annual registration fee and certification fees for the first year, and shall undertake to comply with the Rules.

3.2 Information and inspection

The lender shall at the request of the Council furnish the Council with any information required by the Council and allow such inspection of documents as may be necessary to enable the Council to determine whether the lender meets the registration criteria.

3.3 Notification

The Council shall within a reasonable period as from the receipt of the registration application notify the lender of its decision whether to issue a registration certificate and of any conditions determined by the Council.

3.4 Provisional registration

Without derogating from the general power to impose conditions of registration, the Council may issue a provisional registration certificate for a determined period, or such extension thereof, as the Council may in its sole discretion determine, where the lender is not in a position to meet the registration criteria at the time of application but where the Council has reason to believe the lender will meet the registration criteria within the determined period, failing which the provisional registration shall lapse.

3.5 Registers

The Council shall keep a register of registered lenders which it shall keep up to date and which shall be open to inspection by members of the public at its registered address during normal office hours on payment of a nominal fee determined by the Council. The Council may from time to time publish a list of lenders deregistered by the Council and make copies thereof available to any person.

3.6 Review

The Council may from time to time on application made to it by the lender, or of its own accord, review the conditions pertaining to the registration of a lender or may impose further conditions and may for this purpose inquire into the business of the lender. The Council shall first provide the lender with an opportunity to make representations to it before imposing more stringent conditions.

3.7 Notification

Where the Council in its discretion decides to -

- 3.7.1 reject an application for registration;
- 3.7.2 grant an application for registration subject to conditions;
- 3.7.3 determine further conditions of registration; or
- 3.7.4 suspend or cancel the registration of a lender;

the Council shall advise the lender in writing within 20 (twenty) business days of the date of the Council's decision and the reasons therefore.

3.8 Reasons

The lender may request the Council to provide reasons for any decision relating to the registration, deregistration, suspension, or cancellation of the membership or relating to any disciplinary action against the lender. The Council shall issue such reasons in writing within a reasonable period.

3.9 Confidentiality

Any information provided by a lender to the Council shall be treated with confidence; provided that the Council shall be entitled to disclose information if required in terms of the provisions of any statute, regulation or exemption or a court order or if it is necessary to disclose such information in the public interest or on other grounds considered reasonable by the Council.

3.10 Fees

The Council may from time to time prescribe fees which may include application fees, annual registration fees and certification fees, which fees shall be payable by the lender to the Council by not later than the dates prescribed by the Council in respect thereof. The Council may prescribe different fees for different classes or categories of lenders.

3.11 Inspection

The lender shall allow the Council and its inspectors or other servants and agents to inspect the business of the lender. Inspections may be performed by the Council at any reasonable time with or without notice and the lender shall provide all reasonable assistance and facilities necessary for such inspections and shall allow the Council access to all relevant documentation and records as may be required by the Council.

3.12 Information pertaining to annual renewal of registration

The lender shall annually -

- 3.12.1 make application to the Council for the renewal of its certificate of registration in the form and in the manner prescribed by the Council; and
- 3.12.2 submit such detailed information as may be required by the Council relating to anything contemplated in the registration application form or otherwise of relevance to the registration of the lender.

3.13 Information pertaining to changes in lender's business

The lender shall immediately inform the Council in writing if -

- 3.13.1 the lender stops trading;
- 3.13.2 the lender becomes unable to discharge its debts promptly and in full;
- 3.13.3 there is a change in the control or ownership of the lender;
- 3.13.4 new directors, trustees or managing members have been appointed; or
- 3.13.5 there is any change having an impact on the ability of the lender to meet registration requirements impacting on its registration in terms of these Rules.

3.14 Records

The lender shall -

- 3.14.1 keep a loan register reflecting details of all loans advanced to borrowers including the name, address and contact details of the borrower, the amount advanced, the date of such advance and any such information as may be prescribed by the Council;
- 3.14.2 keep records and copies of all loan agreements filed and referenced to the loan register;
- 3.14.3 keep a register and records of written complaints received from borrowers and all correspondence relating to such complaints for a period of 5 (five) years as from date of the loan agreement;
- 3.14.4 submit to the Council at its request copies of all written complaints received by the lender, the

responses of the lender thereto and details pertaining to the outcome of any dispute or litigation in relation thereto.

3.15 Powers of the Council

The Council may, subject to the provisions of Rule 3.16 below -

- 3.15.1 amend the conditions of the lender's registration;
- 3.15.2 demand compliance with these Rules;
- 3.15.3 suspend the lender's registration pending compliance with these Rules or an instruction of the Council;
or
- 3.15.4 cancel the lender's registration.

3.16 Grounds for acting in terms of Rule 3.15

The Council may act in accordance with Rule 3.15 above if the lender -

- 3.16.1 is in breach of any provision of these Rules;
- 3.16.2 fails to comply with any condition of registration;
- 3.16.3 acts in a manner which is likely to bring the money lending industry or the Council into disrepute;
- 3.16.4 ceases to trade or resolves to do so;
- 3.16.5 fails to discharge its debts promptly and in full;
- 3.16.6 is or becomes subject to substantially the same ownership, management or control as a lender whose registration has been cancelled or which is not registered with the Council;
- 3.16.7 fails to pay any amount owing to the Council;
- 3.16.8 fails to respond within 22 (twenty two) business days from the date of the recorded delivery of a letter from the Council to the lender;
- 3.16.9 provides any false or materially incorrect information to the Council or fails to disclose any material information to the Council;
- 3.16.10 fails to comply with any instruction of the Council;
- 3.16.11 is in contravention of the provisions of these Rules or any other law pertaining to lending or deposit-taking;

or the Council has reasonable grounds for doing so.

3.17 Notice of intention to cancel registration

The Council shall not exercise any of its powers in terms of Rule 3.15 above without first giving the lender written notice of its intention to do so and having allowed it 15 (fifteen) business days or such further extended period as the Council, in its discretion, may allow to remedy or explain to the satisfaction of the Council any such breach, failure or non-compliance.

3.18 Automatic cancellation

The registration of a lender shall be automatically cancelled if -

- 3.18.1 an application for the provisional liquidation of the lender is granted by a competent court;
- 3.18.2 the lender is deregistered as a close corporation, company, co-operative, trust, mutual bank and/or bank, as the case may be;
- 3.18.3 the lender has failed to pay its annual registration fee within 30 (thirty) calendar days after having been notified that it is due; or
- 3.18.4 the lender has failed to pay a fine under the circumstances contemplated in Rule 8.5.5.

3.19 Obligations upon cancellation

Upon cancellation of registration, the lender shall -

- 3.19.1 immediately upon notification thereof return its registration certificate to the Council and cease to hold itself out as a lender registered with the Council; and
- 3.19.2 cease to trade as a lender unless it shall, with immediate effect, comply with the provisions of any applicable law, including the provisions of The Usury Act, 1968, to the full extent thereof as if no exemption was applicable in respect of the lender.

3.20 Prescribing documents and procedures

The Council may from time to time -

3.20.1 prescribe the form and contents of documents for purposes of these Rules;

3.20.2 prescribe procedures to be followed by lenders.

3.21 Powers of investigation

The Council may of its own accord or upon receiving a written complaint-

3.21.1 make such enquiries as it may deem necessary;

3.21.2 undertake such investigations and inspection of documentation as it may deem necessary; and/or

3.21.2 in terms of Rule 6.3 below request such confirmation as it may require.

3.22 Correspondence

3.22.1 All correspondence under these Rules will be addressed to the lender's address registered with the Council or the Council's address, as the case may be.

3.22.2 Any correspondence may be sent by registered post to the addresses referred to in 3.22.1 above in which case it shall be deemed to have been received by not later than 10 (ten) business days as from the date of posting or may be delivered by hand or courier in which case it shall be deemed to have been received when so delivered or may be sent by telefax in which case it shall be deemed to have been received upon recordal of successful transmission by the sending station.

3.22.3 The lender shall give the Council written notice of any change of address or contact numbers within 10 (ten) business days of such change.

3.23 Amendment of Rules

The Council may from time to time amend these Rules by giving written notice to the lender of the proposed amendment, the reasons for the amendment and the date as from when such amendment shall become effective. The Council shall with due regard to the effect of such change ensure that the lender shall be given sufficient notice so as to enable it to comply with any such amendment. The lender's consent shall not be required for any amendment to the Rules for it to be effective. The lender which does not accept any amendment which may materially affect the lender may apply to the Council for the cancellation of its registration.

3.24 Indemnity

The Council, its servants or agents shall have no liability whatsoever or howsoever arising to any lender in respect of any claim for damages, expenses or other compensation relating to any act or omission in or about any proceedings under these Rules.

4 RULES PERTAINING TO DEPOSIT TAKING

The lender shall not take any deposits as contemplated in the Banks Act, 1990 from members of the general public unless registered as a bank or mutual bank or unless exempted in terms of an exemption under the Banks Act, 1990. In the event of the publication of an exemption under the Banks Act, 1990, pertaining to the taking of wholesale deposits by lenders, lenders shall apply for approval in terms of such exemption to the Council in such form as may be prescribed and exemption shall be subject to such Rules as may be prescribed by the Council.

5 RULES PERTAINING TO LENDING ACTIVITIES

The lender shall -

5.1 comply with all the provisions of The Usury Act Exemption and the Rules;

5.2 approve or decline loan applications in accordance with objective lending criteria in terms of lending policies;

5.3 act in accordance with the provisions of the loan agreement and any applicable law;

5.4 not as part of its operations hold bank cards, pin numbers or identity documents of borrowers;

5.5 prominently display a valid registration certificate in each of the business premises from where the lender or its agents conducts money lending activities with the public;

5.6 operate its lending business through a bank account or accounts separate from any personal finances; and

5.7 ensure compliance by each of its agents or brokers with these Rules and accept liability for the actions of its agents or brokers.

6 ACCOUNTING MATTERS

- 6.1 Without detracting from anything contemplated in the registration criteria the lender shall from, time to time appoint an auditor recognised by the Public Accountants Board and a member of the South African Institute of Chartered Accountants for the external audit of the annual financial statements of the lender.
- 6.2 The annual financial statements of the lender shall be prepared in accordance with generally accepted accounting practice, any applicable legislation and such requirements as may be prescribed by the Council.
- 6.3 The Council may require the auditors of the lender to confirm compliance with any of the provision of The Usury Act Exemption or these Rules and the lender hereby authorises its auditors from time to time to provide any information required by the Council to the Council on request at the cost of the lender.

7 REPORTING

- 7.1 The lender shall, on a quarterly basis, provide the Council with reports in the format required by the Council from time to time.
- 7.2 The lender shall provide the Council with certified copies of its financial statements audited by auditors contemplated in Rule 6.1 above, within 4 (four) months of its financial year end.

8 DISCIPLINARY RULES

8.1 Disciplinary committee

- 8.1.1 The Council may establish a disciplinary committee and appoint a chairperson for the committee.
- 8.1.2 The members of the disciplinary committee shall be independent persons comprising 2 (two) Directors of the Council who are not representing the interests of lenders and 1 (one) person who has been in legal practice for a period of not less than 10 (ten) years.
- 8.1.3 The disciplinary committee shall be entitled to exercise the powers of the Council in relation to the non-compliance by a lender with these Rules and specifically the powers set out in Rules 3.15 and 3.16 above.
- 8.1.4 Subject to Rule 8.1.5 the constitution of the disciplinary committee shall remain unaltered for purposes of a single proceeding in respect of any particular lender.
- 8.1.5 Should a vacancy occur on the disciplinary committee, after the committee has commenced with proceedings, the proceedings may continue before the remaining members of the disciplinary committee: provided that it shall not be less than 2 (two) members.
- 8.1.6 The quorum of the disciplinary committee is 2 (two) members which must include the chairperson.
- 8.1.7 The decision of the majority of the members of the disciplinary committee constitutes the decision of the disciplinary committee.
- 8.1.8 Should the disciplinary committee in any particular case comprise only 2 (two) members the decision must be unanimous in order to bring out a decision affecting the lender.
- 8.1.9 No decision taken by the disciplinary committee or act performed by it hereunder is invalid merely by reason of a vacancy on the committee.
- 8.1.10 The disciplinary committee must meet from time to time and at such places as it may be necessary for it to fulfil its duties.
- 8.1.11 The proceedings before the disciplinary committee must be recorded.
- 8.1.12 Any decision of the disciplinary committee is a decision of the Council and is final, subject to Rule 9 below.

8.2 Preliminary proceedings

- 8.2.1 Should the Council be of the view that there has been a contravention of the Rules that requires disciplinary sanction, the Council must notify the lender-
 - 8.2.1.1 that the matter is being referred to the disciplinary committee;
 - 8.2.1.2 the charge against the lender; with reference to the relevant Rule allegedly contravened;
 - 8.2.1.3 the implications for the lender should the lender be found guilty;
 - 8.2.1.4 the lender's right, within 30 (thirty) days as from notification, to make representations to the disciplinary committee in the form of a sworn affidavit setting forth its position, or any

comments on the charges, but that the lender is not obliged to do so and that any such affidavit or comments may be used as evidence at the enquiry;

8.2.1.5 the lender's right to be represented by or accompanied by a legal adviser;

8.2.1.6 that should the lender wish to plead guilty to the charge, the lender may furnish the disciplinary committee within 30 (thirty) days with an affidavit setting forth any mitigating circumstances;

and shall provide the lender with a copy of the disciplinary Rules and any affidavits contemplated in Rule 8.2.2.

8.2.2 The Council shall have affidavits prepared setting out the facts pertaining to the charge and details of the nature and results of any investigation undertaken by the Council and forward a copy of the notice in terms of Rule 8.2.1 and such affidavits to the disciplinary committee, who may determine that -

8.2.2.1 the charge does not disclose a contravention of the Rules; or

8.2.2.2 based on the facts set out in the affidavit, there is no reasonable prospect of proving the charge against the lender; or

8.2.2.3 the matter is of a petty nature which does not require disciplinary sanction; or

8.2.2.4 that the charge is competent and that an inquiry should be held.

8.2.3 The Council may at any time before a decision in Rule 8.2.2 has been taken, withdraw a charge and notify the lender and any complainant accordingly, and may re-open the matter thereafter should new evidence become available which may justify such an action.

8.2.4 In the event of the disciplinary committee concluding as contemplated in Rule 8.2.2.1, 8.2.2.2 or 8.2.2.3, the disciplinary committee must acquit the lender and the Council shall notify the lender and any complainant accordingly.

8.2.5 Should the lender in its comments, referred to in Rule 8.2.1.4, admit that the lender performed or failed to perform any act as charged and the committee is satisfied that such act or omission constitutes a contravention of the Rules, the committee shall after considering the contents of the affidavits, determine the penalty to be imposed and shall notify the lender and any complainant -

8.2.5.1 that it finds the lender guilty of the charge; and

8.2.5.2 of the penalty it has imposed on the lender.

8.2.6 In the event of a lender pleading not guilty and the charge not being disposed of in terms of Rule 8.2.5, the Council shall summon the lender to appear before the disciplinary committee at a time and place specified in the summons for the purpose of an inquiry.

8.3 Summons

8.3.1 A summons referred to in Rule 8.2.6 shall be -

8.3.1.1 signed by the managing director; and

8.3.1.2 served on the lender in one of the ways contemplated in terms of Rule 3.22.

8.3.2 If the lender, after the summons referred to in Rule 8.2.6 has been served on it but before the commencement of the inquiry, notifies the disciplinary committee in writing that the lender wishes to plead guilty to the charge as set out in such summons and the committee is satisfied that the charge against the lender should be disposed of without the holding of an inquiry, the disciplinary committee shall, time permitting, notify the lender, and the complainant that the inquiry will no longer be held, and thereupon Rule 8.2.5 applies with the necessary changes required by the context in respect of such charge.

8.4 The hearing

8.4.1 At the commencement of an inquiry the prosecutor shall read the charge to the lender and must ask the lender to plead guilty or not guilty thereto.

8.4.2 If the lender refuses or fails to plead to the charge at the inquiry, it shall be recorded that the lender pleaded not guilty, and thereupon the inquiry must be proceeded with as if the lender had in fact pleaded not guilty to the charge.

8.4.3 A lender is entitled to the assistance of a legal adviser at an inquiry at its own cost.

8.4.4 Subject to the provisions of these Rules, evidence at an inquiry shall be given orally or be tendered by way of sworn affidavits: provided that no affidavit shall be admitted in evidence if the disciplinary committee is satisfied that there are sufficient grounds why it should not be admitted.

- 8.4.5 Unless an affidavit has been made available to a party before the hearing to consider such affidavit, the affected party may object to the admission thereof on the basis that it did not have an opportunity to consider the affidavit.
- 8.4.6 The chairperson of the disciplinary committee must administer an oath to or accept an affirmation from any person giving evidence.
- 8.4.7 Whenever the lender has pleaded guilty to a charge -
 - 8.4.7.1 if the disciplinary committee is satisfied that the lender is guilty of a contravention of the Rules, and the disciplinary committee is satisfied that the charge can be disposed of without hearing evidence, then the disciplinary committee may find the lender guilty of the charge without hearing evidence;
 - 8.4.7.2 the disciplinary committee may and at the instance of the lender, must hear or accept further evidence in connection with the charge, irrespective of whether or not the disciplinary committee is satisfied that the lender is guilty of the charge.
- 8.4.8 If the lender has pleaded not guilty to the charge or the disciplinary committee has decided to hear or accept further evidence in connection with the charge in terms of Rule 8.4.7, the disciplinary committee shall give the prosecutor the opportunity of adducing evidence in support of the charge.
- 8.4.9 After the prosecutor has adduced evidence in support of the charge in terms of Rule 8.4.8, the disciplinary committee must give the lender the opportunity to adduce evidence in its defence against the charge.
- 8.4.10 Witnesses may be cross-examined by the parties and may also be examined by the disciplinary committee.
- 8.4.11 After all the evidence in connection with a charge has been adduced or if the disciplinary committee has decided in terms of Rule 8.4.7, not to hear or accept any further evidence in connection with the charge, the prosecutor and the lender may address the disciplinary committee and the disciplinary committee may allow the parties to reply to new issues raised.
- 8.4.12 The disciplinary committee must thereafter consider the evidence submitted at the inquiry, in order to come to a decision whether the lender should be convicted on the charge.
- 8.4.13 The disciplinary committee must inform the lender and the affected borrower of its decision.
- 8.4.14 A disciplinary committee may at any time, for sufficient cause, adjourn the inquiry to a date determined by it.

8.5 The penalty

- 8.5.1 If the disciplinary committee has in terms of Rule 8.4.12 convicted the lender of the charge, it must give -
 - 8.5.1.1 the prosecutor the opportunity of proving whether the lender has previously been convicted by the disciplinary Committee;
 - 8.5.1.2 the lender the opportunity of adducing evidence in mitigation; and
 - 8.5.1.3 both the prosecutor and the lender the opportunity of addressing it in connection with the penalty which the disciplinary committee should impose upon the lender.
- 8.5.2 A certificate signed by the managing director and purporting to be an extract from the minutes of the proceedings of the disciplinary committee stating the particulars of the charge brought against the lender, the conviction of the lender, and the penalty imposed upon the lender by the disciplinary committee is, upon its mere production by the prosecutor to the disciplinary committee, sufficient proof that the lender had previously been convicted until the lender proves that it had not been so convicted.
- 8.5.3 After the provisions of Rule 8.5.2 have been complied with, the disciplinary committee must, subject to Rule 8.4.14, impose a penalty and inform the lender and the complainant accordingly.
- 8.5.4 The penalties that may be imposed are -
 - 8.5.4.1 a warning;
 - 8.5.4.2 a fine not exceeding R25 000.00 (twenty five thousand rand);
 - 8.5.4.3 withdrawal of registration; or
 - 8.5.4.4 an instruction to reimburse an affected borrower in respect of any amount overcharged.
- 8.5.5 Any fine imposed by the disciplinary committee must be paid within 30 (thirty) days of notification to the lender failing which the registration of the lender is automatically suspended.

- 8.5.6 Any person directly affected by the decision of the disciplinary committee may within 30 (thirty) days of notification of the decision request the disciplinary committee in writing to furnish him or her with written reasons for the decision of the disciplinary committee.
- 8.5.7 A request in terms of Rule 8.5.6 must be accompanied by a fee of R50.00 (fifty rand).
- 8.5.8 Any person affected by the decision of the disciplinary committee may request a copy of the record of proceedings of the disciplinary committee.
- 8.5.9 A person requesting a copy of the proceedings must contribute to the cost of production of the record in an amount determined by the Council.

8.6 Witnesses and attendances

- 8.6.1 A disciplinary committee may of its own accord or at the instance of the lender or the prosecutor request any person to be present at an inquiry in order to give evidence and to produce at such inquiry any book or other document which such person has in his or her possession or custody or under his or her control or which is suspected or believed to be in his or her possession or custody or under his or her control and which has a bearing on the charge which is a subject matter of such inquiry.
- 8.6.2 The Council may pay a witness requested to be present at an inquiry, such fees as the Council may from time to time determine generally, or in any particular case, subject to a decision of the disciplinary committee, on the request of the Council, to disallow such payment or any portion thereof, if in the opinion of the disciplinary committee, such witness's evidence or presence at the inquiry was unsatisfactory.

8.7 Representation

A lender shall be represented in disciplinary proceedings by the chairperson, managing director, chief executive officer, managing member of the lender or such other person as may be specified by the Council in any particular case in the notice contemplated in Rule 8.2.1 or the summons in Rule 8.2.6, subject to Rule 8.2.1.5 above.

9 APPEALS

9.1 The appeals committee

- 9.1.1 The Council may establish an appeals committee and appoint a chairperson for the committee.
- 9.1.2 The members of the appeals committee shall be independent persons comprising 2 (two) Directors of the Council who are not representing the interests of lenders and 1 (one) person who has been in legal practice for a period of not less than 10 (ten) years.
- 9.1.3 The appeals committee shall consider complaints or appeals in respect of decisions of the managing director or the disciplinary committee of the Council.
- 9.1.4 Rules 8.1.4 to 8.1.10 shall, with the necessary changes required by the context, also apply to the appeals committee.

9.2 Procedures pertaining to appeals

- 9.2.1 A person aggrieved by a decision of the managing director or the disciplinary committee, may within 14 (fourteen) days of being notified of such decision, lodge an appeal with the Council setting out reasons for the appeal and facts and arguments supporting such appeal.
- 9.2.2 The Council upon receiving an appeal shall refer the matter to the appeals committee, together with such arguments as to why the appeal should be upheld or not be upheld.
- 9.2.3 Upon having considered the papers submitted to it, the appeals committee may -
 - 9.2.3.1 confirm the decision of the managing director or the decision and/or penalty imposed by a disciplinary committee; or
 - 9.2.3.2 uphold the appeal and substitute the decision appealed against with its own decision and/or penalty.
- 9.2.4 Any person directly affected by the decision of the appeals committee may within 30 (thirty) days of notification of the decision request the committee in writing to furnish him or her with written reasons for the decision of the appeals committee.

- 9.2.5 Rules 8.5.6 to 8.5.7, shall with the necessary changes required by the context, also apply to the appeals committee.
- 9.2.6 The appeals committee may only in exceptional circumstances hear evidence on a matter and to that end it shall have the power to administer the oath and to examine witnesses.

10 CALCULATION OF INTEREST

- 10.1 The Council may from time to time, prescribe Rules directing the manner in which the total charge of credit shall be disclosed and calculated for purposes of paragraphs 2.4 and 3.3 of Annexure "A" of The Usury Act Exemption.
- 10.2 Without detracting from the provisions of Rule 10.1 above, the annual rate for the total cost of credit in respect of a transaction, shall be calculated on the basis that:
- 10.2.1 interest shall be compounded on a monthly basis; and
- 10.2.2 interest shall be calculated in arrears.
- 10.3 The provisions of Rule 10.2 above shall not be interpreted to preclude calculation of interest in arrears or compounding on a daily basis, but in determining the total cost of credit the implications of calculation on a basis other than contemplated in Rule 10.2 shall be taken into account in determining whether there is accurate disclosure and whether the provisions of paragraph 3.3 of Annexure "A" of The Usury Act Notice is complied with or not.
- 10.4 The lender shall in the schedule contemplated in paragraph 2.4 of the Annexure "A" of The Usury Act Exemption disclose whether interest is compounded on a monthly or any other basis and whether interest is calculated in arrears or not.

ANNEXURE "A"

RULES UNDER THE USURY ACT EXEMPTION

1. Confidentiality

- 1.1 The lender shall not disclose, without the express consent of the borrower, any confidential information obtained in the course of a money lending transaction.
- 1.2 Should the lender wish to obtain from or to disclose to a third party, the borrower's credit record and payment history, the borrower's consent shall be obtained through specific and prominent clauses in the application for the relevant money lending transaction or other documentation signed by the borrower.

2. Disclosure

- 2.1 The lender shall at each of its business premises conducting business in respect of the category of money lending transactions keep available a copy of the Rules set by the Minister in Annexure "A". These Rules shall be made available to the borrower for perusal prior to entering into the money lending transaction.
- 2.2 The lender shall at each of its business premises conducting business in respect of the category of money lending transactions display prominently -
 - 2.2.1 a copy of the lender's registration certificate issued by the relevant regulatory institution; and
 - 2.2.2 the complaints procedure and the manner in which and where complaints may be lodged.
- 2.3 The lender shall use standard written agreements, as approved by the regulatory institution, containing all the terms and conditions of the money lending transactions and clearly reflecting the rights and obligations of the borrower and the lender.
- 2.4 The lender shall provide the borrower, prior to the conclusion of the money lending transaction and at the conclusion of the agreement, with a schedule setting out -
 - 2.4.1 the loan amount in rands and cents;
 - 2.4.2 the total amount repayable in rands and cents, at the then current interest rate, over the repayment period;
 - 2.4.3 the amount of the total charge of credit in rands and cents, at the then current interest rate, over the repayment period and the elements comprising the total charge of credit;
 - 2.4.4 the annual rate for the total charge of credit, whether this is fixed or variable, and, if variable, how it may vary;
 - 2.4.5 the nature and amount of any insurance, including the name of the insurer;
 - 2.4.6 the penalty interest and any additional costs that would become payable in the case of default by the borrower or how that would be calculated;
 - 2.4.7 the instalment amount in rands and cents at the then current interest rate, and the number of instalments;
 - 2.4.8 the repayment period in respect of the money lending transaction.
- 2.5 The lender shall in a language understood by the borrower before the conclusion of the agreement explain the essential terms of the money lending agreement to the borrower so as to ensure that the meaning and consequences of the agreement are understood.
- 2.6 The lender shall, before the conclusion of the money lending agreement, allow the borrower an opportunity to read the agreement, or have it read to the borrower in the instance where the borrower is illiterate.
- 2.7 The lender shall provide the borrower with a copy of the signed money lending agreement before or at the time of advancing the loan amount.
- 2.8 The lender shall maintain a proper set of accounting records reflecting full details of all money advanced, interest and other charges raised, repayments received and the amounts outstanding.
- 2.9 The lender shall on demand provide the borrower with a statement setting out all charges levied, all payments made and the balance outstanding. A charge may be levied for the provision of a duplicate copy of a statement, but may not exceed R3.50 (three rand fifty cents) per page of the statement.
- 2.10 Should the lender decline a money lending application, the lender shall at the request of the borrower provide the main reasons therefore. If such reasons include an adverse credit record recorded with a credit bureau, the

name and details of the relevant credit bureau will be provided to the borrower by the lender so as to enable the borrower to check the accuracy of the credit information held by the credit bureau and/or to obtain advice from the credit bureau on how to improve the record.

- 2.11 The lender shall inform the borrower in writing at least 28 (twenty eight) calendar days beforehand, by way of a notice addressed to the *domicilium* of the borrower, of the lender's intention to forward adverse information to any credit bureau, which information is to be accessed by subscribers to the credit bureau, before forwarding any such information to the relevant credit bureau.
- 2.12 Where any amount owing by the borrower is disputed by the borrower, that fact shall be communicated to the credit bureau when providing information to it.

3. Consideration

- 3.1 The lender shall not charge any fee to be paid by the borrower in circumstances where the money lending transaction is not granted or money is not paid out to the borrower in respect of the money lending transaction by the lender. This excludes fees charged for evaluating or preparing business plans.
- 3.2 The borrower may make additional payments or settle the outstanding amount in one payment where the repayment period does not exceed 12 (twelve) months. Where the repayment period exceeds 12 (twelve) months and where the borrower wishes to settle the outstanding amount in one payment, the lender may require up to 60 (sixty) days written notice of the borrower's intention to settle the outstanding amount in one payment, but only if such period was stipulated in the written agreement and does not exceed 60 (sixty) days. No penalty may be charged for the settlement of the outstanding amount in the case of retrenchment of the borrower.
- 3.3 The lender shall ensure that the annual rate for the total charge of credit stipulated, demanded or received by the lender shall not exceed ten times the average prime overdraft lending rate from time to time of the four banks, registered under the Banks Act, 1990 (Act No. 94 of 1990), from time to time with largest asset base providing cheque services.

4. Cooling-off period

- 4.1 The lender shall, in terms of the provisions of the agreement with the borrower, allow the borrower to terminate the money lending agreement within a period of 3 (three) business days after the date of the signing of the agreement, and, where the loan amount has been advanced, simultaneously to repay the loan amount advanced to the lender.
- 4.2 Should the borrower terminate the money lending agreement within such period after having received the money, the lender shall, upon the borrower offering simultaneously to repay the total amount advanced to the borrower, only be entitled to stipulate for, demand or receive from the borrower, *pro rata* charges of credit at the annual rate for the total charge of credit applicable to the agreement.

5. Collection methods

- 5.1 The lender shall not make use of personal information such as pin codes and bank cards as security or collection arrangements.
- 5.2 The lender shall not indulge in the use of any process documents signed in blank.
- 5.3 The lender shall not collect or attempt to collect any amounts for costs exceeding costs allowed for in terms of the Magistrates' Court Act, 1944, (Act No. 32 of 1944), the Attorneys Act, 1979, (Act No. 53 of 1979) or the Debt Collectors Act, 1998, (Act No. 114 of 1998).
- 5.4 The lender shall not make use of any illegal collection methods.

ANNEXURE "B"

Registration criteria

1. In order to qualify for registration as a lender with the Council, a lender needs to meet the following criteria:-
 - 1.1 The lender must be in the business of advancing loans falling within the category of money lending transactions exempted under The Usury Act Notice or the advancing of such loans must be part of its business.
 - 1.2 The lender must commit itself in writing to comply with The Usury Act Exemption and the Rules of the Council.
 - 1.3 The lender needs to be registered as a close corporation, company, co-operative, trust, mutual bank and/or bank.
 - 1.4 The lender needs to have auditors recognised by the Public Accountants Board and a member of the South African Institute of Chartered Accountants, appointed as at the time of application, to audit its financial statements, in respect of its current financial year.
 - 1.5 The lender needs to be registered with the South African Revenue Services.
 - 1.6 The lender's directors, trustees or members (in the case of a close corporation), and executive staff, may not have criminal records in respect of theft, fraud, or any offence involving dishonesty or a conviction indicating propensity to violence or indicative of violent collection practices; provided that the Council may within its discretion register a lender where it is satisfied that the registration of such lender will not militate against the objective of developing a clean industry.
 - 1.7 A lender may only apply for registration with the Council on behalf of another legal entity where it is the holding company of such entity.

DIE OPENBAARMAKING VAN FINANSIËLE INSTRUMENTE IN DIE FINANSIËLE STATE VAN MIKRO-GELDUITLENERS

OPSOMMING

Die mikro-gelduitlenersbedryf het sedert 1992 vinnig tot 'n opbloei gekom. Die bedryf word nou as 'n integrerende deel van die finansiële sektor in Suid-Afrika beskou.

Min formele navorsing is nog onderneem in die mikro-gelduitlenersbedryf. Dit wil voorkom asof daar tot op hede nog geen navorsing gedoen is oor die finansiële openbaarmaking deur mikro-gelduitleners nie.

Alvorens die finansiële verslagdoening in die mikro-gelduitlenersbedryf aangespreek word, is dit nodig om die bedryf te verstaan. In dié verhandeling word 'n kort oorsig oor die bedryf, asook die reguleerder in die bedryf: die *Micro Finance Regulatory Council*, gegee.

Finansiële verslagdoening het ten doel om inligting aan die belanghebbendes van 'n entiteit weer te gee. In die Suid-Afrikaanse konteks is die King-verslag waarskynlik die belangrikste bron waarin die begrip *belanghebbendes* aangespreek word. Hoofstuk 12 van die King-verslag lui dat 'n "*belanghebbende enige persoon, entiteit of belangegroep is wat enige betrokkenheid by die maatskappy het.*"

Weens die groot omvang van die begrip is die belangrikste belanghebbendes van mikro-gelduitleners geïdentifiseer, naamlik:

- ☐ Die eienaars
- ☐ Die verskaffers van langtermynfondse
- ☐ Die leningsdebiteure
- ☐ Die werknemers.

Alle belanghebbendes het 'n behoefte aan voldoende inligting sodat behoorlike, ingeligte besluite geneem kan word. Die kwaliteit van die inligting speel 'n belangrike rol en aangesien finansiële state steeds die belangrikste bron van inligting is, moet die openbaarmaking in die finansiële state dus van hoogstaande gehalte wees.

'n Verskeidenheid ondernemingsvorme word in die mikro-gelduitlenersbedryf aangetref. Hierdie studie het aan die lig gebring dat die belangrikste en gewildste ondernemingsvorme in die bedryf die beslote korporasie en maatskappy is.

Beide die Maatskappywet en Wet op Beslote Korporasies verwys na Algemeen Aanvaarde Rekeningkundige Praktyk (AARP) as basis van verslagdoening. Ongelukkig dui die interpretasie van die term nie noodwendig op die toepassing van die standpunte oor AARP nie. Gelukkig is dié posisie besig om te verander. Die verhandeling is dus gebaseer op die aanname dat die verwysing na AARP in die Maatskappywet en Wet op Beslote Korporasies beteken dat standpunte oor AARP toegepas móét word.

Die kern van die studie bevat 'n bespreking van die verslagdoeningsvereistes rakende die finansiële instrumente wat tydens die empiriese studie geïdentifiseer is.

Besondere aandag word aan RE125 – Finansiële instrumente: openbaarmaking en aanbieding gegee. Die definisies in hierdie standpunt word in detail bespreek aangesien dit as maatstaf gebruik is vir die identifisering van finansiële instrumente in die finansiële state van mikro-gelduitleners.

Die volgende finansiële instrumente is geïdentifiseer:

- ☐ Bank- en kontantsaldo's
- ☐ Debiteure (nie leningsdebiteure nie)
- ☐ Leningsdebiteure
- ☐ Langtermynlenings
- ☐ Krediteure.

Aan die hand van al die toepaslike standpunte, wetgewing en korporatiewe verslagdoeningsvereistes is 'n omvattende opsomming saamgestel wat al die toepaslike verslagdoeningsvereistes rakende hierdie finansiële instrumente insluit.

In die tweede gedeelte van die studie word die omvang en uiteindelijke resultate van die empiriese studie wat onderneem is, bespreek. Die empiriese studie is uitgevoer op 'n steekproef beslote korporasies en maatskappye wat by die *Micro Finance Regulatory Council* geregistreer of voorwaardelik geregistreer was.

Die finansiële state is ontleed om te bepaal in watter mate die gekose mikro-gelduitleners aan die voorgestelde verslagdoeningsvereistes voldoen het.

Die skrywer glo dat daar tot die gevolgtrekking gekom kan word dat mikro-gelduitleners se finansiële state nie naastenby aan al die tersaaklike openbaarmakingsvereistes voldoen nie. Die openbaarmaking van inligting deur mikro-gelduitleners in hulle finansiële state is van 'n lae standaard en daar sal wesenlike verbeteringe aangebring moet word alvorens hierdie entiteite doeltreffend aan die behoeftes van hulle belanghebbendes sal voldoen.

THE PRESENTATION OF FINANCIAL INSTRUMENTS IN THE FINANCIAL STATEMENTS OF MICRO LENDERS

SUMMARY

Since 1992 the micro lending industry experienced significant growth. The industry is now in the position where it forms an integral part of the financial sector in South Africa.

Very little formal research has been undertaken in die micro lending industry. It appears that no research what so ever has been done with respect to the financial presentation by micro lenders.

It is very important to understand the micro lending industry. A short overview of the industry, as well as an overview of the regulatory body: the *Micro Finance Regulatory Council*, are presented in this thesis.

The purpose of financial reporting is to provide information to the stakeholders of an entity. In the South African context the King report is the most important document that defines and addresses the term *stakeholder*. In chapter 12 of the King report it defines stakeholders as "*any person, entity or interest group that has some association with the enterprise.*"

It was found necessary to identify the most important stakeholders of micro lending entities due to the wide span of the term *stakeholders*. The following stakeholders were identified as being the most important:

- ☐ The owners
- ☐ The suppliers of long term funds
- ☐ The loan debtors
- ☐ The employees.

Stakeholders need sufficient information to make informed decisions. The quality of this information is imperative. Financial statements are the main source of information. It is important that the information in these financial statements are of outstanding quality.

A number of business types are found in the micro lending industry. This study has shown that the most important and often used types are the close corporation and the company.

Both the Company's Act and the Close Corporation's Act refer to Generally Accepted Accounting Practice (GAAP) as the basis for financial presentation. However, the interpretation of the term does not necessarily mean that statements on GAAP need to be applied. Fortunately this position is changing. This thesis was thus based on the assumption that reference to GAAP in die Company's Act and Close Corporation's Act means that statements on GAAP have to be applied.

The core of the study involves a discussion of the presentation requirements regarding the financial instruments that have been identified during the empirical study.

Special reference was given to AC125 – *Financial instruments: disclosure and presentation*. The definitions in this document were detailed as it was used as a measure to identify the financial instruments included in the financial statements of micro lenders.

The following financial instruments were identified:

- ☐ Bank and cash balances
- ☐ Debtors (other than loan debtors)
- ☐ Loan debtors
- ☐ Long term loans
- ☐ Creditors.

In view of all relevant statements, legislation and corporate requirements a wide-ranging summary including all relevant presentation requirements regarding financial instruments have been incorporated.

In the second section of the thesis the scope and results of the empirical study are discussed. The empirical study was performed on a sample of close corporations and companies that have been registered or provisionally registered with the *Micro Finance Regulatory Council*.

The selected micro lenders' financial statements were analysed to establish the degree of compliance with the proposed financial reporting requirements.

The writer thoroughly believes that the micro lenders' financial statements do not comply to the prescribed financial reporting requirements and leave much to be desired. Substantial enhancement is of crucial importance before these entities will effectively address the needs of all their stakeholders.

KEY TERMINOLOGY

- ☐ Financial reporting
- ☐ Financial presentation
- ☐ Micro lending industry
- ☐ Micro lender
- ☐ Micro borrower
- ☐ Financial instrument
- ☐ Financial assets
- ☐ Financial liabilities
- ☐ Stakeholder